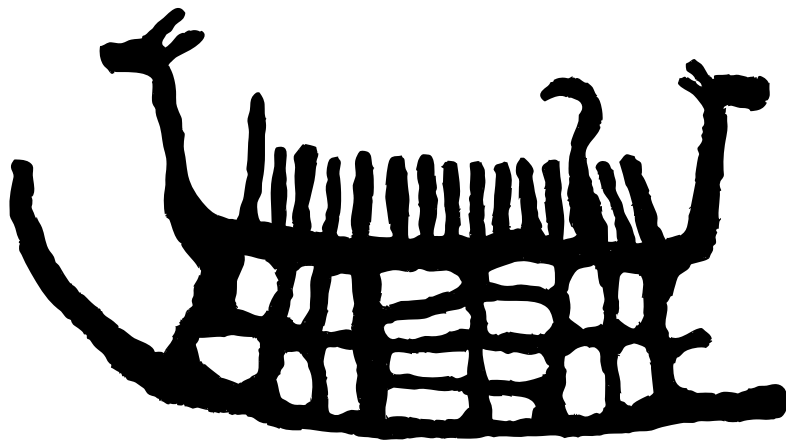

Hällristningarna i Lyse socken

Andreas Toreld & Tommy Andersson

Hällristningarna i Lyse socken

Lysekils kommun, Bohuslän

The Rock Carvings of Lyse Parish

Lysekil District Council, Bohuslän County

Andreas Toreld & Tommy Andersson

Med förord av/ Preface by Professor John Coles

Arkeologisk rapport 10
Archaeological report 10
Stiftelsen för dokumentation av
Bohusläns hällristningar
Vitlycke museum

Tack till/Many thanks to:

Alf Hansson Bil AB
Frontbilar AB
Kärnsund Woodlink AB
Lysekils kommun
Odinfonden AS
Stiftelsen Carl Jacob Lindebergs minnesfond
Svenskt Hällristnings Forsknings Arkiv (SHFA)

Ansvariga för fältarbete och dokumentation/
Responsible for fieldwork and documentation:
Tommy Andersson och Andreas Toreld
Medhjälpare vid fältarbete/ Fieldwork assistants:
Benjamin Grahn-Danielsson och Lasse Bengtsson
Projektledare/ Project Leader: Martin Östholm
Digital bearbetning av kalkeringar/ Digital processing of tracings:
Tommy Andersson och HansLundenmark
Skanning/ Scanning: Svenskt hällristningsforskningsarkiv, SHFA
Layout: Johannes Horn
Översättning/ Translation: David Jeffery

Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar.
Styrelsen/ Executive Committee:

Instiftare/ Founder: Aina Barnevik
Ordförande/ Chairman: Lasse Bengtsson
Sekreterare/ Secretary: Tommy Andersson
Ledamot/ Member: Åsa Torstensson
Ledamot/ Member: Olof Kärnsund
Ledamot/ Member: Jarl Nordblad

Utgiven av/ Published by: Stiftelsen för dokumentation av
Bohusläns hällristningar. www.hallristning.se

Författarna är ansvariga för sina egna texter/The authors are
responsible for their own texts.

Tryckt av/ Printed by: Munkreklam AB, Munkedal, 2015. ISSN: 1401-9078

Förord/Preface

Some years ago I was in northern Bohuslän and viewing rock carvings in a restricted area of a rocky ridge. As I approached a particularly interesting site I met a man with camera and small guidebook who at once addressed me – ‘There is a very fine carved panel here, you should see it.’ I replied ‘Yes, I know the site and it is interesting.’ ‘But have you seen the human figures on the panel?’ he asked. ‘Yes, I think I know them’ I replied. But the man persisted, exclaiming how amazing it all was, how people like me did not appreciate the carvings, how important they are, and so on. Finally I said, trying to shut him up, ‘Yes, I know this site, where it is, and I know the human images.’ ‘Do you?’ he wondered. ‘Yes, and it is published in a little guidebook and I see you have it in your hands, and Lasse Bengtsson and I wrote it.’ Silence. I should have been more polite, I know, but rock carving studies are hard work at times, frustrating on occasion, tiring and obsessive, but exciting, informative and stimulating. Even the most ordinary-looking carvings deserve inspection, as they hold a wealth of information, and often offer new insights as ever-more careful inspection proceeds. This book is a fine illustration of such work and its benefits.

Over the years there have been a number of efforts by a variety of scholars to develop and apply recording techniques for the rock carvings of Sweden and Norway. These build upon the multi-disciplinary techniques employed in other areas of the world and some of the approaches formerly applied seem today to be overly-simplified, or damaging, or inaccurate or entirely subjective – you see what you want to see. In recent years, matters have improved, and here in western Sweden there is emerging some degree of consensus about what is allowed, what is achievable, and what should not be attempted. From my own years of observation of on-going work on rock carving sites, I have witnessed a disturbing set of work on a few sites – scraping and painting included – as well as other techniques – thin or sometimes dense chalking, still acceptable rubbing, tracing and, increasingly, more reliance on pure unadulterated observation and reflection by experienced eyes and brains. In this book we can see how such techniques have been refined and expanded in recent years.

For the parish of Lyse, there is a sequence of discovery, from a very few sites known and published over a century ago, then a few more in later books, and the parish has rarely been singled out as being worthy of detailed assessment in general treatises on the subject. Why is this? Because the images are not ‘exceptional’? And what does that mean? Holmberg, Baltzer and Ekholm all noted Lyse in their early compilations, and their illustrations are still important to observe, but these authors showed

rather little enthusiasm for the Lyse sites in comparison with those of adjacent parishes. Matters expanded in the later 20th century and, even so, yet more sites and more images have been recorded by the current work, the subject of this volume. But it should not just be rock carvings that attract and demand study. It is an ever-expanding accumulation of information that is needed, an expansion that can add new and important dimensions to the study of such material – landscape settings, association of imagery, density of locations, viewpoints, relations to other monuments, and natural features, exhibition of artistry, the identities and interests of communities over time, and an ever-growing list of possibilities and potentials, expanded by perspicacious research. This book is an example of such matters – of hopes and challenges and achievements in the study of such valuable elements in the landscapes of the past.

John Coles

Formerly Professor of European Prehistory, University of Cambridge

Historik

Andreas Toreld

Första gången som några hällristningar från Lyse socken publiceras i skrift är i prästen och historieskrivaren Axel Emanuel Holmbergs (1817-1861) avhandling *Skandinavien Hällristningar*, utgiven 1848. Holmberg avbildar tio hällristningsytor som sägs ligga inom ägorna till gårdarna Lyse och Slättna. Alla utom en av dessa (Holmberg fig. 137) har med säkerhet återfunnits vid vår inventering, fig. 1. Det är tydligt att Holmberg inte är särskilt imponerad av hällristningarna från Lyse socken. Han konstaterar kort att "Föreställningarne förefalla föga intressanta". Man kan förmoda att uttalandet skall ses i relation till de figurrikare hällarna som var kända från grannsocknen Brastad. Holmberg meddelar vidare att de flesta av hällristningarna i Lyse upptäckts av Daniel Magnus Deijenberg (1793-1871), som vid den tiden var verksam som kontrollör vid inloppstullkammaren i Lysekil. En av de publicerade avbildningarna (Holmberg fig. 140) är också gjord av Deijenberg, fig. 2.

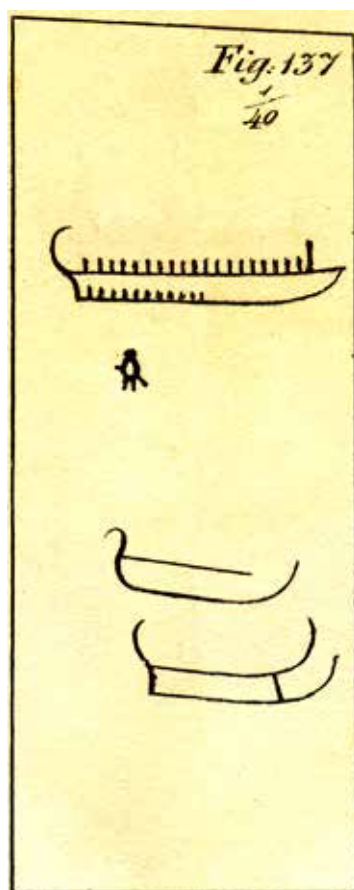
Den danske tecknaren Lauritz Baltzer (1845-1917) har blivit känd för sina många och för sin tid mycket noggranna avbildningar av bohuslänska hällristningar. Under 1870-talet avbildade han hällristningarna i Brastad socken. Ristningarna i Lyse socken besökte han, men gjorde inga egna avbildningar av dem utan nöjde sig med att i sitt planschverk *Hällristningar från Bohuslän* återge Holmbergs teckningar.

År 1885 inventerade Emil Ekhoﬀ hela Lyse socken på alla synliga forn-lämningar. Arbetet utfördes på uppdrag av Göteborgs och Bohusläns Hushållningssällskap och ingick i det mycket omfattande inventeringsarbete av Bohuslän som sedermera kom att övergå i den så kallade Göteborgsinventeringen. Resultatet publicerades i *Bidrag till Kännedom om Göteborgs och Bohusläns Fornminnen och Historia*. Hällristningarna upptecknades och prickades in på Generalstabens topografiska karta, men någon bilddokumentation utfördes inte. Ekhoﬀ beskrev fem nyfunna platser för figurativa hällristningar som inte avbildats av Holmberg. Två av dessa beskriver ensamma skepp i trakten av Slättna vilka inte kunnat återfinnas. Ekhoﬀ beskriver också några platser för spridda skålgropar högt upp i bergen på Häggvalls ägor vid gränsen mot Brastad socken. Dessa gropar, liksom de han beskriver på takhällen till gånggriften i Häggvall (Lyse 64:1), har både vi och andra inventerare bedömt som naturliga vittringsgropar. De är särskilt vanliga i graniten som finns i Brastad socken och vi brukar därför kalla dem för "Brastadgropar". Groparna förekommer alltid utspridda över hällarna, ibland i tusental, och är ojämna i botten än de riktiga skålgroparna.

Under 1969-1975 utförde Riksantikvarieämbetet en särskilt riktad hällristningsinventering i Bohuslän under ledning av Gunnar Ekelund.

Medhjälpare var de kunniga amatörarkeologerna Göran Andersson och Torsten Högberg. Hällristningarna beskrevs noggrant, prickades in på den ekonomiska kartan och man gjorde skisser eller tog fotografier av enstaka figurer. Riksantikvarieämbetets ordinarie fornminnesinventering ägde rum i Lyse socken 1976 och revideringsinventeringen 1990. Hällristningarna återbesöktes för att konstatera om de fanns kvar och enstaka nyfynd beskrevs. 1992 utförde de skickliga amatörarkeologerna Sven-Gunnar Broström och Kenneth Ihrestam en specialinventering av hällristningar på uppdrag av Riksantikvarieämbetet, varvid många nyfynd gjordes (Lyse 610-621). Hällristningarna redovisades på samma sätt som tidigare i fornminnesregistret med beskrivningar och skisser. Fornminnesregistret (FMIS) finns numera tillgängligt digitalt för allmänheten på: www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html. För att söka efter en fornlämning fyller man i lämningens RAA-nummer, vilket är detsamma som det sockennamn och nummer som vi använder oss av i denna publikation.

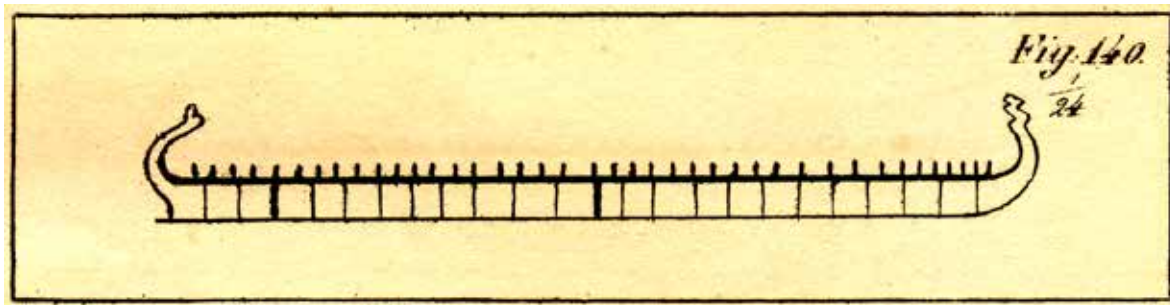
Vi utförde vår inventering och dokumentation på uppdrag av Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar under 2008, med en efterföljande komplettering 2010. Även denna inventering resulterade i många nyfunna hällristningar (Lyse 657-676). För första gången bilddokumenterades samtliga kända hällristningar i socknen. Det gjordes med hjälp av både frottage, foton av imålade figurer och kalkeringar på plast.

En hällristning från Lyse som avbildats av A. E. Holmberg 1848 men sedan inte gått att återfinna. En viss likhet med Lyse 69:1 yta 5 går dock att ana.

A rock carving from Lyse illustrated by A. E. Holmberg in 1848 that has not been found again. A certain likeness with Lyse 69:1, panel 5, can be recognised.

Fig. 1.

Skeppet från Lyse 141:1 som det avbildats av kontrollör D. M. Deijenberg i Holmbergs publikation *Skandinaviens Hällristningar* från 1848.

Fig. 2.

*The boat from Lyse 141:1 that was depicted by controller D. M. Deijenberg in Holmberg's publication *Skandinaviens Hällristningar* from 1848.*

History

Andreas Toreld.

The first time any rock carvings from Lyse Parish appeared in print was in an essay - *Skandinaviens Hällristningar* (The Rock Carvings of Scandinavia) - written by the clergyman and historical writer Axel Emanuel Holmberg (1817-1861) and published in 1848. Holmberg depicts ten rock carving panels that were said to be located in the fields belonging to farms in Lyse and Slättna. All except one of these (Holmberg fig. 137) have with certainty been found again during our inventory, fig. 1. It is evident that Holmberg was not particularly impressed by the rock carvings from Lyse parish. He merely points out that "the representations appear to be of very little interest". It can be assumed that the statement should be seen in relation to the figuratively rich rock carvings that were well known in the neighbouring parish of Brastad. Holmberg states that most of the rock carvings in Lyse were discovered by Daniel Magnus Deijenberg (1793-1871), who at that time was employed as a controller at the Customs Office at the harbour in Lysekil. One of the published illustrations (Holmberg fig. 140) was also made by Daniel Magnus Deijenberg, fig. 2.

The Danish illustrator Lauritz Baltzer (1845-1917) has become famous for his many and very detailed depictions, for his time, of the rock carvings in Bohuslän. During the 1870s he illustrated the rock carvings in Brastad parish. He examined the rock carvings at Lyse but produced no illustrations of his own from them and was content to reproduce Holmberg's drawings in his volume of prints *Hällristningar från Bohuslän*.

In 1885, Emil Ekhoff made an inventory of all the visible ancient monuments in Lyse parish. The work was commissioned by the Göteborgs och Bohusläns Hushållningssällskap (The Gothenburg and Bohuslän's Rural Economy and Agricultural Society) and it subsequently became inclu-

ded in the so-called Gothenburg inventory. The results were published in *Bidrag till Kännedom om Göteborgs och Bohusläns Fornminnen och Historia*. The rock carvings were located and marked on topographical maps but no illustrative documentation was carried out. Ekhoﬀ described five new figurative rock carving panels that had not been depicted by Holmberg. Two of these illustrate solitary boats in the Slättna area that could not be found again. Ekhoﬀ also mentions some sites displaying scattered cup marks on the rocks overlooking the fields at Häggvall on the border with Brastad parish. Both we and others who have carried out an inventory have judged these indentations like those he describes on the on top of the passage grave at Häggvall (Lyse 64:1) to be natural and caused by erosion. They are particularly common on granite that is found in Brastad parish and we therefore usually call them "Brastad marks". They always appear scattered over the rock surfaces, sometimes by the thousand, and are more uneven on the bottom surface than genuine cup marks.

Between 1969-1975, the RAÄ (Swedish National Heritage Board) carried out an inventory in Bohuslän particularly aimed at rock carvings under the direction of Gunnar Ekelund. Co-workers were the knowledgeable amateur archaeologists Göran Andersson and Torsten Högberg. The carvings were described carefully, marked on the economic map and sketches were made or photographs taken of individual figures. The general RAÄ monument inventory took place in Lyse parish in 1976 with a revision in 1990. The rock carvings were revisited to establish whether they remained and separate new finds were described. In 1992 the skilful amateur archaeologists Sven-Gunnar Broström and Kenneth Ihrestam carried out a special inventory of the rock carvings commissioned by the RAÄ, when many new finds were made (Lyse 610-621). The rock carvings were accounted for in the same manner as before in the FMIS (RAÄ's ancient monuments register) with descriptions and sketches. The FMIS is now accessible in digital form to the general public at: www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html. To search for a monument, simply enter the RAÄ number, which is the same as the parish name, and the number that we use in this publication.

We carried out our inventory and documentation commissioned by the Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar (The Foundation for Documentation of the Rock Carvings in Bohuslän) during 2008, with a follow-up supplement in 2010. Even this inventory revealed many newly discovered rock carvings (Lyse 657-676). For the first time there was a pictorial documentation of all the known rock carvings in the parish. It was done with the help of frottage, the photography of paint-filled figures and tracings on plastic sheeting.

Bronsålderns landskap

Andreas Toreld.

Lyse socken ligger på den yttre delen av Stångenäs, inom nuvarande Lysekils kommun i mellersta Bohuslän. Norr om Lyse socken ligger Brastad socken och i söder Lysekils stad. Stångenäs avgränsas av de långsträckta fjordarna Åbyfjorden i nordväst och Gullmarsfjorden i sydost. Berggrunden på Stångenäs utgörs huvudsakligen av bohusgranit. På den sydöstra sidan av Stångenäs, längs med Gullmarsfjorden övergår graniten i gnejs. Det finns inga kända hällristningar inom gnejsområdet på Stångenäs.

Under bronsåldern, 1700-500 före vår tideräkning (fvt), då de flesta hällristningarna gjordes, utgjorde Stångenäs en mycket stor ö genom att Gullmarsfjorden och Åbyfjorden löpte samman i norr vid Dingleslätten, karta 1. Förbindelsen mellan fjordarna grundade upp vid övergången till förromersk järnålder (500 fvt). Lyse socken bestod då av flera större separata öar, karta 2. Hällristningarna i socknen är främst koncentrerade till ett område som under den tid de knackades in låg på en cirka 6 x 5 kilometer stor ö. En större ristningshäll (Lyse 614:1) låg i direkt anslutning till en skyddad havsvik som trängde in söderifrån på ön. Platsen kan ha utgjort ett lämpligt hamnläge under större delen av bronsåldern. De flesta hällbilderna knackades dock in några hundra meter från den dåtida stranden, i det område som utgör den största slättbygden i socknen. Trakten bär idag namnet Slättna. Man kan tänka sig att slätten varit lämplig betesmark för bronsåldersböndernas boskap. Ett par hällristningar ligger på den norra sidan av ön vid Humlekärr. En enda ensam hällristning (Lyse 175:1) ligger på det som då var en stor långsträckt ö i öster. Hällristningen ligger ovanligt högt upp i bergen, på 60 meters höjd, inom ägorna till gården Hamre. Några hällristningar ligger på ägorna till Häggvall, längs norra sidan av det sund skiljde den långsträckta ön mot Stångenäsets huvudö. En koncentration av ristningar finns längre upp från den dåtida stranden i gränstrakten till Brastad socken. Här breder en annan slättbygd ut sig och ristningsområdet fortsätter in på andra sidan sockengränsen vid gården Heden.

De synliga gravar som kan ha anlagts under bronsåldern är framförallt rösen och stensättningar. På karta 2 ser vi utbredningen av de ensamliggande rösen och stensättningarna i Lyse socken. Det förekommer också att flera gravar ligger tillsammans och bildar gravfält. Gravfälten är inte medtagna på denna karta, vilket gör att många rösen och stensättningar också uteblivit. Gravarna, framförallt rösen, har en betydligt mer maritim utbredning än hällristningarna. De finns på mindre öar och lägen som exponerar direkt mot havet. Den här typen av rösen kallas för kuströsen och ligger som ett pärlband längs med hela Bohusläns kusttrakter. De är anlagda för att synas från de farvatten som utgjorde

viktiga farleder under bronsåldern. Vi ser också att det finns en tydlig koncentration av stensättningar i trakten av Slättna; samma område som har den största koncentrationen av hållristningar. Mitt i området, strax ovanför den stora hållristningen Lyse 69:1, finns även ett större gravfält med 15 synliga stensättningar. Det är troligt att det döljer sig ett betydligt större antal gravar under marken som inte syns förrän vid en arkeologisk utgrävning. Vid de arkeologiska undersökningar som gjorts av bohuslänska gravfält under senare år har det visat sig att gravar ofta har anlagts på samma plats från äldre bronsålder och fram till romersk järnålder, i flera fall finns även samtida boplatzlämningar i omedelbar närhet till gravfälten.

Det är troligt att området runt Slättna utgjort en lokal bygd med fast bosättning under hela bronsåldern. Vi känner inte till exakt var boplatserna legat eftersom det inte har genomförts några arkeologiska utgrävningar här. Däremot genomfördes det flera undersökningar under tidigt 1970-tal inför byggandet av oljeraffinaderiet Preemraff på den norra delen av den forntida ön. När man undersökte delar av ett kulturlager vid Humlekärr (Lyse 35:1) påträffades stora mängder fynd som visade att det bedrivits en omfattande bronsgjutning på platsen under yngre bronsålder. Man påträffade bland annat 364 delar av deglar för bronsgjutning, 42 delar av gjutformar, en ten av brons, en fragmentarisk bronsskära samt 19 kg keramik. Ett annat bronsfynd som gjorts i trakten är det vackert dekorerade hängkärl som påträffats utan angivning av närmare fyndomständigheter på gården Klättene, fig 3. Vågbandsornamentiken som täcker ytan på denna dräktprydnad daterar det till bronsålderns period V (900-700 fvt).

Sammanfattningsvis ser vi att området runt Slättna uppvisar flera olika typer av fornlämningar och fynd som tyder på en rik och väl etablerad bronsåldersbygd. Bygden är placerad på en större ö med goda kommunikationsmöjligheter, både in mot land genom långsträckta fjordar och över havet och vidare till andra delar av Europa. Importen av brons medförde att den lokala befolkningen i Lyse, direkt eller indirekt, kom att ta del av andra delar av den rika europeiska bronsålderskulturen.

The Bronze Age landscape

Andreas Toreld

Lyse parish is situated on the outer part of Stångenäs, within the present-day local administrative area of Lysekil in the central part of Bohuslän province. Brastad parish lies to the north of Lyse parish and to the south is the town of Lysekil. Stångenäs is bordered by the elongated fjords of Åbyfjorden in the north-west and Gullmarsfjorden in the south-

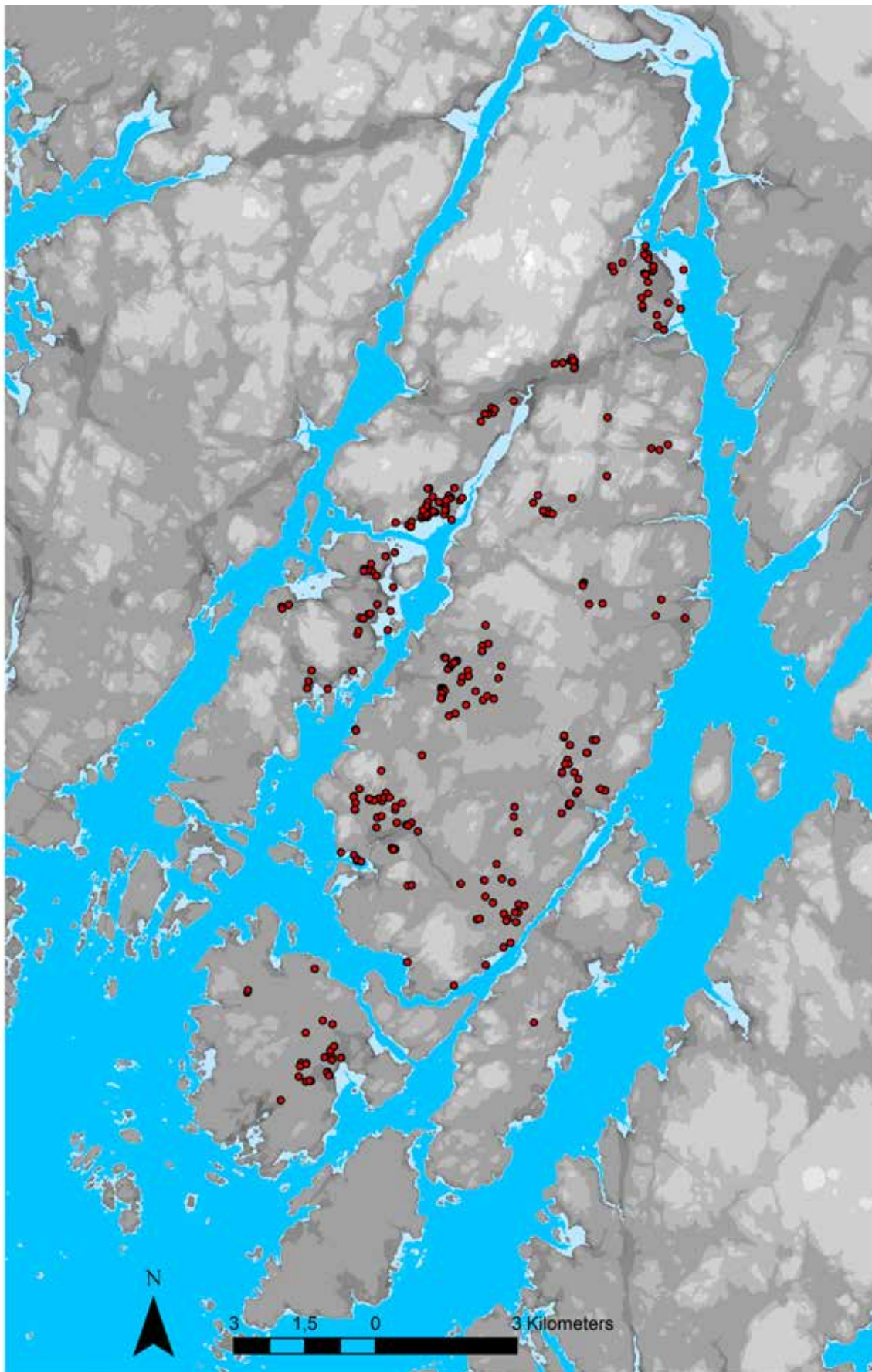
east. The bedrock in Stångenäs is mainly made up of Bohus granite. On the south-eastern side of Stångenäs along Gulmarsfjorden the granite gives way to gneiss. There are no known rock carvings within the gneissic area at Stångenäs.

During the Bronze Age, 1,700-500 before common era (BCE), when most of the rock carvings were carried out, Stångenäs was a very large island cut by Åbyfjorden and Gullmarsfjorden that were joined at that time in the northern part of Dingle plain, map 1. This meeting point silted up during the transition to the Pre-Roman Iron Age (500 BCE). Lyse parish at that time consisted of several large separate islands, map 2. The rock carvings in the parish are mainly concentrated within an area that during the time they were carved were concentrated on an island of around 6 x 5 km in size. A larger carved area (Lyse 614:1) was situated directly by a protected bay on the southern tip of the island. The location could have provided a suitable harbour for most of the Bronze Age. The majority of the images were however carved within a few hundred metres of the coast at that time, in an area that supported the largest plain community in the parish; the area that today is called Slättna – 'The Plains'. It is possible that the plains were suitable pastureland for the Bronze Age farmers' cattle. A few rock carvings can also be found on the northern side of the island at Humlekärr. One individual rock carving (Lyse 175:1) is situated on what was then a large elongated island in the east. The rock carving is located unusually high on the rocks, at a height of 60 m, within an area of fields belonging to Hamre farm. Some rock carvings can be found amongst the fields at Häggvall, along the northern side of the channel that separated the elongated island from the main island at Stångenäset. A concentration of carvings can be found further up the coast as it was then, near to the border with Brastad parish. Another plain also spreads out here and the rock carved area continues over to the other side of the parish border at Heden farm.

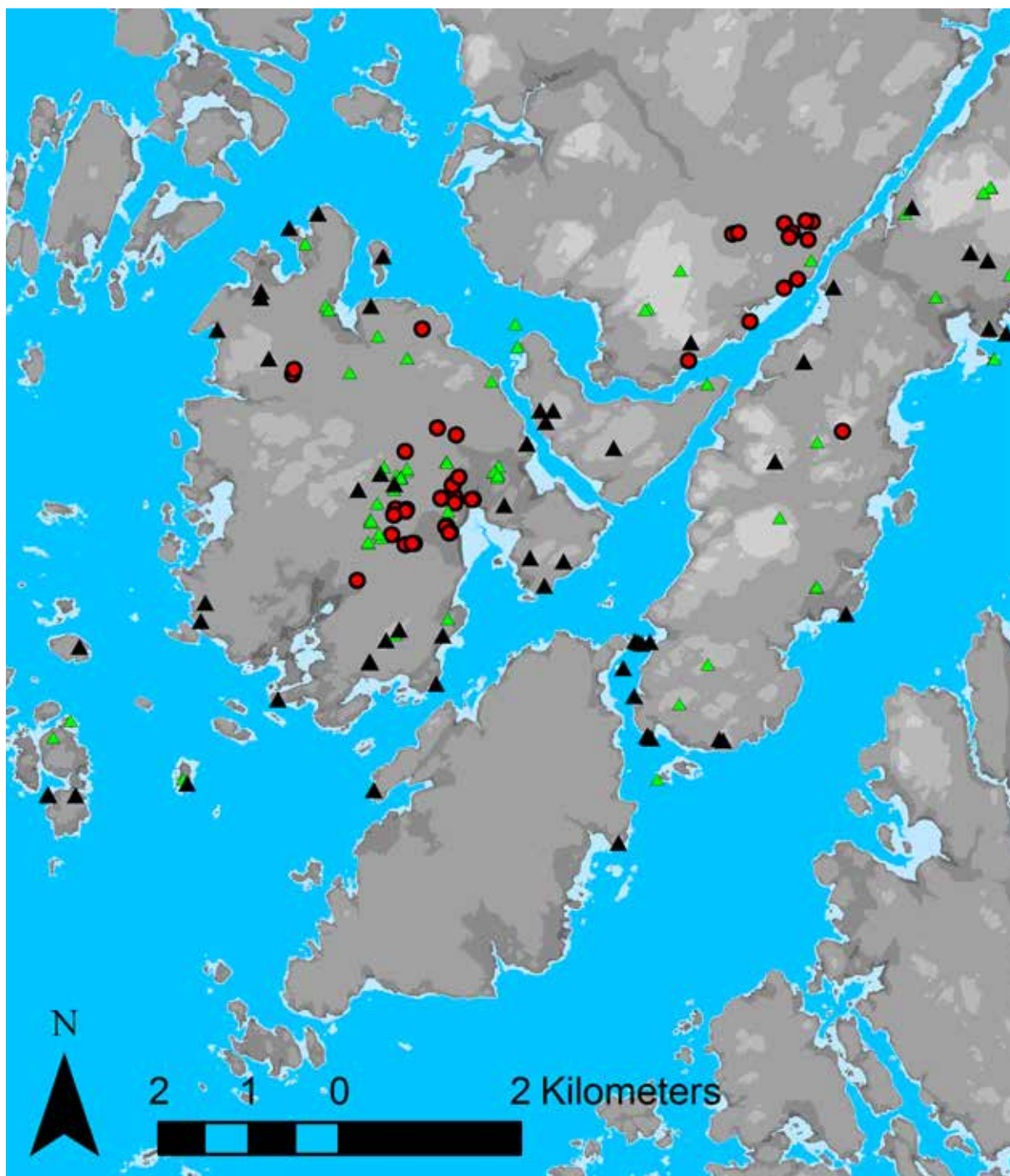
The visible graves that could have been constructed during the Bronze Age are mainly cairns and stone settings. On map 2 we can see the extension of the singular cairns and stone settings in Lyse parish. There are also several graves grouped together to create burial sites. Burial sites

Karta 1. Stångenäs när havet stod 15 meter över dagens nivå i början av bronsåldern (1700 fvt) markerad med ljusblå färg och när havsnivån sjunkit till 9,5 meter i början av förromersk järnålder (500 fvt) markerad med mörkblått. Alla hållristningslokaler på Stångenäs är markerade med en röd prick. Kartan är framställd av Johan Ling och Andreas Toreld.

Map 1. Stångenäs at the beginning of the Bronze Age (1700 BCE) when the sea level was 15 m above the present level is marked in light blue and when the sea level sank to 9.5 m at the beginning of the pre-Roman Iron Age (500 BCE) is marked in dark blue. All the rock carving sites at Stångenäs are marked with a red dot. The map is produced by Johan Ling and Andreas Toreld.

Karta 1.
Map 1.

Karta 2.
Map 2.

Karta 2. Alla hällristningar i Lyse socken är markerade med röd prick och alla ensamliggande rösen och stensättningar är markerade med svart respektive grön triangel. Havsnivåerna markerade som på karta1. Kartan är framställd av Johan Ling och Andreas Toreld.

Map 2. All the rock carvings in Lyse are marked with a red dot and all individual cairns and stone settings are marked in black and green triangles respectively. The sea levels are marked as on map 1. The map is produced by Johan Ling and Andreas Toreld.

Hängkärl dekorerat med vågbandsornament funnet på gården Klättene.
Foto: Claes Jansson, Bohusläns museum.

Fig. 3.

*Hanging vessel decorated with wavelike markings found on Klättene farm.
Photo: Claes Jansson, Bohusläns Museum.*

are not included on this map which means that many cairns and stone settings have also been omitted. The graves, in particular the cairns, have a noticeably more maritime prevalence than the rock carvings. They are situated on smaller islands and the sites directly face the sea. This type of cairn is called a coastal cairn and they stretch out like a string of pearls along the whole of the coastal region in Bohuslän province. They were sited so they would be visible from the sea that offered an important means of transport during the Bronze Age. We can also see an obvious concentration of stone settings in the area around Slättna; the same area that has the largest concentration of rock carvings. In the middle of this area, immediately above the large rock carving Lyse 69:1, is also a large burial site with fifteen visible stone settings. It is probable that a considerably larger number of graves are lying hidden beneath the surface that can only be revealed by an archaeological excavation. During archaeological excavations that have been carried out on other burial sites in Bohuslän in the last few years it has been shown that graves have often been sited in the same location from the early Bronze Age through to the Roman Iron Age, in several cases even adjacent to contemporary settlement areas.

It is probable that the area around Slättna constituted a local community with permanent settlements for the whole of the Bronze Age. The exact location of the settlements is not known because there have been no archaeological excavations carried out there. However, several investigations took place in the early 1970s before the building of the Preemraff oil refinery on the northern part of the prehistoric island. When some of the culture layers at Humlekärr (Lyse 35:1) were investigated, large amounts of finds demonstrated that extensive bronze casting had been carried out on the site in the late Bronze Age. Amongst other things, 364 fragments of crucibles used in bronze smelting were found, 42 mould fragments, a bronze rod, some fragments of a bronze sickle as well as 19 kg of pottery. Another bronze find from the area was the beautifully decorated hanging vessel that was found without any information about the circumstances of its discovery at Klättene farm, fig. 3. Wavelike decoration that covers the surface of this dress adornment dates it to the Bronze Age period V (900-700 BCE).

To sum up, we see an area around Slättna that shows several different types of monuments and finds indicating a rich and well-established Bronze Age community. It is located on a large island offering good transport possibilities, both along the coast by way of the extensive fjords and across the sea to other parts of Europe. The importation of bronze led to the local inhabitants in Lyse, directly or indirectly, coming in contact with other parts of the rich European Bronze Age culture.

Hällbilderna

Andreas Toreld

Vi känner i dagsläget till ungefär 953 inristade figurer i Lyse socken, fördelat på 49 hällristningslokaler. Lokalernas storlek kan variera betydligt, från de som enbart består av en ensam skålgrop till det stora hällristningsområdet Lyse 69:1 med 300 figurer, fördelat på 18 ytor. De allra vanligaste ristningarna utgörs av skålgropar och obestämbara figurer, fig. 4. De senare är en samlad beteckning för figurer som är allför fragmentariska för vi skall kunna avgöra vad de föreställer eller som helt enkelt inte liknar något vi känner igen idag. Skålgropar är den enklaste formen av inknackning i berget, men också den som gett upphov till flest tolkningar. Många tänker sig att det är en form av offergrop, men det troligaste är att de haft olika användning beroende på vilket sammanhang de ingått i. De förekommer på såväl rena skålgropslokaler, vilket är fallet på 19 lokaler i Lyse, eller tillsammans med och ibland som en del av de figurativa hällristningarna. Skålgroparna har troligen knackats både före och framförallt långt senare än de figurativa hällristningarna, vars tillkomsttid brukar räknas från bronsålderns början 1700 fvt och fram till mitten av förromersk järnålder cirka 300 fvt.

Den absolut vanligaste föreställande figurtypen i Lyse är, liksom på de flesta håll i Bohuslän, den vi vanligtvis benämner som skepp. Vad som avbildats är dock inte en båttyp vi normalt förknippar med ett skepp utan snarare stora kanoter som paddlats fram. Vi känner till 193 hällristnings-skepp från socknen. Utifrån de skeppskronologier som tagits fram under senare år kan vi se att det förekommer några skepp som kan dateras till bronsålderns äldre del, fig. 5. Något fler skepp kan dateras till den yngre bronsåldern, fig. 6. Det finns en lokal med helt symmetriska skepp, vilka brukar förknippas med förromersk järnålder (Lyse 671, på gränsen till Brastad socken). De allra flesta skeppen verkar dock vara inknackade under mitten av bronsåldern, omkring 1000 fvt. Några skepp verkar vara gjorda under äldre bronsålder, men sedan har stävarnas form knackats om så att de skall se ut som skeppen gjorde under yngre bronsålder (exempelvis Lyse 69:1, yta 1 och 8). Det finns en skeppstyp som har en mycket begränsad lokal utbredning. Den förekommer bara på fyra hällristningslokaler inom Lyse socken, på ett maximalt avstånd av 2,3 kilometer från varandra, fig. 7. Närmaste likartade skepp finns i Uppland (Ramsta 3:1). Skeppen har dubbellinjiga stävar, innehåller spantstreck och är förhållandevis långa. Stävprydnaderna är i form av hästhuvuden med inrullad mule, vilket daterar skeppstypen till yngre bronsålderns period V, cirka 800 fvt. Att ett så särpräglat motiv bara förekommer inom ett begränsat område gör att vi kan tänka oss att det är, om inte samma person, så åtminstone personer som ingått i samma sociala nätverk som ristat dessa

skepp.

Människofigurer är en annan figurkategori som är relativt vanlig i Lyse. De flesta är enkelt utformade, har helt uthuggen kropp, svärd i bältet och saknar armar. Några människor är beväpnade med spjut eller pilbågar. På två hällar (Lyse 69:1, yta 1 och Lyse 610:1) förekommer de i flera rader, så kallade processioner. En av processionerna påminner något om de människofigurer med fotsida kåpor som finns i den skånska Kiviksgraven. De flesta människofigurerna är troligen ristade under mitten av bronsåldern. Människor som har förstörade vadmuskler är typiska för yngre bronsålder fig. 8. En fragmentarisk ryttare (Lyse 142:1) skall troligen dateras till övergången mellan brons- och järnålder, då ridkonsten introducerads i Skandinavien. Djurfigurerna i Lyse är få och enkelt utformade. Fågelfigurerna utgörs av en flock på fyra tranor som verkar hotas av pilbågsskyttar (Lyse 69:1, yta 1).

Fotsulor är ett av få motiv som avbildas i naturlig storlek. De finns både som konturristade och som helt uthuggna. Ett spännande nyfynd som vi gjorde på Lyse 614:1 bestod av tio fotsulor placerade i tre lodräta rader så det ser ut som om tre personer gått upp över den branta hällen, fig. 9. Kanske har verkliga blöta fötter trampat över hällen en gång i tiden. Nedanför hällen finns idag en bäck. Under större delen av bronsåldern nådde en havsvik in här. Är det kanske en landstigning från havsviken som fotsulorna berättar om?

De flesta hällristningarna i Lyse är ganska ordinära, särskilt om man jämför med den bildriktighet som finns i grannsocknen Brastad. Men några av de nyfunna motiven i Lyse är unika och förtjänar att beskrivas mer utförligt.

Svärdet

När vi dokumenterade den stora och sedan länge kända hällristningen Lyse 70:1 upptäckte vi att det fanns ett oväntat motiv som inte observerats tidigare - ett helt uthugget svärd i naturlig storlek! Svärdet är 75 cm långt, men har ursprungligen varit något längre då spetsen fortsätter in i en vittringsskada, fig. 10. Det föreställer uppenbarligen ett svärd med jämbred klinga och korsformigt handtag (en svärdstyp som på engelska kallas för Horn-pommelled sword och på tyska för Hörnerknaufschwert). Sådana svärd är en ledtyp för bronsålderns period IV (1100–900 fvt) och måste betraktas som exklusiva då bara fyra verkliga bronssvärd av typen påträffats i Sverige. Svärdet på hällen är omgivet och delvis överhuggat av skepp som troligen kan dateras till samma period. Det är det första kända bohuslänska svärdet i naturlig storlek som med säkerhet kan dateras till bronsåldern, och som sådant är fyndet oerhört viktigt i dateringsdebatten. Svärd i naturlig storlek är annars främst kända från Östergötland. Det var för övrigt tack vare dessa hällristningssvärd som Bror

Emil Hildebrand redan 1869 kunde datera de sydsnkandinaviska hällristningarna till bronsåldern. De östgötska ristningarna avbildar fullgrepps-svärd från bronsålderns period II–III (1500–1100 fvt). Precis som svärdet från Lyse socken är de allihop avbildade i naturlig storlek, helt uthuggna och liggande vågrätt på hällen, precis som om man lagt ett verkligt svärd på berget.

Hällmålningen

Hällristningen Lyse 142:1 är känd sedan Emil Ekhofts inventering 1885. Han beskrev den då som bestående av några skepp och åtskilliga streck, vilka möjligen föreställde två spjutbärare. Hällristningen är placerad på en lodrät berghäll under ett skyddande klippöverhäng, strax intill vägen mot Skalhamn. Det skyddande klippöverhänget har gjort att hällristningen bevarats väl trots att den är mycket grunt inhuggen. Vissa figurer saknar djup helt och hållet och syns bara som ljusare skiftningar i berget. Dessa figurer kan man inte känna med fingrarna och de syns inte heller på frottage. Liknande fenomen har vi observerat på ett fåtal andra grunda hällristningar under klippöverhäng i Bohuslän. På de hårda och jämna kvartsithällar som finns i Tjustbygden i Småland och vid Simrishamn i Skåne kan man också se hällristningar som är så pass ovittrade att de fortfarande lyser lika vita som när de var nygjorda. Alla hällristningar har lyst vita när de var nyknackade, men de allra flesta har med tiden fått samma patina som hällen i övrigt.

Vid vår dokumentation registrerade vi tre dubbellinjiga skepp med bemanning och två människofigurer, varav en ryttare med spjut i handen, samt några obestämbara fragment. De två tydligaste skeppen är av en

<i>Figurtyp/Type of figure</i>	<i>Antal/Amount</i>
Skepp/Ship	193
Människofigur/Human figure	62
Djurfigur/Animal figure	5
Fågelfigur/Bird figure	4
Fotsula/Footsole	15
Cirkelfigur/Circular figure	4
Trädfigur/Tree	1
Vapenfigur/Weapon	1
Övrig bestämbar figur/Other figure	3
Obestämbär figur/Undetermined figure	213
Skålgrop/Cupmark	447
Avlång fördjupning/Oblong depression	5
Total summa/Total sum	953

Figurtyper som förekommer på hällristningarna i Lyse socken.
Types of figures that occur on the rock carvings in Lyse parish.

Fig. 4.

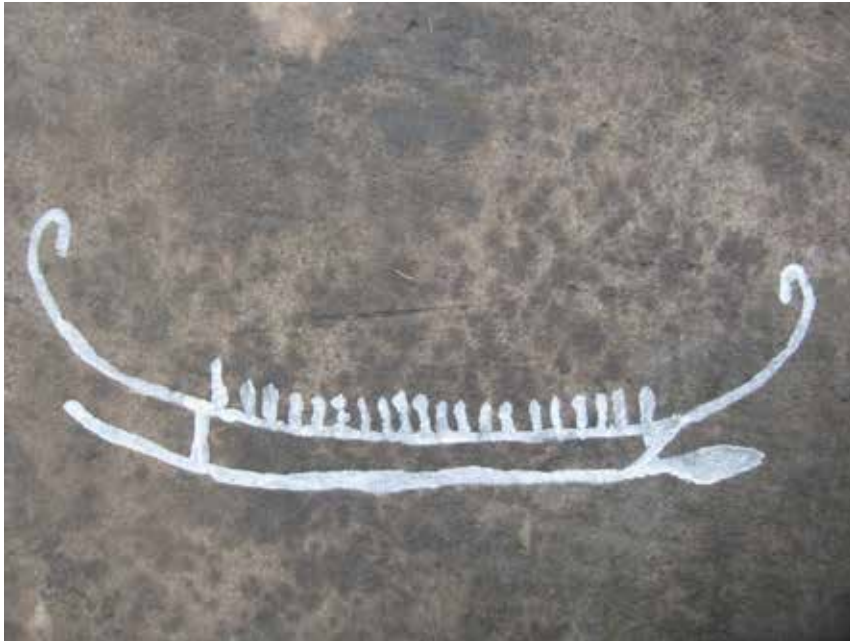

Fig. 5.

Skepp med inåtböjda stävar, markerat roder i aktern och en närmast vågrät kölförlängning i fören brukar dateras till bronsålderns period I-II (1700-1300 fvt). Detalj från Lyse 609:1 i Häggvall.

Foto: Andreas Toreld.

Boats with inwardly curved prows, depicting a rudder at the stern and an almost horizontal extension of the keel at the bow is usually dated to the Bronze Age period I-II (1700-1300 BCE). Details from Lyse 609:1 at Häggvall.

Photo: Andreas Toreld.

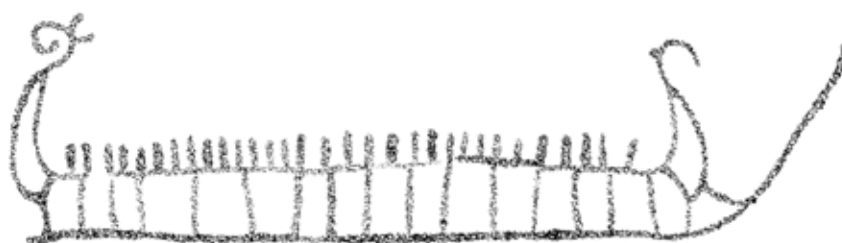
Fig. 6.

Skepp med stävprydnader i form av hästhuvuden med inrullad mule och en upprest kölförlängning i fören kan dateras till bronsålderns period V (900-700 fvt). Detalj från Lyse 175:1 i Hamre.

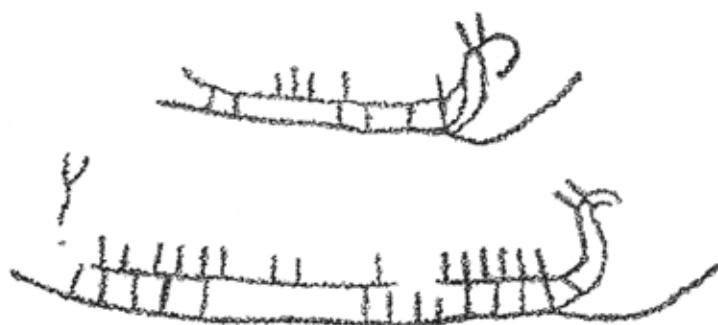
Foto: Andreas Toreld.

Boats with prow decorations in the form of horses' heads with curled muzzles and raised keel extensions at the fore can be dated to the Bronze Age period V (900-700 BCE). Details from Lyse 175:1 at Hamre.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 69:1, yta 8

Lyse 193:1

Lyse 70:1

Lyse 141:1

50 cm

Fig. 7.

En specifik skeppstyp med dubbellinjiga stävar förekommer bara på några få hällristningslokaler i Lyse socken.

A specific type of boat with double lined stems occurs only on some of the rock carving localities in Lyse Parish.

Människofigurer med förstorade vadmuskler är typiska för den yngre bronsåldern. Detalj från Lyse 69:1, yta 8.
Foto: Andreas Toreld.

The human figures with enlarged calf muscles are typical for the later Bronze Age. Details from Lyse 69:1, panel 8.
Photo: Andreas Toreld.

Fig. 8.

Rader av helt uthuggna fotsulor i naturlig storlek vandrar upp över den branta hällen på Lyse 614:1.
Foto: Andreas Toreld.

Lines of completely carved out life-size foot soles walk up over the steep rocks at Lyse 614:1.
Photo: Andreas Toreld.

Fig. 9.

typ som kan dateras till slutet av bronsåldern. Ovanpå dessa båda skepp upptäckte vi – till vår stora förvåning – att det fanns ett svagt målat skepp av likartad typ. Färgen syntes inte som en målad yta utan som små röda prickar som trängt in i berget. Detta är typiskt för en förhistorisk hållmålning. Färgens bindemedel, fett eller något annat organiskt ämne, har försvunnit sedan länge. Det enda som återstår idag är färgpigmentet, bestående av järnockra. På samma håll finns även några sentida målningar och ristningar, bland annat årtalet 1916. De sentida målningarnas färg är av en helt annan karaktär än det målade skeppet.

Hållmålningar finns bara bevarade på lodräta hållar i skyddade lägen. De är betydligt ovanligare än hållristningar. De brukar generellt förknippas med stenålderns fångstfolk utifrån de motiv som avbildas. I Bohuslän finns bara en handfull kända hållmålningar, varav äktheten kan ifrågasättas i några fall. Den närmaste förhistoriska hållmålningen finns en dryg mil norrut i Bro socken (Bro 598:1). Den ligger på ungefär samma höjd över havet som målningen i Lyse och består av två enkellinjiga skepp med bemanning. Hållmålningen i Lyse är den första i Sverige som påträffats på samma håll som en hållristning. Det unika fyndet gör att vi kan dra två viktiga slutsatser. För det första så bevisar det att hållmålningar gjordes åtminstone fram till slutet av bronsåldern. För det andra är det en stark indikation på att hållristningarna inte var imålade. Om man skulle ha målat även ristningarna så borde någon färg ha bevarats också i de huggna linjerna under det skyddande överhänget på Lyse 142:1.

Rock imagery

Andreas Toreld

At the present time we are aware of ca 953 carved figures in Lyse parish dispersed over 49 rock carving sites. The localities can vary in size considerably, from those that consist of a singular cup mark to the extensive rock carving site Lyse 69:1 with 300 figures distributed across 18 panels. The most common rock carvings are cup marks and indeterminate figures, fig. 4. The latter is a collective term for figures that are too fragmentary to be able to interpret what they represent or quite simply do not resemble anything we recognise today.

Cup marks are the simplest form of carving found on the rocks but also those that give rise to the most speculation. Many think they are a form of sacrificial hollow but it is most likely that they have had a variety of uses depending on the context they were linked to. There are cases of purely cup mark sites, which is the case in 19 localities in Lyse, as well as cup marks in addition to or even as integral parts of figurative carvings. Cup marks have probably been made before and in the majority of ca-

ses long after the figurative rock carvings whose origination is usually reckoned to be from the beginning of the Bronze Age, 1700 BCE, up to the middle of the pre-Roman Iron Age, ca 300 BCE.

The most common representative type of figure in Lyse is, exactly as it is on most rocks in Bohuslän, what we commonly call boats. However, those that are depicted are not the normal type of boat we might associate as a ship but rather more like large canoes that were paddled. We know about 193 engraved boats in the parish. Based on a chronology of boats that has been produced during the last few years we can see that the occurrence of some boats can be dated to the early Bronze Age, fig. 5. A larger number can be dated to the late Bronze Age, fig. 6. There is one site with completely symmetrical boats that can be linked to the pre-Roman Iron Age (Lyse 671, on the border with Brastad parish). Most of the boat, however, seems to have been carved during the middle of the Bronze Age, ca 1000 BCE. Some boats seem to have been carved during the early Bronze Age but then the prows have had carving added so that they would look like boats made during the late Bronze Age (for example Lyse 69:1, panel 1 and 8). There is one type of boat that has a very defined local prevalence. It occurs only at four rock carving sites within Lyse parish, at a maximum of 2.3 km from each other, fig. 7. The closest similar boat can be found in Uppland, on the east coast of Sweden (Ramsta 3:1). The boats have double lined stems, include frame lines and are comparatively long. The decorative prow is in the form of a horse's head with a curled muzzle which dates the boat type to the later Bronze Age period V, ca 800 BCE. That such a distinguishable design only occurs within a limited area makes us think that it is, if it is not the same person, then at least people who belonged to the same social network that carved these boats.

The human figure is another category that is relatively common in Lyse. Most of them are simply portrayed with completely carved out bodies, swords in belts and lacking arms. Some humans are carrying weapons such as spears or bows. On two panels (Lyse 69:1, panel 1 and Lyse 610:1) they appear in several rows; so-called processions. One of the processions is reminiscent of the human figures with full-length capes that can be found in the Kivik grave in Scania in southern Sweden. Most of the human figures were probably carved in the middle of the Bronze Age. Humans that have enlarged calf muscles are typical of the late Bronze Age, fig. 8. Fragments of a horseman (Lyse 142:1) should probably be dated to the transition from the Bronze Age to the Iron Age, when horse riding was introduced into Scandinavia. Animal figures in Lyse are scarce and simple in detail. The bird figures consist of a flock of four cranes that appear to be threatened by archers (Lyse 69:1, panel 1).

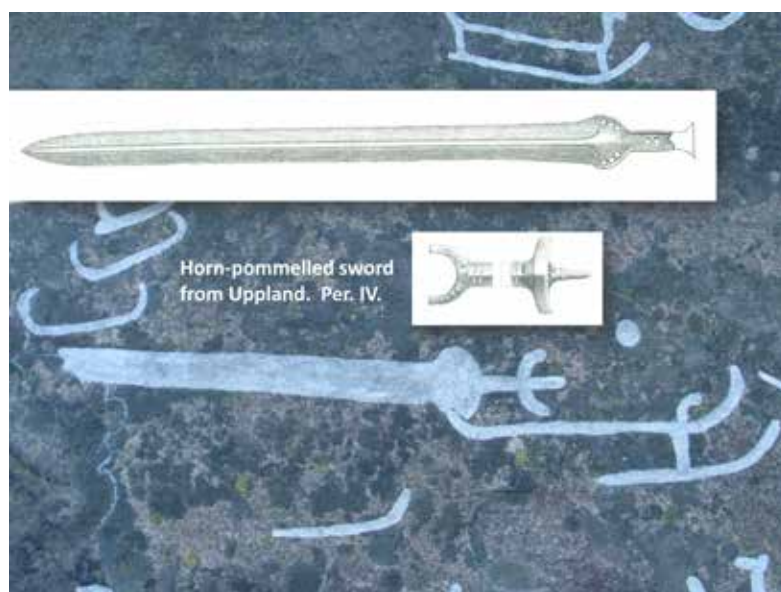
Foot soles are one of the few motifs that are depicted life-size. They can be found both as just contour carved or as completely carved out. An ex-

citing new find we made at Lyse 614:1 consisted of ten foot soles carved in three vertical rows so that it looked like three people had walked up and over the steep rocks, fig. 9. Perhaps real wet feet had walked over the rocks at one time. Just below this rock is now only a stream but for most of the Bronze Age the sea reached this point. Is it perhaps a disembarking from a boat in the bay that the foot soles represent?

Most of the rock carvings in Lyse are fairly ordinary, particularly if you compare them to the rich imagery that can be found in the neighbouring parish of Brastad. Some of the newly discovered motifs in Lyse however are unique and deserve to be described in greater detail.

The sword

When we documented the large and well known rock carving Lyse 70:1, we discovered that there was an unexpected motif that had not been observed before - a completely carved out, life-size sword! It is 75 cm in length but was originally somewhat longer as the point continued into an area now damaged by erosion, fig. 10. It obviously represents a sword with a straight blade and a cross-shaped handle (a type of sword that is called a 'Horn-pommel sword' or 'Hörnerknaufschwert' in German). Such swords are a dating standard for the Bronze Age period IV (1100-900 BCE) and have to be seen as exclusive because only four actual bronze swords of this type have been found in Sweden. The sword on the rock is surrounded and partly carved over with boat motifs that can probably be dated to the same period. It is the first known life-size sword in Bohuslän that can with certainty be dated to the Bronze Age and as such the find is extremely important in the debate concerning dating. Life-size swords have otherwise been mainly found in Östergötland, on the east coast of Sweden. Incidentally it was thanks to these rock car-

Ett nyfunnet svärd i naturlig storlek på Lyse 70:1. Svärdstypen dateras till bronsålderns period IV (1100-900 fvt). På bilden ses en jämförelse med ett bronssvärd från Uppland.

Foto: Andreas Toreld.

A newly found life-size sword at Lyse 70:1. This sword type has been dated to the Bronze Age period IV (1100-900 BCE). A comparison with a bronze sword from Uppland can be seen in the picture.

Photo: Andreas Toreld.

Fig. 10.

vings of swords that Bror Emil Hildebrand already in 1869 could date the southern Scandinavian rock carvings to the Bronze Age. The rock carvings from Östergötland depict a full-hilted sword from the Bronze Age period II-III (1500-1100 BCE). Exactly as the sword in Lyse parish, they are all depicted life-size, completely carved out and lying horizontally on the rock, as if one had laid a real sword onto the rock.

The rock painting

The rock carving Lyse 142:1 has been known about since Emil Ekhoﬀ's inventory in 1885. At that time he described it as consisting of some boats and images which possibly represented two spear carriers. The rock carving is located on a vertical face under protective overhanging outcrops, immediately alongside the road towards Skalhamn. The protecting overhang has resulted in the rock carving being well preserved despite it being only faintly carved. Certain figures lack any depth and can only be seen as lighter variations in the rock. These figures cannot be felt with the fingers and neither can they be seen on a 'rubbing'. We have also observed similar phenomena at several other faint carvings beneath rocky overhangs in Bohuslän. On the harder and more even quartzite rocks that can be found at Tjust in Småland and at Simrishamn in Scania, one can also see rock carvings that are so preserved that they still reveal the white colouration as if they were newly carved. All rock carvings would have been slightly white when they were newly carved but in the majority of cases they have later on acquired the same patina as the rest of the rock.

During our documentation we registered three double-lined boats with crew and two human figures, one of which was a horseman carrying a spear in hand, as well as some indeterminate fragments. The two boats most clearly depicted are of a type that can be dated to the end of the Bronze Age. On top of both of these boats we discovered - to our great surprise - that there was a faintly painted boat of a similar type. The paint does not show as a painted surface normally would but rather as small red dots that have remained in the structure of the rock which is typical for a prehistoric rock painting. The paint's binder, fat or some other organic substance, has disappeared a long time ago. The only thing that remains today is the coloured pigment consisting of iron ochre. Also on the same rock are some later paintings and carvings, amongst others from 1916. The paint used in the latter paintings is of a completely different character to the painted boat.

Rock paintings have only been preserved on vertical rocks in protected environments. They are much more unusual than rock carvings. In general they are normally associated with Stone Age hunter gatherers by the motifs that have been detected. In Bohuslän there are only a hand-

ful of known rock paintings and even then the authenticity can be questioned in some cases. The closest prehistoric rock painting is about 10 km north in Bro parish (Bro 598:1). It is located at about the same height above sea level as the painting in Lyse and consists of two single-lined boats with crew. The rock painting in Lyse is the first in Sweden to be found on the same rock as a rock carving. This unique find means that we can make two important conclusions. Firstly it proves that the rock paintings were made at least up to the end of the Bronze Age. Secondly it is a strong indication that the rock carvings were not filled in with paint. If the carvings had also been painted then some of the paint should have been preserved as well in the incised lines under the protection of the overhanging rock at Lyse 142:1.

Andreas studerar de ljusa hällristningarna och den svagt rödfärgade hällmålningen på Lyse142:1.
Foto: Tommy Andersson.

Fig. 11.

*Andreas studies the light rock carvings and the faint red coloured rock painting at Lyse 142:1.
Photo: Tommy Andersson.*

Metod

Andreas Toreld & Tommy Andersson

Att avbilda hållristningar

Valet av metod för att avbilda hållristningar är ett ofta diskuterat ämne. Många förespråkar en "objektiv" återgivning av ristningarna, till exempel med så kallad frottageteknik eller nattfotografering. Moderna digitala tekniker och avancerad foto- och skanningsteknik har ytterligare spått på föreställningen om en objektiv avbildningsteknik. Med digital teknik kan man helt riktigt göra en objektiv dokumentation av ristningsytan och hållristningsfigurerna. Det stora problemet kvarstår emellertid: Vad är hugget av människor, och vad är naturliga linjer och ojämnheter i berget? Det är enligt vår mening inte lättare att sitta framför en illustration i form av ett frottage, ett nattfoto eller framför en datorskärm och avgöra detta. Enligt oss är det absolut bäst att göra detta ute i fält. Där kan man se ristningarna ur olika vinklar och i olika ljusförhållanden, man kan se om bergets mineralkorn är krossade i huggningslinjerna, om det finns färgskiftningar i bergets patina och man kan med hjälp av fingertopparna känna bergets ytstruktur. Utifrån detta görs en samlad bedömning av vad som är inhugget i berget.

Hållristningsplanschererna i denna publikation utgörs av så kallade kalkeringar, återgivna i skala 1:20. Dessa är ingen objektiv kalkering av hällen, utan en subjektiv avbildning av vår tolkning av hållristningarna. Förfarandet kan jämföras med den subjektiva bedömning som ingår i all fälttarkeologisk verksamhet, där det ytterst är arkeologens kompetens och erfarenhet som avgör om en lämning skall uppfattas som mänsklig eller inte.

Vår arbetsmetod steg för steg

Innan fältsäsongen börjar görs arkivstudier. Vi går igenom äldre litteratur, äldre inventeringar som till exempel Göteborgsinventeringen, samt Riksantikvarieämbetets fornminnesinventeringar i FMIS. Vi studerar ekonomiska kartor från 1930-talet och 1970-talet. Alla kända hållristningar prickas därefter ut på moderna kartor, äldre beskrivningar kopieras och områden där vi tror det kan finnas okända hållristningar markeras på kartor.

När vi hittar hållristningar, såväl tidigare kända som nyfunna, så är dessa i de flesta fall mer eller mindre överväxta av grästorv, mossor och lav. Nu börjar det tunga arbetet med att rengöra hällen. Torv, löv och mossor renas bort. Ibland får vi gräva i kanterna av hällen för att kunna se hur stor ristningen är. Gräs och buskar som växer i sprickor och vid sidan av hällen tas bort, och avslutningsvis försöker vi skrapa bort tjock lav med hjälp

av mjuka trä- och plastredskap. Detta arbete får göras med största försiktighet, så hällen och hållristningarna inte skadas. I en del enstaka fall har vi täckt ristningen med en ljustät presenning under ett års tid, så att laven som växer på hällen dör och därefter lättare kan tvättas bort. Vi använder aldrig några kemikalier för rengörning.

När hällen är ren påbörjas det egentliga dokumentationsarbetet. Först undersöks hällen med hjälp av släpljus. Detta kan göras på natten med hjälp av lampor, fig. 12. Vår erfarenhet är dock att detta, där så är möjligt, med fördel kan göras på kvällen i naturligt släpljus. De figurer som kan ses, kritas i med skolkrita. Därefter görs ett "frottage" av hällen. Hela ytan täcks med ett tunt papper. Det vita pappret gnuggas sedan med ett karbonpapper och slutligen med gräs. Ojämnheter i bergytan såsom sprickor, vittringar, skador och i bästa fall hållristningar framträder på pappret. Detta frottage är sedan till stor hjälp när man ska finna tunt huggna hållristningar. Frottagemetoden fungerar endast på relativt jämna bergytor, men på ojämna ytor och berg går det bara att göra frottage på vissa delar av hällen.

Efter att hällen är belyst med släpljus och man gjort frottage på hela ytan påbörjas det riktiga tolkningsarbetet av hållristningarna. Med hjälp av syn och känsel tolkas vad som är hugget och vad som är naturliga sprickor och ojämnheter i berget. Detta är det absolut svåraste momentet i hållristningsdokumentationen.

När vi tolkat klart en håll, målas figurerna upp med en vit kritslamma, fig. 13. Färgen varar till nästa regnskur tvättar bort den. En genomskinlig plast läggs över hällen och hållristningsfigurerna kalkeras på plasten med en svart tuschpenna. Våra avbildningar är alltså en kalkering av de tolkningar som vi gjort av hållristningen, och som bygger på mångårig erfarenhet. De avbildningar som vi gör utförs i så kallad "dutteknik". Genom en skrafferingsmetod, som är utvecklad inom Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hållristningar, görs djupare figurer med tätare skraffering, medan tunnare figurer görs med glesare skraffering. En liknande teknik, pricktekniken, används i bland annat i Italien, USA och Norge. Fördelen med dutt- och prickteknikerna, jämfört med att bara rita av ristningarnas konturer, är att det är lättare att markera övergångar till partier på hällen där figurerna är vittrade eller tunnare huggna och ibland "flyter ut" för att till sist helt försvinna. En annan fördel är att djupare figurer blir mörkare medan tunnare figurer blir ljusare på de skannade och nedminskade avbildningarna. Detta ger en mer tredimensionell bild av hållristningen. Vi markerar också sprickor, hållkanter och skador på hällen med röd färg. Denna metod gör avbildningarna mer informativa och ger en bättre förståelse för hur hällen ser ut och hur figurerna är placerade i förhållande till varandra på hällen. Om det finns sentida inhuggningar vid hållristningarna, markeras dessa med blå färg.

Efter att hällristningen kalkerats fotograferas ristningen. Vi fotograferar hela ytan, enskilda detaljer och inte minst hällristningens miljö. Fotografering har, alltsedan den först börjat användas för hällristningar, varit omdiskuterad som dokumentationsmetod. Vi tycker att fotografier är ett utmärkt komplement till våra kalkerade tolkningar, och för avbildning av ristningarnas omgivning framstår den som den mest exakta. Avslutningsvis görs en skriftlig beskrivning av hällristningen.

När dokumentationen väl är gjord, så ska den efterbearbetas. Foton identifieras och sorteras. Frottage arkiveras. Plaster skannas och sammanfogas i dator och minskas till skala 1:10. På avbildningen av varje hällristning införs uppgifter om Riksantikvarieämbetets fornlämningsnummer, skala och norrpil, samt på bildristningar även isräfflornas riktning. Vi lägger även in uppgifter om vem eller vilka som ansvarar för dokumentationen, samt när den är gjord. Dessa uppgifter är av stor vikt för framtida forskare, inte minst som en kvalitetssäkring. Alla kalkeringar, foton och beskrivningar publiceras därefter på vår hemsida: www.hallristning.se.

Method

Andreas Toreld & Tommy Andersson

Depicting the rock carvings

The choice of method for depicting rock carvings is often a subject for discussion. Many advocate an 'objective' rendering of the carvings, for example using the so-called 'frottage' or 'rubbing' technique or by photographing at night. Modern digital techniques and advanced photographic and scanning techniques have furthered this concept of an objective depiction. Digital techniques can quite correctly provide an objective documentation of the carved rock surface and the rock carving figures. The largest problem remains however: What has been carved by humans and what are natural lines and undulations in the rock? In our opinion the task is not simplified by studying an illustration in the form of a rubbing, a night time photograph or a computer screen when making decisions. We believe the absolute best method is to make judgements out in the field. It is there you can view the carvings from various angles and in various lighting conditions, you can see if the rock's mineral structure is crushed in the carved areas, if there is any tint in the rock's patina and you can feel the surface structure of the rock with your fingertips. These methods provide a combined assessment of what is carved in the rock.

The rock carving charts in this publication have been produced by so-called 'tracing', in the scale of 1:20. These are not objective tracings of the rock surface but more a subjective depiction of our interpretation of

the rock carvings. The process can be compared to the subjective assessments that are part of all archaeological work in the field where ultimately it is the archaeologist's competence and experience that determines whether remains should be judged as created by man or not.

Our working method, step-by-step

Before fieldwork begins, an archival search is carried out. We go through early literature, old registers such as 'The Gothenburg Inventory', as well as FMIS. We study the economic maps from the 1930s and 1970s. All the known rock carving sites are then plotted onto modern maps, early descriptions are copied and the areas that we think might contain unknown carvings are marked on the maps.

When we find carvings, previously known as well as newly discovered, they are in most cases more or less overgrown with clumps of grass, moss and lichen. The heavy work now begins of removing the turfs, leaves and moss from the rocks. Occasionally we have to clean back to the edges in order to see how large the carving is. Grass and bushes that are growing in the cracks and to the side are removed and finally we try to scrape away the thicker lichen using softwood or plastic tools. This has to be done very carefully so as not to damage the surface of the rock face or carvings. In some isolated cases we have covered the carvings with a light-tight tarpaulin and left it there for a year so that the lichen that is growing on the rock withers and can be more easily washed away. We never use any chemicals in the cleaning process.

When the rock is clean we start the actual documentation. First, an investigation of the rock is made using oblique lighting. This can be carried out at night with the help of lamps, fig.12. Our experience has been though that where possible it can be advantageous to do it in the evening using natural oblique lighting. The visible figures are filled in with school blackboard chalk. Then a 'rubbing' is carried out. The whole of the surface is covered with thin paper. The white paper is then rubbed with carbon paper and finally grass. Uneven sections such as cracks, eroded areas, damaged rock and in the best case, carvings, appear on the paper. This rubbing is of great help later on when looking for the more faintly made carvings. The rubbing method only works on fairly even surfaces, so on more undulating surfaces and rock faces it can only be partially used on certain sections on the rocks.

After the rock has been obliquely lit and a rubbing made over the whole panel, the actual interpretation of the carvings begins. The carved rock, the natural cracks and undulations are slowly interpreted using sight and touch. This is the most difficult stage of the documentation process.

When we have finished interpreting a rock, the figures are painted with

white chalk slurry, fig. 13. The colouring remains until the next heavy rain shower washes it away. A transparent plastic sheet is positioned over the rock and then the figures are traced onto the plastic using a black marker pen. Our depictions are therefore a tracing of the interpretations that we made about the carvings, built upon many years of experience. The depictions that we make are made by 'dabbing'. By using a shading technique that was developed by the Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar, the deeper figures receive a tighter shading while the fainter carvings, sparser shading. A similar method, the 'dotting' technique, is sometimes used in Italy, USA and Norway. An advantage with the 'dabbing' or 'dotting' techniques, compared to just drawing the carvings' contours, is that it is easier to mark the transition of the sections where the figures are eroded or more faintly carved that sometimes "spread out" and finally disappear. Another advantage is that deeper carved figures become darker while the fainter figures become lighter on the scanned and size-reduced reproductions. This provides a more three dimensional picture of the rock carvings. We also mark cracks, the edges of rocks and damage in red. This method produces a more informative depiction and allows a better understanding of what the rock looks like and how the figures relate to each other on the rock. If there have been any historical additional carvings made, then these are marked in blue.

After the rock carving has been traced, it is then photographed. We photograph the entire panel, individual details and not least the surrounding environment. Photography has been, right from the beginning, a subject of discussion as a documentation method. We think photography is an excellent complement to our tracing method and when used for describing the carvings' surroundings, it remains the most exact tool. Finally, a written description is made of the carvings.

When this stage of the documentation is complete then the finalisation process begins. Photographs are named and sorted. Rubbings are archived. The plastic sheets are scanned, fitted together in the computer and reduced in size to a scale of 1:10. Information about the RAÄ number is written on each depiction as well as a scale bar, north arrow and the direction of the glacier grooves. We also include information about who was responsible for the documentation as well as when it took place. These details are of great importance to researchers in the future, not least in providing a guarantee of quality. All the tracings, photographs and descriptions are subsequently published on our website: www.hallristning.se.

Nattfoto av nyfunnet skepp på Lyse 662. Hällen var överväxt med grästorv, vilket skyddat den mot vittring.
Foto: Andreas Toreld.

Fig. 12.

*Photograph taken at night of the newly found boat at Lyse 662.
The rock was overgrown with turf which helped prevent erosion.
Photo: Andreas Toreld.*

Andreas fyller i hällristningen Lyse 614:1 med vit kritfärg.
Foto: Tommy Andersson.

Fig. 13.

*Andreas filling in rock carving Lyse 614:1 with white chalk-based paint.
Photo: Tommy Andersson.*

Fig. 14.

Fig. 15.

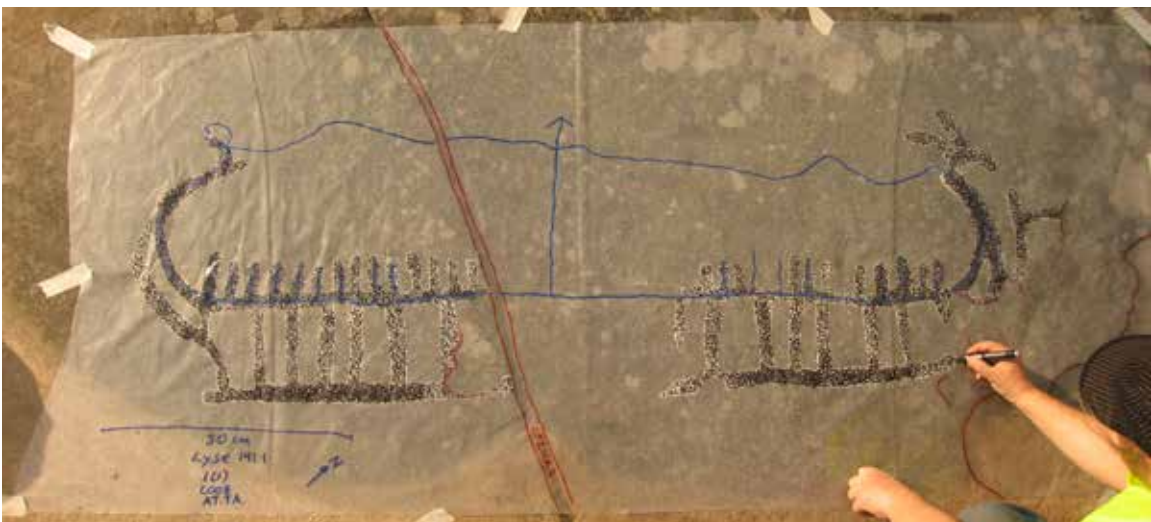

Fig. 16.

Bilddokumentation av Lyse 141:1. Först görs ett frottage, sedan målas figurerna upp med vit kritfärg och slutligen görs en kalkering på en genomskinlig plast. Jämför med avbildningen publicerad 1848 före skeppet utsatts för skadegörelse av stenhuggare.
Foto: Andreas Toreld.

Pictorial documentation of Lyse 141:1. Firstly a 'rubbing' is made and then the figures are filled with white chalk-based paint followed by a tracing on translucent plastic sheeting. Compare this with the illustration published in 1848 before the boat was subjected to damage by stone-cutters.
Foto: Andreas Toreld.

Beskrivning av lokalerna

/Site descriptions

Andreas Toreld & Tommy Andersson

Lyse 69:1

Beskrivning: Hällristningsområde, ca 110x40 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 19 hällristningsytor, med sammanlagt 71 skepp, 25 människofigurer, 2 djurfigurer, 4 fågelfigurer, 2 fotsulor, ca 70 fragment och 126 skålgropar.

Koordinat N/E: 6470685 / 292343 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 40,29", E 11° 27' 12,30" (WGS84)

Hällristningsyta 1, 8,5x3,2 m (NÖ-SV), bestående av 22 skepp, 18 människofigurer, 1 djurfigur, 4 fågelfigurer, 1 fotsula, ca 15 fragment och 47 skålgropar.

Skeppen är 16-71 cm l. Människofigurerna är 11-18 cm l, varav 7 är "kåpklädda" utan armar och ben. Djurfiguren är 11 cm l (hund). Fågelfigurerna är 9-24 cm l (tranor). Fotsulan är 25 cm l, konturhuggen med sandalband. Fragmenten är 4-20 cm l. Skålgroparna är 2-4,5 cm diam och 0,2-0,6 cm dj, från en skålgrop utgår ett 3 cm l utskott. Belägen på SÖ-sluttande, vattenöversilad häll.

Lyse 69:1

Description: Rock carving site, ca 110x40 m (ENE-WSW), consisting of 19 rock carving panels depicting a total of 71 boats, 25 human figures, 2 animal figures, 4 bird figures, 2 foot soles, ca 70 fragments and 126 cup marks.

Coordinates N/E: 6470685 / 292343 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 40,29", E 11° 27' 12,30" (WGS84)

Rock carving panel 1, 8,5x3,2 m (NE-SW), consisting of 22 boats, 18 human figures, 1 animal figure, 4 bird figures, 1 foot sole, ca 15 fragments and 47 cup marks.

The boats are 16-71 cm L. The human figures are 11-18 cm L, 7 of which are "cape clad" without arms and legs. The animal figure is 11 cm L (dog). The bird figures are 9-24 cm L (cranes). The foot sole is 25 cm L, contour carved with sandal strap. The fragment is 4-20 cm L. The cup marks are 2-4,5 cm in diameter and 0.2-0,6 cm deep. A 3 cm L protuberance projects from one cup mark. Located on a SE-sloping rock in water flow.

Lyse 69:1, yta 1. Miljö mot SSV.
Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 69:1, panel 1. Looking towards the SSW.
Photo: Andreas Toreld.*

2,85 m VSV om yta 1 är:

Hällristningsyta 2, 0,7x0,15 m (N-S), bestående av 2 fragmentariska figurer, 10x8 cm stor resp. 7 cm l, och 1 skålgrop, 3 cm diam och 0,2 cm dj. Belägen på svagt Ö-sluttande håll.

3,4 m SÖ om yta 2 är:

Hällristningsyta 3, 0,9x0,7 m (Ö-V), bestående av 5 skålgropar, 3-4 cm diam och 0,2-0,5 cm dj. Belägen på Ö-sluttande, vattenöversilad håll.

2,5 m V om yta 2 är:

Hällristningsyta 4, 2,3x0,7 m (Ö-V), bestående av 1 skepp, 1 djurfigur, 4 fragment och 3 skålgropar.

Skeppet är 1,41 m l, dubbellinjetyp med spant- och bemanningsstreck. Djurfiguren är 26 cm l, fyrbent. Fragmenten är 13-50 cm l. Skålgroparna är 3-4,5 cm diam och 0,2-0,5 cm dj. Belägen på ÖNÖ-sluttande, vattenöversilad håll.

6,4 m NV om yta 4 är:

Hällristningsyta 5, 3,45x0,8 m (NÖ-SV), bestående av 5 skepp, 1 människofigur, 3 fragmentariska figurer och 4 skålgropar.

Skeppen är 20-45 cm l, varav 4 av dubbellinjetyp och 1 av enkellinjetyp. Människofiguren är 13 cm l med helhuggen kropp. Fragmentariska figurerna är skeppsliknande. Skålgroparna är 3-4 cm diam och 0,2-0,5 cm dj. Belägen på SÖ-sluttande håll, vattenöversilad i N-delen.

4,7 m SV om yta 4 är:

Hällristningsyta 6, 3,95x1,25 m (NV-SÖ), bestående av 6 skepp, 2 människofigurer, ca 15 fragment och 7 skålgropar.

Skeppen är 30-68 cm l, 3 av enkellinjetyp och 3 av dubbellinjetyp. Människofigurerna är 15-20 cm l. Fragmenten är 6-180 cm l. Skålgroparna är 3-5,5 cm diam och 0,3-1 cm dj. Belägen på SÖ-sluttande, vattenöversilad håll.

0,6 m SSV om yta 6 och i samma vattenrinning är:

Hällristningsyta 7, 4,5x3,3 m (NNV-SSÖ), bestående av 11 skepp, 1 människofigur, 1 fotsula, ca 10 fragment och 11 skålgropar.

Skeppen är 35-70 cm l, varav 10 av dubbellinjetyp och 1 av enkellinjetyp. Människofiguren är 11 cm l. Fotsulan är 23 cm l. Fragmenten är 9-26 cm l. Skålgroparna är 2-4,5 cm diam och 0,2-0,5 cm dj. Belägen på SSÖ-sluttande, vattenöversilad håll.

2,85 m WSW of panel 1 is:

Rock carving panel 2, 0,7x0,15 m (N-S), consisting of 2 fragmentary figures, 10x8 cm large resp. 7 cm L, and 1 cup mark, 3 cm in diameter and 0.2 cm deep. Located on slightly E-sloping rock.

3,4 m SE of panel 2 is:

Rock carving panel 3, 0,9x0,7 m (E-W), consisting of 5 cup marks, 3-4 cm in diameter and 0.2-0.5 cm deep. Located on an E-sloping rock in water flow.

2,5 m W of panel 2 is:

Rock carving panel 4, 2,3x0,7 m (E-W), consisting of 1 boat, 1 animal figure, 4 fragments and 3 cup marks.

The boat is 1,41 m L, double line type with frame- and crew marks. The animal figure is 26 cm L, four-legged. The fragments are 13-50 cm L. The cup marks are 3-4,5 cm in diameter and 0.2-0.5 cm deep. Located on an ENE-sloping rock in water flow.

6,4 m NW of panel 4 is:

Rock carving panel 5, 3,45x0,8 m (NE-SW), consisting of 5 boats, 1 human figure, 3 fragmentary figures and 4 cup marks.

The boats are 20-45 cm L, 4 of which are double line types and 1 is a single line type. The human figure is 13 cm L with entirely ground-out body. The fragmentary figures are boat like. The cup marks are 3-4 cm in diameter and 0.2-0.5 cm deep. Located on a SE-sloping rock, in water flow on N part.

4,7 m SW of panel 4 is:

Rock carving panel 6, 3,95x1,25 m (NW-SE), consisting of 6 boats, 2 human figures, ca 15 fragments and 7 cup marks.

The boats are 30-68 cm L, 3 single line types and 3 double line types. The human figures are 15-20 cm L. The fragments are 6-180 cm L. The cup marks are 3-5,5 cm in diameter and 0.3-1 cm deep. Located on a SE-sloping rock in water flow.

0,6 m SSW of panel 6 and in the same water flow is:

Rock carving panel 7, 4,5x3,3 m (NNW-SSE), consisting of 11 boats, 1 human figure, 1 foot sole, ca 10 fragments and 11 cup marks.

The boats are 35-70 cm L, 10 of which are double line types and 1 is a single line type. The human figure is 11 cm L. The foot sole is 23 cm L. The fragments are 9-26 cm L. The cup marks are 2-4,5 cm in diameter and 0.2-0.5 cm deep. Located on a SSE-sloping rock in water flow.

Lyse 69:1, yta 6 och 7. Miljö mot NV.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 69:1, panel 6 and 7. Looking towards the NW.

Photo: Andreas Toreld.

14 m VSV om yta 6 är:

Hällristningsyta 8, 5,75x1,3 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 10 skepp, 1 människofigur, 7 fragment och 18 skålgropar.

Skeppen är 28-130 cm l, dubbellinjetyp, varav 1 med spantstreck och 7 med bemanningsstreck. Människofiguren är 26 cm l, med helt uthuggen kropp. Fragmenten är 3-38 cm l. Skålgroparna är 2-4 cm diam och 0,2-0,5 cm dj, varav 11 ligger i ett skepp. Belägen på svagt SSÖ-sluttande håll.

14 m WSW of panel 6 is:

Rock carving panel 8, 5,75x1,3 m (ENE-WSW), consisting of 10 boats, 1 human figure, 7 fragments and 18 cup marks.

The boats are 28-130 cm L, double line type, 1 of which has frame marks and 7 have crew marks. The human figure is 26 cm L, with entirely ground-out body. The fragments are 3-38 cm L. The cup marks are 2-4 cm in diameter and 0.2-0.5 cm deep, 11 of which are situated in a boat. Located on a slightly SSE-sloping rock.

Lyse 69:1, yta 8. Hällristningen är placerad med utsikt över slättbygden i Slättna. Miljö mot VSV.
Foto: Andreas Toreld.

Lyse 69:1, panel 8. The rock carving is sited with a view over the plains at Slättna. Looking towards the WSW. Photo: Andreas Toreld.

1,9 m NV om yta 8 är:

Hällristningsyta 9, 3,3 x 1,4 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 11 skepp och 1 fragment. Skeppen är 28-53 cm l, varav 4 av dubbellinjetyp, 9 har bemanningsstreck, flera är mycket fragmentariska. Fragmentet är 8 cm l. Belägen på svagt SSÖ-sluttande håll.

18 m V om yta 9 är:

Hällristningsyta 10, 3,15 x 0,95 m (N-S), bestående av 1 skepp, 1 antropomorf figur, 1 obestämbar figur (fågelliknande) och 5 skålgropar. Skeppet är 37 cm l, dubbellinjetyp med bemanningsstreck. Antropomorfa figuren är 15 cm l. Obestämbara figuren är 12 cm l (belägen 2,2 m S om skeppet). Skålgroparna är 3-5,5 cm diam och 0,3-0,5 cm dj, varav en oval och tre som ligger i rad. Belägen på S-sluttande, vattenöversilad håll.

1,9 m NW of panel 8 is:

Rock carving panel 9, 3,3 x 1,4 m (ENE-WSW), consisting of 11 boats and 1 fragment. The boats are 28-53 cm L, 4 of which are double line types, 9 have crew marks, several are very fragmentary. The fragment is 8 cm L. Located on a slightly SSE-sloping rock.

18 m W of panel 9 is:

Rock carving panel 10, 3,15 x 0,95 m (N-S), consisting of 1 boat, 1 anthropomorphic figure, 1 indeterminate figure (bird like) and 5 cup marks.

The boat is 37 cm L, double line type with crew marks. Anthropomorphic figure is 15 cm L. Indeterminate figure is 12 cm L (located 2,2 m S of the boat). The cup marks are 3-5,5 cm in diameter and 0.3-0.5 cm deep, 1 is oval and 3 are carved in a row. Located on a S-sloping rock in water flow.

Lyse 69:1, yta 10. En typisk placering av en hällristning mitt i en vattenrinning. Miljö mot NNW.
Foto: Andreas Toreld.

Lyse 69:1, panel 10. A typical location for a rock carving in the middle of running water. Looking towards the NNW.

Photo: Andreas Toreld.

12 m NV om yta 10 är:

Hällristningsyta 11, 0,85x0,25 m (NNV-SSÖ), bestående av 23 skålgropar, 2,5-3,5 cm diam och 0,1-0,2 cm dj, varav 16 i rad. Belägen på svagt SÖ-sluttande till närmast plan häll.

15 m SV om yta 11 är:

Hällristningsyta 12, bestående av 1 skålgrop, 4 cm diam och 0,5 cm dj. Belägen på hällbrant mot SV, i vattenrinning.

3 m S om yta 12 och 12 m NÖ om en punkt där tre stengärdesgårdar möts, är:

Hällristningsyta 13, bestående av 1 skepp, 43 cm l, dubbellinjetyp utan bemanningsstreck. Belägen på hällkant mot S.

12 m NW of panel 10 is:

Rock carving panel 11, 0,85x0,25 m (NNW-SSE), consisting of 23 cup marks, 2,5-3,5 cm in diameter and 0.1-0.2 cm deep, 16 of which are in a row. Located on a slightly SE-sloping almost flat rock.

15 m SW of panel 11 is:

Rock carving panel 12, consisting of 1 cup mark, 4 cm in diameter and 0.5 cm deep. Located on a steeply sloping SW-facing rock, in water flow.

3 m S of panel 12 and 12 m NE of a point where three stone boundary walls meet, is:

Rock carving panel 13, consisting of 1 boat, 43 cm L, double line type without crew marks. Located on the edge of a rock facing S.

Lyse 69:1, yta 13. Miljö mot SÖ.

Foto: Andreas Toreld.

Fig. 21. Lyse 69:1, panel 13. Looking towards the SE.

Photo: Andreas Toreld

16 m N om yta 1 är:

Hällristningsyta 14, 0,75x0,65 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 4 fragment (lätt böjda linjer), 27-43 cm l. Belägen på svagt ÖNÖ-sluttande, vattenöversilad håll.

4 m ÖNÖ om yta 14 är:

Hällristningsyta 15, 1,5x0,75 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 2 skepp och 1 skålgrop. Skeppen är 32-75 cm l, dubbellinjetyp, båda fragmentariska. Skålgropen är 5 cm diam och 0,8 cm dj. Belägen på svagt ÖNÖ-sluttande, vattenöversilad håll.

11 m ÖSÖ om yta 15 är:

Yta 16. Enligt tidigare inventering skall här finnas en obestämbart figur, 17x12 cm stor. På den plana, vittrade hället syns nu enbart naturbildningar.

2,35 m SSÖ om yta 13 är:

Hällristningsyta 17, bestående av 1 linje, 16 cm l (ÖSÖ-VNV).

5 m SV om yta 7 är:

Hällristningsyta 18, 0,55x0,35 m (Ö-V), bestående av 1 människofigur och 2 fragment. Människofiguren är 25 cm l, med cirkelformad kropp. Fragmenten är 13-20 cm l. Belägen på ÖSÖ-sluttande håll.

9,15 m SSÖ om yta 8 är:

Hällristningsyta 19, 1,47x0,1 m (NÖ-SV), bestående av 1 skepp och 2 "huggmärken". Skeppet är 41 cm l, enkellinjetyp. Huggmärkena är ca 1,5x4 cm. Belägen på svagt SÖ-sluttande håll.

16 m N of panel 1 is:

Rock carving panel 14, 0,75x0,65 m (ENE-WSW), consisting of 4 fragments (slightly curved lines) 27-43 cm L. Located on a slightly ENE-sloping rock in water flow.

4 m ENE of panel 14 is:

Rock carving panel 15, 1,5x0,75 m (ENE-WSW), consisting of 2 boats and 1 cup mark. The boats are 32-75 cm L, double line type, both fragmentary. The cup mark is 5 cm in diameter and 0,8 cm deep. Located on a slightly ENE sloping rock in water flow.

11 m ESE of panel 15 is:

Rock carving panel 16. According to a previous inventory there should be an indeterminate figure, 17x12 cm in size. Only natural structure can now be seen on this level, eroded rock surface.

2,35 m SSE of panel 13 is:

Rock carving panel 17, consisting of 1 line, 16 cm L (ESE-WNW).

5 m SW of panel 7 is:

Rock carving panel 18, 0,55x0,35 m (E-W), consisting of 1 human figure and 2 fragments. The human figure is 25 cm L, with circular shaped body. The fragments are 13-20 cm L. located on an ESE-sloping rock.

9,15 m SSE of panel 8 is:

Rock carving panel 19, 1,47x0,1 m (NE-SW), consisting of 1 boat and 2 "cut marks". The boat is 41 cm L, single line type. The cut marks are ca 1,5x4 cm. Located on a SE slightly sloping rock.

Lyse 70:1

Beskrivning: Hällristning, 7,2x5,1 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 26 skepp, 2 rader med "bemanningsstreck", 5 människofigurer, 1 benpar, 1 djurfigur, 1 träfigur, 1 svärd, 1 "cup and ring", 1 "stjärnfigur", ca 25 linjer och fragment samt 32 skålgropar.

Skeppen är 15-97 cm l, 9 av enkellinjetyp, varav 3 med bemanningsstreck och 1 med träfigur; 12 av dubbellinjetyp, varav 6 med bemanningsstreck, 3 med spantstreck och 1 med zig-zag spant (fragmentarisk); 3 med helt uthugget skrov, varav 1 med bemanningsstreck; 2 av "trelinjetyp" och med bemanningsstreck. Människofigurererna är 17-30 cm l, 4 med rund kropp och utan armar, 1 med helt uthuggen kropp och ett spjut lyft över huvudet. Benparet med vader är 17 cm l. Djuret är 24 cm l, tvåbent. Svärdet är 75 cm l, med korsformigt fäste (per IV). Cup and

ring är 13 cm diam. "Stjärnfiguren" är 16 cm. Skålgroparna är 2,5-5,5 cm diam och 0,3-1 cm dj. Belägen på svagt SSV-sluttande, vattenöversilad håll.

Koordinat N/E: 6470410 / 291719 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 30,35", E 11° 26' 34,90" (WGS84)

Lyse 70:1

Description: Rock carving, 7,2x5,1 m (ENE-WSW), consisting of 26 boats, 2 rows with "crew marks", 5 human figures, 1 pair of legs, 1 animal figure, 1 tree figure, 1 sword, 1 "cup and ring", 1 "star figure", ca 25 lines and fragments as well as 32 cup marks.

The boats are 15-97 cm L, 9 are single line type, 3 of which with crew marks and 1 with a tree depiction; 12 are double line types, 6 of which have crew marks, 3 with frame marks and 1 with a zigzag frame (fragmentary); 3 with entirely ground-out hulls, 1 of which has crew marks; 2 are "triple line type" with crew marks. The human figures are 17-30 cm L, 4 with round bodies and no arms, 1 with entirely ground-out body and a spear lifted above the head. The pair of legs with calves is 17 cm L. The animal is 24 cm L, two-legged. The sword is 75 cm L, with a cross-shaped holder (per IV). Cup and ring are 13 cm in diameter. The "star figure" is 16 cm. The cup marks are 2,5-5,5 cm in diameter and 0.3-1 cm deep. Located on a slightly SSW-sloping rock in water flow.

Coordinates N/E: 6470410 / 291719 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 30,35", E 11° 26' 34,90" (WGS84)

Lyse 70:1 i Slättna. Centralt över den stora hållen rinner normalt mycket vatten. Miljö mot NÖ.
Foto: Andreas Toreld.

Lyse 70:1 at Slättna. Normally a good deal of water runs over the central part of the large rock surface. Looking towards the NE.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 71:1

Beskrivning: Hällristning, 0,3x0,1 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 2 skålgropar, 4,5-6,5 cm diam och 0,3-1,5 cm dj. Belägen på mycket svagt S-sluttande häll.

10 m NÖ om skålgroparna är en sentida ristning: HG 31.

Orientering: 12,5 m ÖNÖ om Ö kanten av Lyse 70:1.

Koordinat N/E: 6470415 / 291733 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 30,55", E 11° 26' 35,72" (WGS84)

Lyse 87:1

Beskrivning: Hällristning, 0,75x0,27 m (NV-SÖ), bestående av 1 cirkelfigur och 3 skålgropar. Cirkelfiguren är 10x7 cm stor. Skålgroparna är 5-7 cm diam och 0,5-1 cm dj. Belägen på plan häll. Dessutom skall det enligt Ekhoft finnas "en liten, obemannad, illa utförd skeppsfigur" på den stora, släta hällen som ladugården är byggd på. Den är inte avbildad och inte återfunnen.

Orientering: 18,6 m SÖ om SÖ hörnet av ekonomibyggnad. Omedelbart S om nyupplagd mindre stenhög.

Koordinat N/E: 6470452 / 291850 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 31,91", E 11° 26' 42,81" (WGS84)

Lyse 87:

Beskrivning: Hällristning, 0,62x0,46 m (NÖ-SV), bestående av 5 skålgropar, 3,5-4,5 cm diam och 0,3-0,8 cm dj. Belägen på mycket svagt NÖ-sluttande häll.

Orientering: 22,5 m NNÖ om Lyse 87:1. 6,3 m VSV om NV stenstolpen i grind.

Koordinat N/E: 6470471 / 291860 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 32,55", E 11° 26' 43,33" (WGS84)

Lyse 141:1

Beskrivning: Hällristning, 1,94x0,56 m (NÖ-SV), bestående av 1 skepp, 194 cm l, av dubbellin-jetyp med spant- och bemanningsstreck. Mycket slitet och vittrat i mittpartiet. Sentida mejselhuggning i skepp och tillägg till skepp. Belägen på svagt SSÖ-sluttande häll.

2,25 m NNV om hällristningen är ett gammalt stenbrott, där platsen varit för en numera bortsprängd ristning. Enligt Ekhoft låg den 44 steg från det stora skeppet i samma väg och bestod av "ett nu genom slitning otydligt fartyg". Den har inte avbildats.

Orientering: Ca 1,5 m NNV om landsvägen Lyse kyrka - Norra Grundsund.

Koordinat N/E: 6470093 / 291948 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 20,52", E 11° 26' 49,95" (WGS84)

Lyse 71:1

Description: Rock carving, 0,3x0,1 m (ENE-WSW), consisting of 2 cup marks, 4,5-6,5 cm in diameter and 0.3-1.5 cm deep. Located on a very slightly S-sloping rock.

10 m NE of the cup marks is a later carving: HG 31.

Orientation: 12,5 m ENE of the E edge of Lyse 70:1.

Coordinates N/E: 6470415 / 291733 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 30,55", E 11° 26' 35,72" (WGS84)

Lyse 87:1

Description: Rock carving, 0,75x0,27 m (NW-SE), consisting of 1 circular figure and 3 cup marks.

The circular figure is 10x7 cm in size. The cup marks are 5-7 cm in diameter and 0.5-1 cm deep. Located on a flat rock. In addition, according to Ekhoft, there should be "a small, unmanned, badly produced boat motif" on the larger, smooth rock surface that the barn is built upon. It was not illustrated and has not been rediscovered.

Orientation: 18,6 m SE of SE corner of the farm building. Immediately S of newly placed small collection of stones.

Coordinates N/E: 6470452 / 291850 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 31,91", E 11° 26' 42,81" (WGS84)

Lyse 87:2

Description: Rock carving, 0,62x0,46 m (NE-SW), consisting of 5 cup marks, 3,5-4,5 cm in diameter and 0,3-0,8 cm deep. Located on a very slightly NE-sloping rock.

Orientation: 22,5 m NNE of Lyse 87:1. 6,3 m WSW of NW stone gate post.

Coordinates N/E: 6470471 / 291860 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 32,55", E 11° 26' 43,33" (WGS84)

Lyse 141:1

Description: Rock carving, 194x0,56 m (NE-SW), consisting of 1 boat, 194 cm L, double line type with frame- and crew marks. Very worn and eroded in central section. Later chiselled cuts in boat and addition to boat. Located on a slightly SSE-sloping rock.

2,25 m NNW of the rock carving is an old stone quarry which was the location of a now blasted and removed carving. According to Ekhoft it was situated forty-four steps away from the large boat on the same road and consisted of "a now, due to erosion, unclear vessel". Not illustrated.

Orientation: Ca 1.5 m NNW of main road Lyse Church - Norra Grundsund.

Coordinates N/E: 6470093 / 291948 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 20,52", E 11° 26' 49,95" (WGS84)

Lyse 141:1 i Slättna. Miljö mot SV. Foto: Andreas Toreld.

Lyse 141:1 at Slättna. Looking towards the SV. Photo: Andreas Toreld.

Lyse 142:1

Beskrivning: Hällristning, 1,65x0,8 m (Ö-V), bestående av 3 skepp och 2 människofigurer, varav en ryttare, ca 5 linjer och fragment. På samma håll finns en hållmålning bestående av 1 skepp.

Det djupast huggna skeppet är 49 cm l, av dubbellinjetyp med bemanningsstreck. Huggningen syns som en ljusare, delvis slipad linje. Ett något tunnare hugget skepp, ca 35 cm l, av dubbellinjetyp med bemanningsstreck. Ett ca 62 cm l skepp, dubbellinjigt, syns endast som ljusa huggmärken, men saknar huggningsdjup. Människofigurererna är 9-10 cm l, med helt uthuggen kropp, den nedre något djupare, den övre, ryttaren, är mycket tunn. Av fragmenten liknar två stycken ett benpar. Över ristningen är ett målat skepp, dubbellinjigt, med spantstreck. Även sentida ristningar och målningar på hällen. Belägen på lodrät håll under överhäng, ca 0,6-1,55 m över markytan.

Orientering: 10 m N om landsväg mellan Lyse kyrka och Norra Grundsund.

Koordinat N/E: 6469685 / 291315 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 6,28", E 11° 26' 12,43" (WGS84)

Lyse 148:1

Beskrivning: Hällristning, 2,65x1,1 m (NÖ-SV), bestående av 2 skepp, 1 människofigur, 10 fragment och 5 skålgropar.

Skeppen är 19-33 cm l, av dubbellinjetyp utan bemanning. Människofiguren är 13 cm l med helt uthuggen kropp. Fragmenten är 4-38 cm l. Skålgroparna är 3-4,5 cm diam och 0,2-0,6 cm dj. Belägen på Ö-sluttande håll med avsatser.

Orientering: 35 m VNV om landsväg.

Koordinat N/E: 6470735 / 292368 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 41,95", E 11° 27' 13,64" (WGS84)

Lyse 148:2

Beskrivning: Hällristning, 4,3x2,6 m (Ö-V), bestående av 3 skepp, 7 fragment och 7 skålgropar.

Skeppen är 38-67 cm l, av dubbellinjetyp, varav 2 med bemanningsstreck. Fragmenten är 9-33 cm l. Skålgroparna är 2,5-4,5 cm diam och 0,2-0,5 cm dj. Belägen på svagt till brant Ö-sluttande håll, i vattenrinning.

Orientering: 35 m VNV om landsväg. 3,4 m N om Lyse 148:1.

Koordinat N/E: 6470735 / 292368 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 41,95", E 11° 27' 13,64" (WGS84)

Lyse 142:1

Description: Rock carving, 1,65x0,8 m (E-W), consisting of 3 boats and 2 human figures, one of which is a horseman, ca 5 lines and fragments. A rock painting of 1 boat is also on the same rock.

The deepest carved boat is 49 cm L, of double line type with crew marks. The carving appears as a lighter, partly ground line. A somewhat shallower carved boat, ca 35 cm L, double line type with crew marks. A ca 62 cm L boat, double lined, appears only as light cuts and lacks any deeper carving. The human figures are 9-10 cm L, with entirely ground-out bodies, the lower one slightly deeper carved than the upper one - the horseman - that is very shallow. The fragments seem to be two pairs of legs. A double lined boat with frame marks has been painted over the rock carving. Later carvings and painting are also on the rock. Located on a vertical rock under overhang, ca 0,6-1,55 m above the ground.

Orientation: 10 m N of main road between Lyse Church and Norra Grundsund.

Coordinates N/E: 6469685 / 291315 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 6,28", E 11° 26' 12,43" (WGS84)

Lyse 148:1

Description: Rock carving, 2,65x1,1 m (NE-SW), consisting of 2 boats, 1 human figure, 10 fragments and 5 cup marks.

The boats are 19-33 cm L, double line type without crew. The human figure is 13 cm L with entirely ground-out body. The fragments are 4-38 cm L. The cup marks are 3-4,5 cm in diameter

and 0.2-0,6 cm deep. Located on an E-sloping rock with ledges.

Orientation: 35 m WNW of main road.

Coordinates N/E: 6470735 / 292368 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 41,95", E 11° 27' 13,64" (WGS84)

Lyse 148:2

Description: Rock carving, 4,3x2,6 m (E-W); consisting of 3 boats, 7 fragments and 7 cup marks.

The boats are 38-67 cm L, double line type, 2 of which have crew marks. The fragments are 9-33 cm L. The cup marks are 2,5-4,5 cm in diameter and 0.2-0.5 cm deep. Located on a slight to steep E-sloping rock, in a water flow.

Orientation: 35 m WNW of main road. 3,4 m N of Lyse 148:1.

Coordinates N/E: 6470735 / 292368 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 41,95", E 11° 27' 13,64" (WGS84)

Lyse 148:1-2 ligger på en delvis brant håll ofta översilad av vatten. Miljö mot N.
Foto: Andreas Toreld.

Lyse 148:1-2 located on a partially steep rock surface often washed over with water. Looking towards the N.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 175:1

Beskrivning: Hällristning, 2,4x1,2 m (NÖ-SV), bestående av 7 skepp och 9 fragment. Skeppen är 30-95 cm l, varav 1 av dubbellinjetyp med spant- och bemanningsstreck samt hästhuvudstäv; 6 skepp av enkellinjetyp med bemanningsstreck. Fragmenten är 6-26 cm l. Belägen på SÖ-sluttande häll.

Orientering: 5 m NÖ om grusväg (NV-SÖ), mitt för en punkt där vägen gör en svag kurva och där en gångstig utgår mot NÖ. 3 m NÖ om öppning i stengärdesgård (ÖSÖ-VNV). 1 m NÖ om ristningen står en 4-stammig björk.

Koordinat N/E: 6471334 / 296687 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 8,57", E 11° 31' 36,73" (WGS84)

Lyse 175:1

Description: Rock carving, 2,4x1,2 m (NE-SW), consisting of 7 boats and 9 fragments. The boats are 30-95 cm L, 1 of which is a double line type with frame- and crew marks and with horse head prow; 6 boats of single line type with crew marks. The fragments are 6-26 cm L. Located on SSE-sloping rock.

Orientation: 5 m NE of gravel road (NW-SE), in front of a point where the road curves slightly and where a footpath leads NE. 3 m NE of an opening in the stone boundary wall (ESE-WNW). 1 m NE of the carving is a birch with four trunks.

Coordinates N/E: 6471334 / 296687 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 8,57", E 11° 31' 36,73" (WGS84)

Lyse 175:1 i Hamre. Miljö mot NNÖ.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 175:1 at Hamre. Looking towards the NNE.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 193:1

Beskrivning: Hällristning, 1,6x0,7 m (NÖ-SV), bestående av 2 skepp och 1 böjd linje. Skeppen är 64-105 cm l, av dubbellinjetyp med spant- och bemanningsstreck, samt dubbellinjiga stävar med djurhuvudprydnad (hästhuvuden). Den böjda linjen är 25 cm l. Belägen på närmast plan häll med figurerna exponerade mot VNV. Hällen bortsprängd 2008 och flyttad till entrén vid Preemraff.

Koordinat N/E: 6471969 / 290603 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 18,75", E 11° 25' 21,34" (WGS84)

Lyse 193:1

Description: Rock carving, 1,6x0,7 m (NE-SW), consisting of 2 boats and 1 curved line. The boats are 64-105 cm L, double line type with frame- and crew marks, as well as a double lined stem with animal head decoration (horse head). The curved line is 25 cm L. Located on an almost flat rock with the figures exposed towards WNW. Rock blasted in 2008 and removed to the entrance of Preemraff.

Coordinates N/E: 6471969 / 290603 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 18,75", E 11° 25' 21,34" (WGS84)

Lyse 193:1 i Humlekärr innan hällen sprängdes loss och flyttades. Miljö mot ÖSÖ.
Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 193:1 at Humlekärr before the rock was blasted and removed. Looking towards the ESE.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 194:1

Beskrivning: Hällristning, 0,74x0,33 m (ÖSÖ-VNV), bestående av 1 skepp, 74 cm l, av dubbel-linjetyp med spant- och bemanningsstreck. Belägen på svagt SSV-sluttande hållavsats.

Orientering: 20 m NNÖ om landsväg. På andra avsatsen nedifrån räknat.

Koordinat N/E: 6471297 / 292410 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 0,14", E 11° 27' 14,42" (WGS84)

Lyse 194:1

Description: Rock carving, 0,74x0,33 m (ESE-WNW), consisting of 1 boat, 74 cm L, double line type with frame- and crew marks. Located on a slightly SSW-sloping rocky ledge.

Orientation: 20 m NNE of main road. On the second ledge from the ground.

Coordinates N/E: 6471297 / 292410 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 0,14", E 11° 27' 14,42" (WGS84)

Tommy vid hällristningen Lyse 194:1. Miljö mot V.
Foto: Andreas Toreld.

*Tommy by the rock carving Lyse 194:1. Looking towards the W.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 198:1

Beskrivning: Hällristning, bestående av 1 skepp, 72 cm l, med helt uthugget skrov och bemanningsstreck. Belägen på svagt sluttande, vattenöversilad häll med exponering mot Ö. Hällen bortsprängd 2008 och flyttad till entrén vid Preemraff.

Koordinat N/E: 6472021 / 290616 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 20,46", E 11° 25' 21,95" (WGS84)

Lyse 198:1

Description: Rock carving, consisting of 1 boat, 72 cm L, with entirely ground-out hull and crew marks. Located on a slightly sloping rock in water flow facing E. Rock blasted in 2008 and removed to the entrance of Preemraff.

Coordinates N/E: 6472021 / 290616 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 20,46", E 11° 25' 21,95" (WGS84)

Lyse 198:1 i Humlekärr innan hällen sprängdes loss och flyttades. Skeppet är av en tidig typ från äldre bronsålder. Miljö mot V.
Foto: Andreas Toreld.

Lyse 198:1 at Humlekärr before the rock was blasted and removed. The boat is of a type from the early Bronze Age. Looking towards the W.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 225:1

Beskrivning: Hällristning, 3,4x1,5 m (NNV-SSÖ), bestående av 2 skepp, 1 skeppsstäv, 1 cirkelfigur, 11 fragment och 3 skålgropar.

Skeppen är 38-87 cm l, av dubbellinjetyp med bemanningsstreck. Skeppsstäven är 24 cm h. Cirkelfiguren är 12-14 cm diam, med uppstickande utskott, 4,5 cm l. Fragmenten är 6-32 cm l, kan vara efter 4 skepp. Skålgroparna är 3-4 cm diam och 0,2-0,4 cm dj. Belägen på svagt VSV-sluttande håll.

Orientering: Nedre delen av större, öppen hällmark, tidigare använd som stenupplag.

Koordinat N/E: 6471114 / 291844 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 53,28", E 11° 26' 40,27" (WGS84)

Lyse 227:1

Beskrivning: Hällristning, bestående av 1 skålgrop, 7,5 cm diam och 0,7 cm dj. Belägen på krön av uppstickande bergklack. Övriga tidigare registrerade gropar tolkade som vittringsgropar.

Orientering: 10 m NNÖ om NV hörnet av åker.

Koordinat N/E: 6470592 / 292241 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 37,11", E 11° 27' 6,32" (WGS84)

Lyse 227:2

Beskrivning: Hällristning, bestående av 1 skålgrop, 4,5 cm diam och 0,5 cm dj. Belägen på NÖ-sluttande håll.

Orientering: 10,8 m ÖNÖ om Lyse 227:1.

Koordinat N/E: 6470598 / 292248 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 37,32", E 11° 27' 6,73" (WGS84)

Lyse 294:1

Beskrivning: Hällristning, 3,4x2,7 m (Ö-V), bestående av 1 skepp, 1 fotsula, 3 fragment, 5 avlånga fördjupningar och 43 skålgropar.

Skeppet är 62 cm l, med helt uthugget skrov och enstaka bemanningsstreck, delvis bortvitt-rat. Fotsulan är 20,5 cm l och 7 cm br, helt uthuggen. Fragmenten är 15-25 cm l, varav 1 helt uthuggen (fotsuleliknande). Avlånga fördjupningarna är 6-12 cm l, 4-7 cm br och 0,5-2 cm dj. Skålgroparna är 3,5-7 cm diam och 0,3-1,5 cm dj. Belägen på plan håll.

Orientering: 3,5 m N om väg mot Skalhamn. 20 m V om brukningsväg. 22 m Ö om dike.

Koordinat N/E: 6470080 / 291846 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 19,91", E 11° 26' 43,76" (WGS84)

Lyse 225:1

Description: Rock carving, 3,4x1,5 m (NNW-SSE), consisting of 2 boats, 1 boat stem, 1 circular figure, 11 fragments and 3 cup marks.

The boats are 38-87 cm L, double line type with crew marks. Boat stem is 24 cm H. The circular figure is 12-14 cm in diameter, with a protuberance, 4,5 cm L. The fragments are 6-32 cm L, possibly from 4 boats. The cup marks are 3-4 cm in diameter and 0.2-0,4 cm deep. Located on a slightly WSW-sloping rock.

Orientation: Lower section of a large and flat bare area of rock previously used for stone storage.

Coordinates N/E: 6471114 / 291844 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 53,28", E 11° 26' 40,27" (WGS84)

Lyse 227:1

Description: Rock carving, consisting of 1 cup mark, 7,5 cm in diameter and 0.7 cm deep. Located on the top of a raised rocky outcrop. Other previously registered hollows interpreted as erosion depressions.

Orientation: 10 m NNE of NW corner of field.

Coordinates N/E: 6470592 / 292241 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 37,11", E 11° 27' 6,32" (WGS84)

Lyse 227:2

Description: Rock carving, consisting of 1 cup mark, 4,5 cm in diameter and 0.5 cm deep. Located on NE-sloping rock.

Orientation: 10,8 m ENE of Lyse 227:1.

Coordinates N/E: 6470598 / 292248 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 37,32", E 11° 27' 6,73" (WGS84)

Lyse 294:1

Description: Rock carving, 3,4x2,7 m (E-W), consisting of 1 boat, 1 foot sole, 3 fragments, 5 rectangular depressions and 43 cup marks.

The boat is 62 cm L, with entirely ground-out hull and some crew marks, partly eroded. The foot sole is 20,5 cm L and 7 cm W, entirely ground-out. The fragments are 15-25 cm L, 1 of which is entirely ground-out (foot sole type). The rectangular depressions are 6-12 cm L, 4-7 cm wide and 0.5-2 cm deep. The cup marks are 3,5-7 cm in diameter and 0.3-1.5 cm deep. Located on a flat rock.

Orientation: 3,5 m N of road to Skalhamn. 20 m W of entrance road to works. 22 m E of ditch.

Coordinates N/E: 6470080 / 291846 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 19,91", E 11° 26' 43,76" (WGS84)

Lyse 294:1. Miljö mot N och gården Slätttna.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 294:1. Looking towards the N and the farmstead at Slätttna.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 326:1

Beskrivning: Hällristning, 4,2x2,8 m (NÖ-SV), bestående av 18 skepp, ett 20-tal fragment och 8 skålgropar. Skeppen är 22-170 cm l. Skålgroparna är 2,5-5 cm diam och 0,2-0,5 cm dj. Belägen på SÖ-sluttande häll.

Orientering: 8,7 m ÖNÖ från fäste för borttagen elstolpe.

Koordinat N/E: 6470474 / 291742 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 32,46", E 11° 26' 36,08" (WGS84)

Lyse 326:1

Description: Rock carving, 4,2x2,8 m (NE-SW), consisting of 18 boats, over 20 fragments and 8 cup marks.

The boats are 22-170 cm L. The cup marks are 2,5-5 cm in diameter and 0.2-0.5 cm deep. Located on a SE-sloping rock.

Orientation: 8,7 m ENE from footing of removed electricity post.

Coordinates N/E: 6470474 / 291742 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 32,46", E 11° 26' 36,08" (WGS84)

Lyse 326:1 i Slättna. Miljö mot SÖ.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 326:1 at Slättna. Looking towards the SE.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 327:1

Beskrivning: Hällristning, 4,15x1,6 m (NV-SÖ), bestående av 7 skepp, 2 fotsulor, 1 helhuggen skiva, 5 fragment och 16 skålgropar.

Skeppen är 34-87 cm l, varav 5 av dubbellinjetyp och 2 av enkellinjetyp, samtliga med bemanningsstreck och 2 med spantstreck. Fotsulorna är 21-24 cm l, konturhuggna, parställda. Helhuggna skivan är 12 cm diam. Fragmenten är 7-24 cm l. Skålgroparna är 3-5 cm diam och 0,2-1 cm dj. Belägen på svagt S-sluttande till plan häll. Delvis under stenblock.

Orientering: 10 m N om vägen mot Skalhamn. 23 m V om Lyse 141:1. Ö och under större stenblock, 1,4x1,4x1,1 m.

Koordinat N/E: 6470096 / 291923 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 20,55", E 11° 26' 48,40" (WGS84)

Lyse 327:1

Description: Rock carving, 4,15x1,6 m (NW-SE), consisting of 7 boats, 2 foot soles, 1 entirely ground-out disc, 5 fragments and 16 cup marks.

The boats are 34-87 cm L, 5 of which are double line type and 2 are single line type, all with crew marks and 2 with frame marks. The foot soles are 21-24 cm L, contour cut, in pairs. Entirely ground-out disc is 12 cm in diameter. The fragments are 7-24 cm L. The cup marks are 3-5 cm in diameter and 0.2-1 cm deep. Located on a slightly S-sloping to flat rock. Partly beneath a covering boulder.

Orientation: 10 m N of road to Skalhamn. 23 m W of Lyse 141:1. E and beneath large block of stone 1,4x1,4x1,1 m.

Coordinates N/E: 6470096 / 291923 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 20,55", E 11° 26' 48,40" (WGS84)

Lyse 327:1 i Slättna. Ristningarna fortsätter under det upplagda stenblocket. Miljö mot NÖ.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 327:1 at Slättna. The rock carvings continue beneath a covering boulder. Looking towards the NE.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 609:1

Beskrivning: Hällristning, 3,3x1,55 m (NNV-SSÖ), bestående av 2 skepp och 2 fragment. Skeppen är 67-72 cm l, dubbellinjetyp, varav 1 med bemanningsstreck. Fragmenten är 30-35 cm l, det ena stävliknande, det andra är en linje som går genom ett av skeppen. Belägen på en kraftigt SSÖ-sluttande häll.

Inom en 4x1,4 m (NNV-SSÖ) stor yta är sentida ristningar, delvis överhuggen de forntida, föreställande skepp, flagga och initialer.

Orientering: 17 m NNV om vägen mot Norrkila, 22 m VNV om avtagsväg och 3,8 m NNÖ om telefonstolpe. 0,45 m NV om stagfäste till stolpe.

Koordinat N/E: 6472118 / 294986 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 31,00", E 11° 29' 49,82" (WGS84)

Lyse 610:1

Beskrivning: Hällristning, 2,7x1,55 m (NÖ-SV), bestående av 1 skepp, 18 människofigurer, 6 fragment och 8 skålgropar.

Skeppet är 55 cm l, dubbellinjetyp, utan bemanning. Människofigurerna är 15-25 cm l, samtliga med helt uthuggen kropp, står i 3 rader. Fragmenten är 6-22 cm l. Skålgroparna är 2,5-4 cm diam och 0,3-0,5 cm dj. Belägen på NÖ-sluttande häll ovanför brant stup mot Ö.

Orientering: 10 m VNV om landsväg (på en punkt 105 m S om infartsväg till f.d. församlingshem). 7 m Ö om svagt hörn på stengärdesgård.

Koordinat N/E: 6470825 / 292440 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 44,99", E 11° 27' 17,79" (WGS84)

Lyse 609:1

Description: Rock carving, 3,3x1,55 m (NNW-SSE), consisting of 2 boats and 2 fragments. The boats are 67-72 cm L, double line type, 1 of which has crew marks. The fragments are 30-35 cm L, one is like a stem and the other is a line that passes through one of the boats. Located on a steeply SSE-sloping rock.

Within a 4x1,4 m (NNW-SSE) large area are later carvings, partly cut on top of the previous carvings, representing a boat, a flag and initials.

Orientation: 17 m NNW of the road to Norrkila, 22 m WNW of slip road and 3,8 m NNE of telephone post. 0,45 m NW of post support fixture.

Coordinates N/E: 6472118 / 294986 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 31,00", E 11° 29' 49,82" (WGS84)

Lyse 610:1

Description: Rock carving, 2,7x1,55 m (NE-SW), consisting of 1 boat, 18 human figures, 6 fragments and 8 cup marks.

The boat is 55 cm L, double line type, without crew. The human figures are 15-25 cm L, all with entirely ground-out bodies, standing in 3 rows. The fragments are 6-22 cm L. The cup marks are 2,5-4 cm in diameter and 0.3-0.5 cm deep. Located on NE-sloping rock above a steep slope facing E.

Orientation: 10 m WNW of main road (at a point 105 m S of entrance road to the former parish hall). 7 m E of curve in stone wall.

Coordinates N/E: 6470825 / 292440 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 44,99", E 11° 27' 17,79" (WGS84)

Lyse 610:1 till vänster och Lyse 662 till höger. Miljö mot S.
Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 610:1 on the left and Lyse 662 on the right. Looking towards the S.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 611:1

Beskrivning: Hällristning, 0,3x0,1 m (Ö-V), bestående av 2 skålgropar, 3,5-5,5 cm diam och 0,3-0,8 cm dj. Belägen på SSV-sluttande häll.

Orientering: 3 m NNÖ om landsväg (där kurvan börjar).

Koordinat N/E: 6471373 / 292206 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 2,25", E 11° 27' 1,64" (WGS84)

Lyse 613:1

Beskrivning: Hällristning, 2x0,3 m (Ö-V), bestående av 8 skålgropar, 4-5 cm diam och 0,3-0,5 cm dj. Belägen på svagt Ö-sluttande häll i vattenrinning.

Orientering: 28 m NV om åkerkant på en punkt 36 m SÖ om åkerhörn.

Koordinat N/E: 6470188 / 291696 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 23,16", E 11° 26' 34,21" (WGS84)

Lyse 614:1

Beskrivning: Hällristning, 6,80x3,05 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 17 skepp, 4 människofigurer, 10 fotsulor, ca 15 fragment och 22 skålgropar. Skeppen är 20-70 cm l, varav 9 av dubbelinjetyp, 1 med helt uthugget skrov och 7 av enkellinjetyp. 15 av skeppen har bemanningsstreck. Människofigurerna är 12-25 cm l, 2 har helt uthuggen kropp, 2 har cirkelkropp. Alla har svärd i bältet, 1 är spjutbärare. Fotsulorna är 20-23 cm l och 7-8 cm br, helt uthuggna. Alla fotsulor går uppför hällen. Fragmenten är 4-32 cm l. Skålgroparna är 2-4 cm diam och 0,1-0,5 cm dj, varav 7 små är i skrovet på ett skepp. Belägen på SSO-sluttande, delvis vattenöversilad häll, i överkanten av bäckravin.

Orientering: 4,35 m Ö om stag till f.d. elstolpe.

Koordinat N/E: 6470218 / 292348 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 25,22", E 11° 27' 14,08" (WGS84)

Lyse 611:1

Description: Rock carving, 0,3x0,1 m (E-W), consisting of 2 cup marks, 3,5-5,5 cm in diameter and 0,3-0,8 cm deep. Located on SSW-sloping rock.

Orientation: 3 m NNE of main road (where the curve begins).

Coordinates N/E: 6471373 / 292206 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 2,25", E 11° 27' 1,64" (WGS84)

Lyse 613:1

Description: Rock carving, 2x0,3 m (E-W), consisting of 8 cup marks, 4-5 cm in diameter and 0,3-0,5 cm deep. Located on a slightly E-sloping rock in water flow.

Orientation: 28 m NW of field edge at a point 36 m SE of field corner.

Coordinates N/E: 6470188 / 291696 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 23,16", E 11° 26' 34,21" (WGS84)

Lyse 614:1

Description: Rock carving, 6,80x3,05 m (ENE-WSW), consisting of 17 boats, 4 human figures, 10 foot soles, ca 15 fragments and 22 cup marks. The boats are 20-70 cm L, 9 of which are double line type, 1 with entirely ground-out hull and 7 are single line type. 15 of the boats have crew marks. The human figures are 12-25 cm L, 2 have entirely ground-out bodies and 2 have circular bodies. All have swords in their belts, 1 is carrying a spear. The foot soles are 20-23 cm L and 7-8 cm W, entirely ground-out. All the foot soles face up the rock. The fragments are 4-32 cm L. The cup marks are 2-4 cm in diameter and 0,1-0,5 cm deep. 7 of the smaller ones are in the hull of a boat. Located on a SSE-sloping rock, partly in water flow, on the upper edge of a stream gully.

Orientation: 4,35 m E of a former electricity post footing.

Coordinates N/E: 6470218 / 292348 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 25,22", E 11° 27' 14,08" (WGS84)

Lyse 614:1 ligger på en häll som stupar mot en bäckravine. Under bronsåldern var bäckravinen en havsvik. Miljö mot Ö.

Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 614:1 located on a rock that plummets downwards towards a stream ravine. During the Bronze Age the ravine was an inlet of the sea. Looking towards the E.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 614:2

Beskrivning: Hällristning, 0,42x0,05 m (N-S), bestående av 3 skålgropar, 4 cm diam och 0,3-0,5 cm dj. 2 av skålgroparna är sammanbundna med 1 linje, 7 cm l. Belägen på SSÖ-sluttande håll, i överkanten av bäckravin.

Orientering: 4 m SSÖ om gammal åker. 9,8 m VSV om Lyse 614:1.

Koordinat N/E: 6470211 / 292335 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 24,97", E 11° 27' 13,31" (WGS84)

Lyse 615:2

Beskrivning: Hällristning, 0,5x0,2 m (ÖSÖ-VNV), bestående av 1 skepp och 1 skålgrop. Skeppet är 30 cm l, av dubbellinjetyp, ofullbordat. Skålgropen är 3 cm diam och 0,5 cm dj. Belägen på SV-sluttande, vattenöversilad håll.

Orientering: 18 m V om Lyse 615:1 (ombedömd som "skeppsliknande" naturbildning).

Koordinat N/E: 6470277 / 292297 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 27,04", E 11° 27' 10,76" (WGS84)

Lyse 615:3

Beskrivning: Hällristning, 0,6x0,3 m (NÖ-SV), bestående av 1 skepp och 1 fragment. Skeppet är 30 cm l, av enkellinjetyp med bemanningsstreck. Fragmentet är 11 cm l. Belägen på svagt SV-sluttande håll i vattenrinning.

Orientering: 13,5 m NV om järnstolpe, 13 m NNÖ om Lyse 615:2 och 15 m NNV om Lyse 615:1.

Koordinat N/E: 6470289 / 292304 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 27,43", E 11° 27' 11,14" (WGS84)

Lyse 615:4

Beskrivning: Hällristning, bestående av 1 skålgrop, 2,5 cm diam och 0,2 cm dj. Belägen på svagt SV-sluttande håll i vattenrinning.

Orientering: 2 m V om Lyse 615:3.

Koordinat N/E: 6470289 / 292304 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 27,43", E 11° 27' 11,14" (WGS84)

Lyse 614:2

Description: Rock carving, 0,42x0,05 m (N-S), consisting of 3 cup marks, 4 cm in diameter and 0.3-0.5 cm deep. 2 of the cup marks are connected with 1 line, 7 cm L. Located on a SSE-sloping rock, on the upper edge of a stream gully.

Orientation: 4 m SSE of old field. 9,8 m WSW of Lyse 614:1.

Coordinates N/E: 6470211 / 292335 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 24,97", E 11° 27' 13,31" (WGS84)

Lyse 615:2

Description: Rock carving, 0,5x0,2 m (ESE-WNW), consisting of 1 boat and 1 cup mark. The boat is 30 cm L, double line type, incomplete. The cup mark is 3 cm in diameter and 0.5 cm deep. Located on SW-sloping rock in water flow.

Orientation: 18 m W of Lyse 615:1 (reinterpreted as "boat like" natural erosion).

Coordinates N/E: 6470277 / 292297 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 27,04", E 11° 27' 10,76" (WGS84)

Lyse 615:3

Description: Rock carving, 0,6x0,3 m (NE-SW), consisting of 1 boat and 1 fragment. The boat is 30 cm L, single line type with crew marks. The fragment is 11 cm L. Located on a slightly SW-sloping rock in water flow.

Orientation: 13,5 m NW of iron post, 13 m NNE of Lyse 615:2 and 15 m NNW of Lyse 615:1.

Coordinates N/E: 6470289 / 292304 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 27,43", E 11° 27' 11,14" (WGS84)

Lyse 615:4

Description: Rock carving, consisting of 1 cup mark, 2,5 cm in diameter and 0.2 cm deep. Located on a slightly SW-sloping rock in water flow.

Orientation: 2 m W of Lyse 615:3.

Coordinates N/E: 6470289 / 292304 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 27,43", E 11° 27' 11,14" (WGS84)

Lyse 615:3-4. Hällristningarna ligger i vattenrinningarna på hällmarken. Miljö mot Ö.
Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 615:3-4. The carvings are located in running water on the rock. Looking towards the E.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 617:1

Beskrivning: Hällristning, 1,45x0,9 m (Ö-V) bestående av 4 skepp, 6 fragment och 4 skålgropar.

Skeppen är 51-79 cm l, varav 3 av dubbellinjetyp utan bemanning och 1 av enkellinjetyp med bemanningsstreck. Fragmenten är 3,5-17 cm l. Skålgroparna är 3,5-4 cm diam och 0,5 cm dj, varav 2 är sammanbundna med en 3 cm l ränna. Belägen på S-sluttande hållavsats.

Orientering: 0,2 m V om elstolpe, 50 m NÖ om ladugård och 8 m N om körväg.

Koordinat N/E: 6473020 / 296190 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 2,15", E 11° 31' 0,91" (WGS84)

Lyse 617:2

Beskrivning: Hällristning, 0,3x0,25 m (N-S), bestående av 1 böjd linje, 16 cm l och 1 eventuell skålgrop 5,5 cm diam och 1 cm dj. (täckt av tjärrinning från elstolpe). Tidigare registrerat 2 skepp av enkellinjetyp. Dessa syntes ej trots frottage, möjligen täckta av tjärrinning. Belägen på S-sluttande hållavsats.

Orientering: 1,8 m SSÖ om Lyse 617:1 och 1,7 m S om elstolpe.

Koordinat N/E: 6473020 / 296190 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 2,15", E 11° 31' 0,91" (WGS84)

Lyse 617:3

Beskrivning: Hällristning, 0,8x0,7 m (Ö-V), bestående av 2 skepp och 1 böjd linje. Skeppen är 61-63 cm l, av dubbellinjetyp, varav 1 med spantstreck. Linjen är 18 cm l. Belägen på SÖ-sluttande hållavsats.

Orientering: 2,8 m NÖ om Lyse 617:2 och 2,9 m Ö om stolpe.

Koordinat N/E: 6473020 / 296190 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 2,15", E 11° 31' 0,91" (WGS84)

Lyse 617:1

Description: Rock carving, 1,45x0,9 m (E-W) consisting of 4 boats, 6 fragments and 4 cup marks.

The boats are 51-79 cm L, 3 of which are double line types without crew and 1 is single line type with crew marks. The fragments are 3,5-17 cm L. The cup marks are 3,5-4 cm in diameter and 0.5 cm deep, 2 of which are connected with a 3 cm L groove. Located on S-sloping rocky ledge.

Orientation: 0.2 m W of electricity post, 50 m NE of barn and 8 m N of roadway.

Coordinates N/E: 6473020 / 296190 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 2,15", E 11° 31' 0,91" (WGS84)

Lyse 617:2

Description: Rock carving, 0,3x0,25 m (N-S), consisting of 1 curved line, 16 cm L and 1 possible cup mark 5,5 cm in diameter and 1 cm deep (covered by molten tar from electricity post).

Previously registered 2 boats of single line type. These do not appear despite the frottage, possibly covered by the molten tar. Located on S-sloping ledge of rock.

Orientation: 1,8 m SSE of Lyse 617:1 and 1,7 m S of electricity post.

Coordinates N/E: 6473020 / 296190 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 2,15", E 11° 31' 0,91" (WGS84)

Lyse 617:3

Description: Rock carving, 0,8x0,7 m (E-W), consisting of 2 boats and 1 curved line. The boats are 61-63 cm L, of double line type, 1 of which has frame marks. The line is 18 cm L. Located on SE-sloping ledge of rock.

Orientation: 2,8 m NE of Lyse 617:2 and 2,9 m E of post.

Coordinates N/E: 6473020 / 296190 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 2,15", E 11° 31' 0,91" (WGS84)

Lyse 617:1-3 i Häggvall. Miljö mot Ö.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 617:1-3 at Häggvall. Looking towards the E.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 618:1

Beskrivning: Hällristning, 2,1x1,2 m (NV-SÖ), bestående av 15 skålgropar, 3-5,5 cm diam och 0,2-1 cm dj. Belägen på ÖNO-sluttande, vattenöversilad håll.

Orientering: 4 m V om infartsväg. 10 m VNV om SV hörn av garage.

Koordinat N/E: 6472921 / 296042 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 58,69", E 11° 30' 52,10" (WGS84)

Lyse 619:1

Beskrivning: Hällristning, 4,8x1 m (NV-SÖ), bestående av 5 skepp och 1 människofigur. Skeppen är 52-102 cm l, varav 4 av dubbellinjetyp och 1 av enkellinjetyp. Av de dubbellinjiga har 1 bemanningsstreck med huvudknoppar och 2 hästhuvudstävar. 3 är fragmentariska. Människofiguren är 24 cm l, med helt uthuggen kropp, i adorantställning. Belägen på NÖ-sluttande håll.

Orientering: 17 m NV om hushörn (NV), 9 m VSV om infartsväg.

Koordinat N/E: 6472550 / 295664 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 46,10", E 11° 30' 30,10" (WGS84)

Lyse 618:1

Description: Rock carving, 2,1x1,2 m (NW-SE), consisting of 15 cup marks, 3-5,5 cm in diameter and 0.2-1 cm deep. Located on ENE-sloping rock in water flow.

Orientation: 4 m W of drive. 10 m WNW of SW corner of garage.

Coordinates N/E: 6472921 / 296042 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 58,69", E 11° 30' 52,10" (WGS84)

Lyse 619:1

Description: Rock carving, 4,8x1,0 m (NW-SE), consisting of 5 boats and 1 human figure. The boats are 52-102 cm L, 4 of which are double line types and 1 is a single line type. 1 of the double line types has crew marks with heads marked and 2 horse head prows. 3 are fragmentary. The human figure is 24 cm L, with entirely ground-out body in devotional pose. Located on NE-sloping rock.

Orientation: 17 m NW of house corner (NW), 9 m WSW of entrance drive.

Coordinates N/E: 6472550 / 295664 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 46,10", E 11° 30' 30,10" (WGS84)

Lyse 619:1 i Häggvall. Miljö mot Ö.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 619:1 at Häggvall. Looking towards the E.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 620:1

Beskrivning: Hällristning, bestående av 1 skålgrop, 4 cm diam och 0,5 cm dj. Belägen på toppen av låg hållrygg i betesmark.

Orientering: 35 m SV om åkerhörn vid skog.

Koordinat N/E: 6473520 / 295472 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 17,06", E 11° 30' 15,23" (WGS84)

Lyse 621:1

Beskrivning: Hällristning, 0,5x0,5 m (ÖSÖ-VNV), bestående av 14 skålgropar, 4-5 cm diam och 0,5-0,8 cm dj. Hällen är mycket skrovlig och vittrad med flertal vittningsgropar. Även skålgroparna är osäkra. Belägen på svagt SÖ-sluttande hällkant mot S.

Orientering: 8 m NNÖ om åkerhörn.

Koordinat N/E: 6473534 / 295532 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 17,61", E 11° 30' 18,83" (WGS84)

Lyse 657

Beskrivning: Hällristning, 1,25x1,15 m (NNV-SSÖ), bestående av 2 skepp, 4 människofigurer och 3 skålgropar.

Skeppen är 33-65 cm l, varav 1 av enkellinjetyp och 1 av dubbellinjetyp, båda utan bemanning. Människofigurerna är 22-32 cm l, med helt uthuggen kropp. Skålgroparna är 3,5-4,5 cm diam och 0,2-0,3 cm dj. Belägen på svagt NNV-sluttande hällavsats.

Orientering: 12 m S om dike/stengärdesgård.

Koordinat N/E: 6470612 / 292395 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 38,01", E 11° 27' 15,70" (WGS84)

Lyse 620:1

Description: Rock carving, consisting of 1 cup mark, 4 cm in diameter and 0.5 cm deep. Located on the top of a low rocky ridge in pasture.

Orientation: 35 m SW of field corner by a wood.

Coordinates N/E: 6473520 / 295472 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 17,06", E 11° 30' 15,23" (WGS84)

Lyse 621:1

Description: Rock carving, 0,5x0,5 m (ESE-WNW), consisting of 14 cup marks, 4-5 cm in diameter and 0.5-0,8 cm deep. The rock is very rough and weathered with several eroded depressions. Even the cup marks are uncertain. Located on a slightly SE-sloping rock edge facing S.

Orientation: 8 m NNE of field corner.

Coordinates N/E: 6473534 / 295532 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 17,61", E 11° 30' 18,83" (WGS84)

Lyse 657

Description: Rock carving, 1,25x1,15 m (NNW-SSE), consisting of 2 boats, 4 human figures and 3 cup marks.

The boats are 33-65 cm L, 1 of which is a single line type and 1 is a double line type, both without crew. The human figures are 22-32 cm L, with entirely ground-out bodies. The cup marks are 3,5-4,5 cm in diameter and 0.2-0.3 cm deep. Located on a slightly NNW-sloping ledge of rock.

Orientation: 12 m S of ditch/stone wall.

Coordinates N/E: 6470612 / 292395 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 38,01", E 11° 27' 15,70" (WGS84)

Lyse 657. Miljö mot SÖ.
Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 657. Looking towards the SE.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 658

Beskrivning: Hällristning, 0,9x0,3 m (Ö-V), bestående av 1 skepp, 4 fragment och 1 skålgrop. Skeppet är 53 cm l, av dubbellinjetyp med spant- och bemanningsstreck. Fragmenten är 7-18 cm l. Skålgropen är 3 cm diam och 0,3 cm dj. Belägen på plan hållavsats mot N.

Koordinat N/E: 6470579 / 292392 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 36,94", E 11° 27' 15,64" (WGS84)

Lyse 658

Description: Rock carving, 0,9x0,3 m (E-W), consisting of 1 boat, 4 fragments and 1 cup mark. The boat is 53 cm L, double line type with frame- and crew marks. The fragments are 7-18 cm l. The cup mark is 3 cm in diameter and 0.3 cm deep. Located on flat ledge of rock facing N.

Coordinates N/E: 6470579 / 292392 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 36,94", E 11° 27' 15,64" (WGS84)

Lyse 658. Tommy står nedanför den nyupptäckta ristningen på hållavsatsen. Bakom bilarna i bakgrunden ligger det stora hällristningsområdet Lyse 69:1. Miljö mot N.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 658. Tommy is standing beneath the newly discovered rock carving on the rock ledge. The large rock carving area Lyse 69:1 is situated behind the cars in the background. Looking towards the N.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 659

Beskrivning: Hällristning, 0,9x0,5 m (Ö-V), bestående av 1 skepp och 1 fragment. Skeppet är 72 cm l, med helt uthugget skrov, bemanningsstreck och 2 motställda lurar. Fragmentet är 15 cm l. Belägen på SSÖ-sluttande häll.

Orientering: 4 m NÖ om väg. 3,45 m ÖÖ om metalldubb för höjdangivelse.

Koordinat N/E: 6470541 / 292396 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 35,72", E 11° 27' 15,98" (WGS84)

Lyse 659

Description: Rock carving, 0,9x0,5 m (E-W), consisting of 1 boat and 1 fragment. The boat is 72 cm L, with entirely ground-out hull, crew marks and 2 facing horns. The fragment is 15 cm L. Located on a SSE-sloping rock.

Orientation: 4 m NE of road. 3,45 m ESE of metal elevation-stud.

Coordinates N/E: 6470541 / 292396 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 35,72", E 11° 27' 15,98" (WGS84)

Lyse 659. Ett nyfunnet skepp med två motställda lurar ombord. Miljö mot V.
Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 659. A newly discovered boat with two facing lur horns on board. Looking towards the W.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 660

Beskrivning: Hällristning, 0,33x0,18 m (NÖ-SV), bestående av 8 skålgropar, 1,5-3 cm diam och 0,1-0,2 cm dj. Belägen i ett mindre hälltråg på överdelen av större plan häll.

Orientering: 4,2 m N om Lyse 70:1 och 11,5 m V om Lyse 71:1

Koordinat N/E: 6470417 / 291720 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 30,57", E 11° 26' 34,90" (WGS84)

Lyse 661

Beskrivning: Hällristning, 0,18x0,1 m (NNÖ-SSV) bestående av 8 skålgropar, huggna i 2 rader. Skålgroparna är 2,5-5 cm diam och 0,2-0,5 cm dj. Belägen på kraftigt ÖSÖ-sluttande häll.

Orientering: 10 m NNÖ om elskåp. 3 m N om dike.

Koordinat N/E: 6472471 / 292037 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 20' 37,41", E 11° 26' 47,70" (WGS84)

Lyse 662

Beskrivning: Hällristning, 1,8x0,3 m (ÖNÖ-VSV) bestående av 1 skepp och 1 obestämbär figur. Skeppet är 33-65 cm l, av dubbellinjetyp, utan bemanning. Obestämbara figuren är 18 cm l, liknar påbörjat skepp. Belägen på svagt NÖ-sluttande hällavsats.

Orientering: 2 m NV om Lyse 610:1 och på en 70 cm högre belägen hällavsats. 4 m NÖ om svagt hörn på stengårdsgård.

Koordinat N/E: 6470827 / 292438 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 45,03", E 11° 27' 17,66" (WGS84)

Lyse 663

Beskrivning: Hällristning, 1,4x1 m (NÖ-SV), bestående av 1 skepp, 2 människofigurer, 3 fragment och 28 skålgropar.

Skeppet är 48 cm l, av dubbellinjetyp med spant- och bemanningsstreck. Människofigurererna är 24-34 cm l, med fallos och svärd. Fragmenten är 8-16 cm l. Skålgroparna är 1,5-7 cm diam och 0,2-1,5 cm dj, varav 20 ligger i två parallella rader. Belägen på svagt SV-sluttande hällavsats.

Orientering: Ca 50 m N om vägbro över bäck. På hällavsats 0,7 m över marknivå. 15 m V om

Koordinat N/E: 6470581 / 292585 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 37,34", E 11° 27' 27,47" (WGS84)

Lyse 660

Description: Rock carving, 0,33x0,18 m (NE-SW), consisting of 8 cup marks, 1.5-3 cm in diameter and 0.1-0.2 cm deep. Located in a small hollow on the upper part of a larger flat rock.

Orientation: 4,2 m N of Lyse 70:1 and 11,5 m W of Lyse 71:1

Coordinates N/E: 6470417 / 291720 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 30,57", E 11° 26' 34,90" (WGS84)

Lyse 661

Description: Rock carving, 0,18x0,1 m (NNE-SSW) consisting of 8 cup marks, carved in 2 rows. The cup marks are 2,5-5 cm in diameter and 0.2-0.5 cm deep. Located on steep ESE-sloping rock.

Orientation: 10 m NNE of electricity distribution box. 3 m N of ditch.

Coordinates N/E: 6472471 / 292037 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 20' 37,41", E 11° 26' 47,70" (WGS84)

Lyse 662

Description: Rock carving, 1,8x0,3 m (ENE-WSW) consisting of 1 boat and 1 indeterminate figure.

The boat is 33-65cm L, of double line type, without crew. The indeterminate figure is 18 cm L, resembling the beginnings of a boat. Located on a slightly NE-sloping ledge of rock. Orientation: 2 m NW of Lyse 610:1 and on a 70 cm higher located ledge of rock. 4 m NE of curve in stone wall.

Coordinates N/E: 6470827 / 292438 (SWEREF 99 TM)
Coordinates (lat/long): N 58° 19' 45,03", E 11° 27' 17,66" (WGS84)

Lyse 663

Description: Rock carving, 1,4x1 m (NE-SW), consisting of 1 boat, 2 human figures, 3 fragments and 28 cup marks.

The boat is 48 cm L, of double line type with frame- and crew marks. The human figures are 24-34 cm L, with phallus and sword. The fragments are 8-16 cm L. The cup marks are 1.5-7 cm in diameter and 0.2-1.5 cm deep, 20 of which are in two parallel rows. Located on a slightly SW-sloping ledge of rock.

Orientation: Ca 50 m N of road bridge over stream. On ledge of rock 0.7 m above ground level. 15 m W of Lyse 664.

Coordinates N/E: 6470581 / 292585 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 37,34", E 11° 27' 27,47" (WGS84)

Lyse 663. Miljö mot Ö.
Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 663. Looking towards the E.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 664

Beskrivning: Hällristning, 4,65x1,7 m (NÖ-SV), bestående av 26 skålgropar, 1,5-10 cm diam och 0,2-2 cm dj. Belägen på svagt SÖ-sluttande hällavsats.

Orientering: 15 m Ö om Lyse 663.

Koordinat N/E: 6470580 / 292598 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 19' 37,34", E 11° 27' 28,27" (WGS84)

Lyse 664

Description: Rock carving, 4,65x1,7 m (NE-SW), consisting of 26 cup marks, 1.5-10 cm in diameter and 0.2-2 cm deep. Located on a slightly SE-sloping ledge of rock.

Orientation: 15 m E of Lyse 663.

Coordinates N/E: 6470580 / 292598 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 19' 37,34", E 11° 27' 28,27" (WGS84)

Lyse 664. En skålgropslokal med gropar av varierande storlek. Benjamin Grahn-Danielsson och Martin Östholm står vid hällens bortsida. Miljö mot SV.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 664. A cup-marked area displaying marks of various sizes. Benjamin Grahn-Danielsson and Martin Östholm are standing behind. Looking towards the SW.

Photo: Andreas Toreld.

Lyse 671

Beskrivning: Hällristning, 5,2x3,2 m (NNV-SSÖ), bestående av 7 skepp, 1 djurfigur, 6 linjer och 11 skålgropar.

Skeppen är 20-120 cm l, varav 2 av enkellinjetyp med bemanning och 5 av dubbellinjetyp, varav 2 med bemanningsstreck. Djurfiguren är 23 cm l, fyrbent med öron. Linjerna är 18-48 cm l, möjligen skeppsfragment. Skålgroparna är 2,5-6 cm i diam och 0,2-1,0 cm dj. Stor exfoliation eller eventuell eldskada mitt på hällen. Belägen på Ö-sluttande häll.

Orientering: Ca 22 m SV om järnväg (NV-SÖ) på en punkt 55 m SÖ om järnvägsövergång. 95 m ÖSÖ om stakethörn/fastighetsgräns. På Ö delen av åkerholme i betesmark.

Koordinat N/E: 6473655 / 296356 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 22,91", E 11° 31' 9,05" (WGS84)

Lyse 671

Description: Rock carving, 5,20x3,20 m (NNW-SSE), consisting of 7 boats, 1 animal figure, 6 lines and 11 cup marks.

The boats are 20-120 cm L, 2 of which are single line types with crew and 5 are double line types, 2 of which with crew marks. The animal figure is 23 cm L, four-legged with ears. The lines are 18-48 cm L, possibly fragments of boats. The cup marks are 2,5-6 cm in diameter and 0.2-1.0 cm deep. Extensive exfoliation or possibly fire damage in middle of rock. Located on an E-sloping rock.

Orientation: Ca 22 m SW of railway (NW-SE) at a point 55 m SE of railway crossing. 95 m ESE of fence corner/property boundary. On E part of large outcrop in pasture.

Coordinates N/E: 6473655 / 296356 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 22,91", E 11° 31' 9,05" (WGS84)

Lyse 671 ligger i Häggvall strax intill gränsen till Brastad socken. På den nyfunna hällristningen finns symmetriska skepp av samma typ som den danska Hjortspringbåten från förromersk järnålder. Miljö mot NNV.

Foto: Andreas Toreld.

Lyse 671 is located at Häggvall very close to the border with Brastad parish. On this newly found rock carving there are symmetrical boats of the same type as the Danish boat from Hjortspring, dated to the pre-Roman Iron Age. Looking towards the NNW. Photo: Andreas Toreld.

Lyse 672

Beskrivning: Hällristning, 0,7x0,1 m (Ö-V), bestående av 2 skålgropar, 6,5-7 cm diam och 1,5 cm dj. Belägen på N-sluttande hållsida.

Orientering: 8 m Ö om stängsel (N-S), på liten uppstickande åkerholme i gräsyta inom fabriksområde.

Koordinat N/E: 6473637 / 296047 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 21,81", E 11° 30' 50,14" (WGS84)

Lyse 673

Beskrivning: Hällristning, bestående av 1 skålgrop, 4,5 cm diam och 0,5 cm dj. Belägen på plan bergstopp, 10 cm från lodrät brottkant.

Orientering: På bergstopp 0,5 m från stolpstag och 1,8 m från telefonstolpe.

Koordinat N/E: 6473667 / 296284 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 23,17", E 11° 31' 4,60" (WGS84)

Lyse 674

Beskrivning: Hällristning, bestående av 1 skålgrop, 5 cm diam och 0,3 cm dj. Belägen på SO-sluttande hällyta. 70 cm NV om skålgropen finns flera skålgropsliknande bildningar, bedömda som naturformationer.

Orientering: 10 m NNW om dike (ÖNÖ-VSV) på en punkt 25 m VSV om dikeshörn och 17 m NNW om åkerkant (NÖ-SV) på en punkt 35 m NÖ om åkerhörn.

Koordinat N/E: 6473534 / 296135 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 18,63", E 11° 30' 55,87" (WGS84)

Lyse 675

Beskrivning: Hällristning, 0,65x0,3 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 24 skålgropar. Skålgroparna är 4-6,5 cm diam och 0,3-1 cm dj, varav 18 ligger i 3 rader om 6 i var rad. Flertalet mycket välbevarade. Belägen på plan klippavsats, ca 1 m över marknivå.

Orientering: 3 m NNW om åkerkant på en punkt 40 m ÖNÖ om åkerhörn/infartsväg till åker (ÖNÖ-VSV).

Koordinat N/E: 6473487 / 296098 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 17,05", E 11° 30' 53,75" (WGS84)

Lyse 672

Description: Rock carving, 0,7x0,1 m (E-W), consisting of 2 cup marks, 6,5-7 cm in diameter and 1.5 cm deep. Located on N-sloping side of rock.

Orientation: 8 m E of fencing (N-S), on small rock outcrop in grassy area within the factory grounds.

Coordinates N/E: 6473637 / 296047 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 21,81", E 11° 30' 50,14" (WGS84)

Lyse 673

Description: Rock carving, consisting of 1 cup mark, 4,5 cm in diameter and 0.5 cm deep. Located on level top of rock, 10 cm from vertical edge.

Orientation: On top of rock 0.5 m from post fixture and 1,8 m from telephone post.

Coordinates N/E: 6473667 / 296284 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 23,17", E 11° 31' 4,60" (WGS84)

Lyse 674

Description: Rock carving, consisting of 1 cup mark, 5 cm in diameter and 0.3 cm deep. Located on SE-sloping rock surface. 70 cm NW of the cup mark is a cup mark type depiction, interpreted as natural formations.

Orientation: 10 m NNW of ditch (ENE-WSW) at a point 25 m WSW of ditch corner and 17 m NNW of field edge (NE-SW) at a point 35 m NE of field corner.

Coordinates N/E: 6473534 / 296135 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 18,63", E 11° 30' 55,87" (WGS84)

Lyse 675

Description: Rock carving, 0,65x0,3 m (ENE-WSW), consisting of 24 cup marks. The cup marks are 4-6,5 cm in diameter and 0.3-1 cm deep, 18 of which are in 3 rows of 6 in every row. Several very well preserved. Located on a flat ledge of rock, ca 1 m above ground level.

Orientation: 3 m NNW of field edge at a point 40 m ENE of field corner/entrance to field (ENE-WSW).

Coordinates N/E: 6473487 / 296098 (SWEREF 99 TM)

Coordinates (lat/long): N 58° 21' 17,05", E 11° 30' 53,75" (WGS84)

Lyse 675 består av skålgropar i rader på en klippavsats i Häggvall. Miljö mot V.
Foto: Andreas Toreld.

*Lyse 675 consisting of rows of cup marks on a rock ledge at Häggvall. Looking towards the W.
Photo: Andreas Toreld.*

Lyse 676

Beskrivning: Hällristning, 0,15x0,05 m (Ö-V), bestående av 2 skålgropar, 4,5-5 cm och 0,5-1 cm dj. Belägen på NÖ-sluttande hällryta, bestående av vit grovkornig granit, på NÖ delen av hällrygg.

Orientering: 13 m VSV om åkerhörn och 4 m SV om SÖ ändan av dike.

Koordinat N/E: 6473460 / 296306 (SWEREF 99 TM)

Koordinat (lat/long): N 58° 21' 16,53", E 11° 31' 6,60" (WGS84)

Lyse 676

Description: Rock carving, 0,15x0,05 m (E-W), consisting of 2 cup marks, 4,5-5 cm and 0.5-1 cm deep. Located on NE-sloping rock surface, consisting of white rough-grained granite on NE section of rocky ridge.

Orientation: 13 m WSW of field corner and 4 m SW of SE end of the ditch.

Coordinates N/E: 6473460 / 296306 (SWEREF 99 TM)

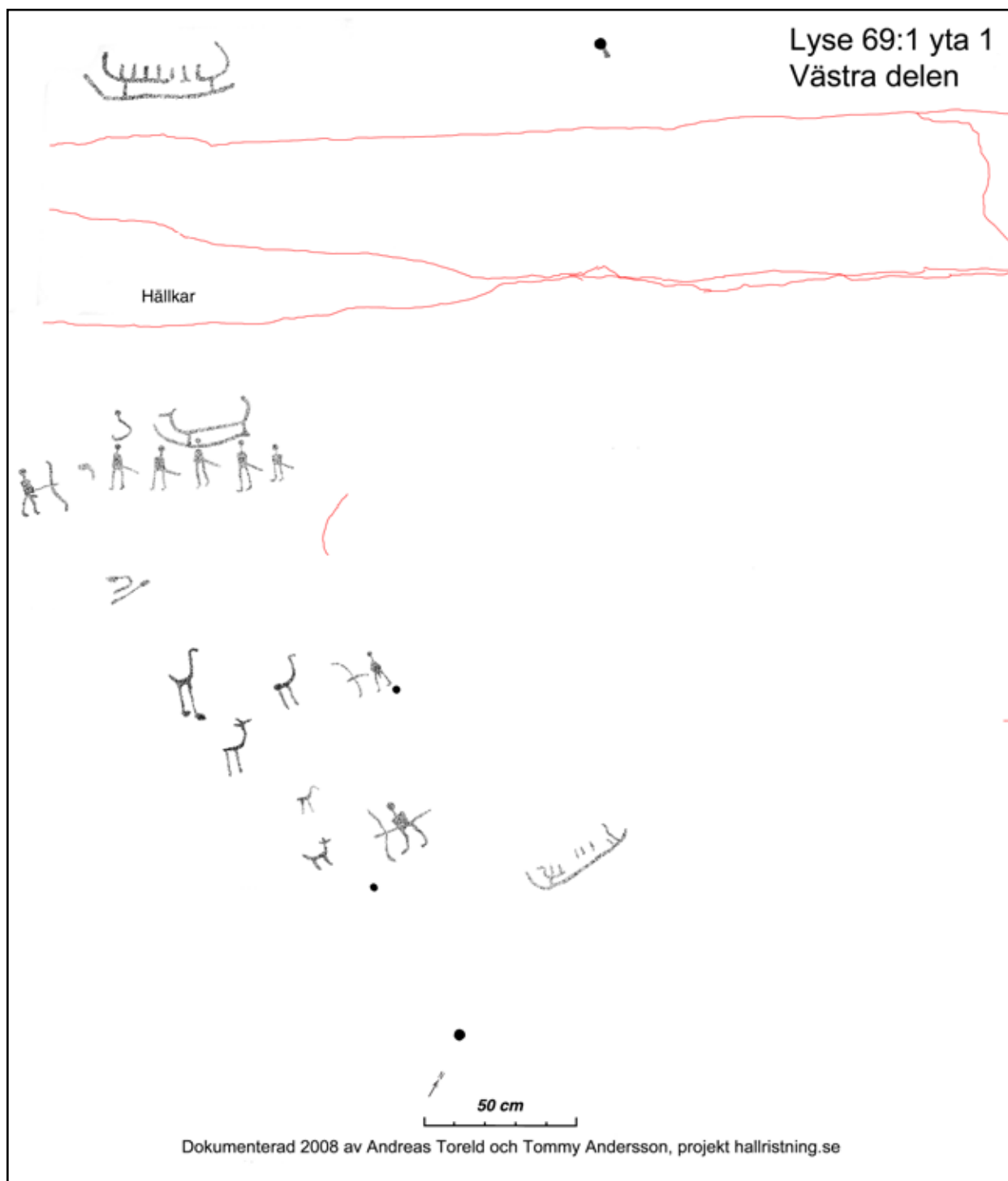
Coordinates (lat/long): N 58° 21' 16,53", E 11° 31' 6,60" (WGS84)

Arkeologisk rapport 10

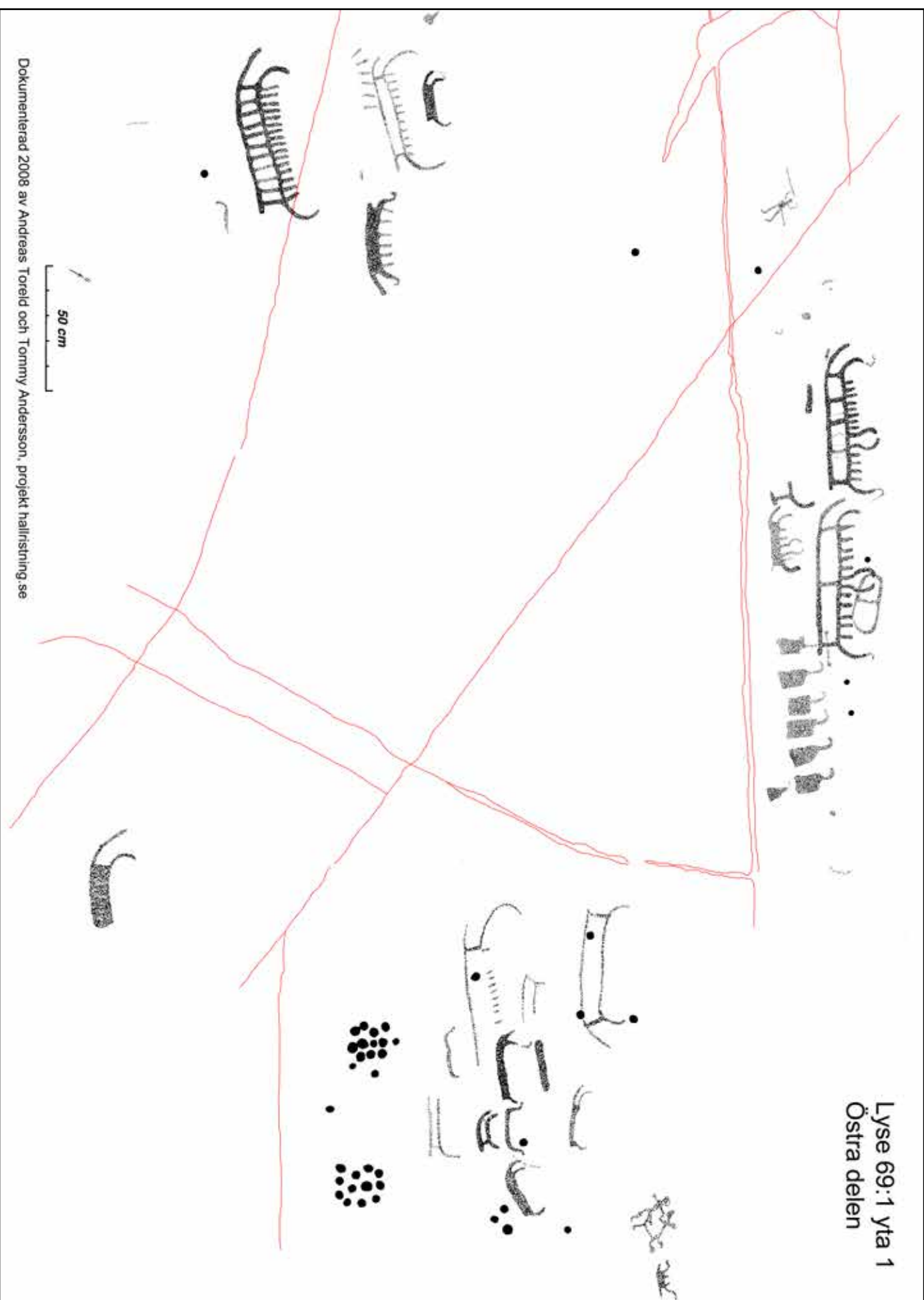
Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar

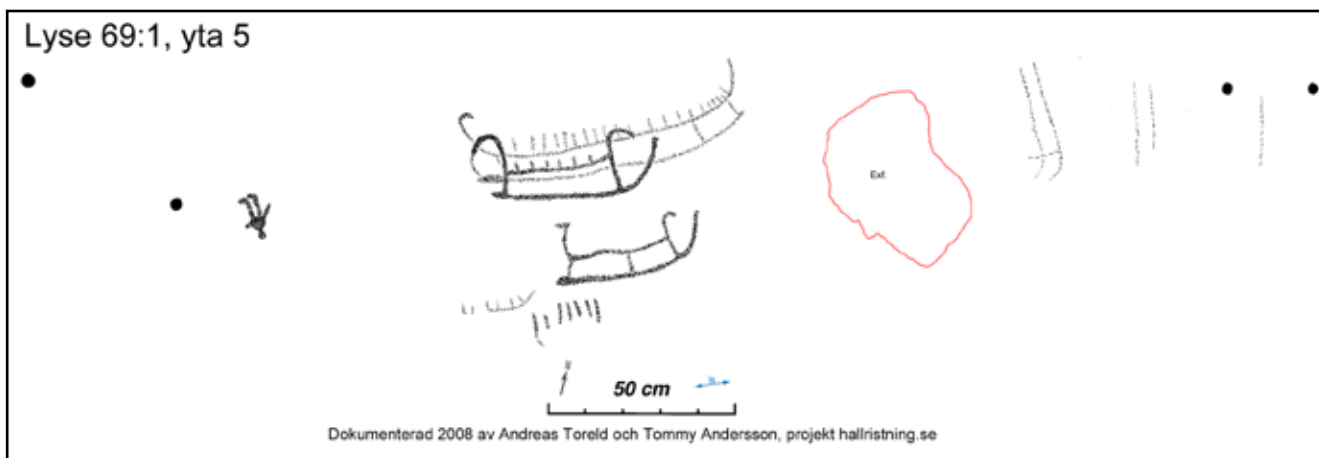
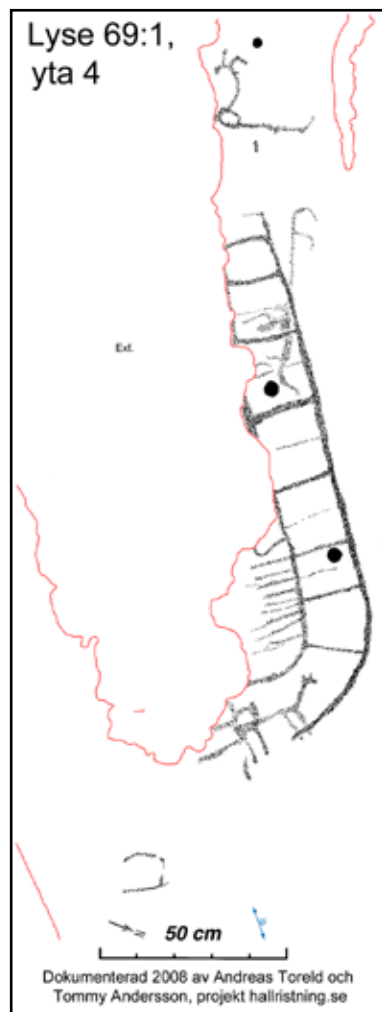
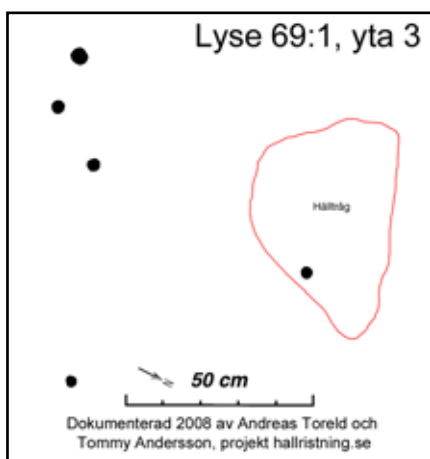
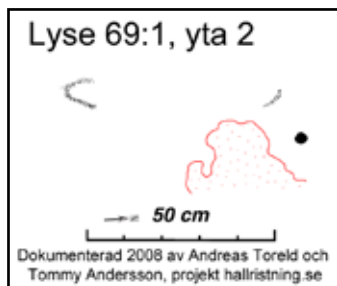
Kalkeringar/Tracings

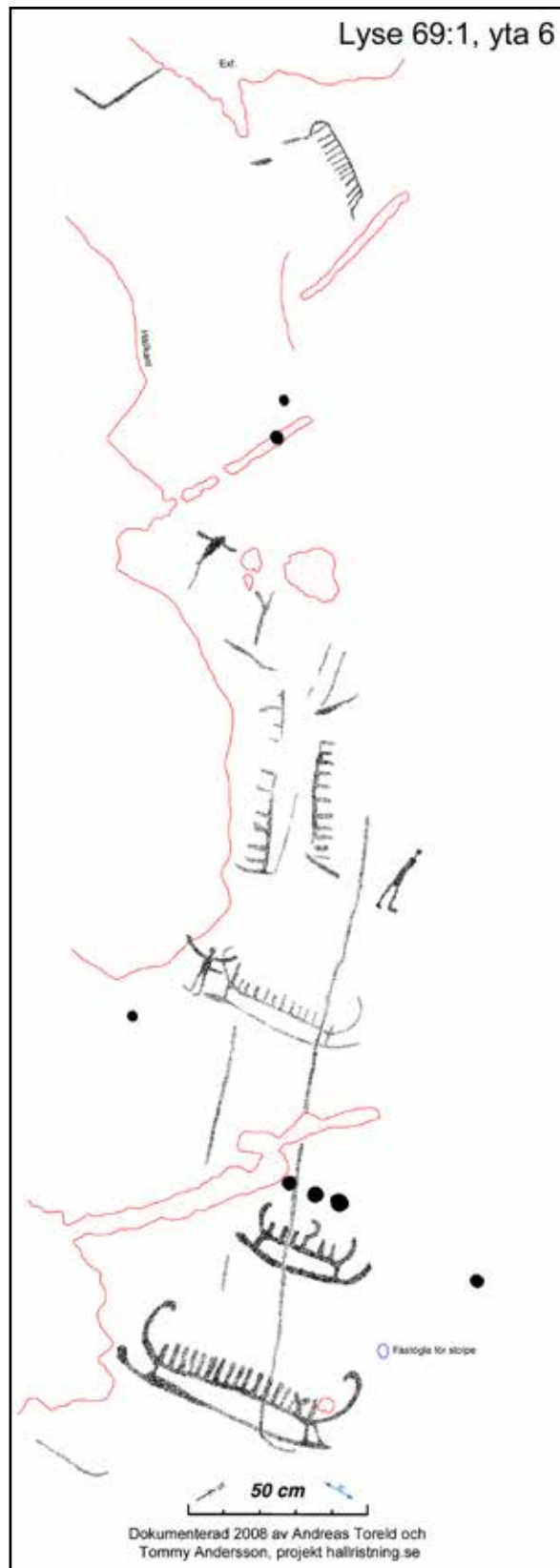

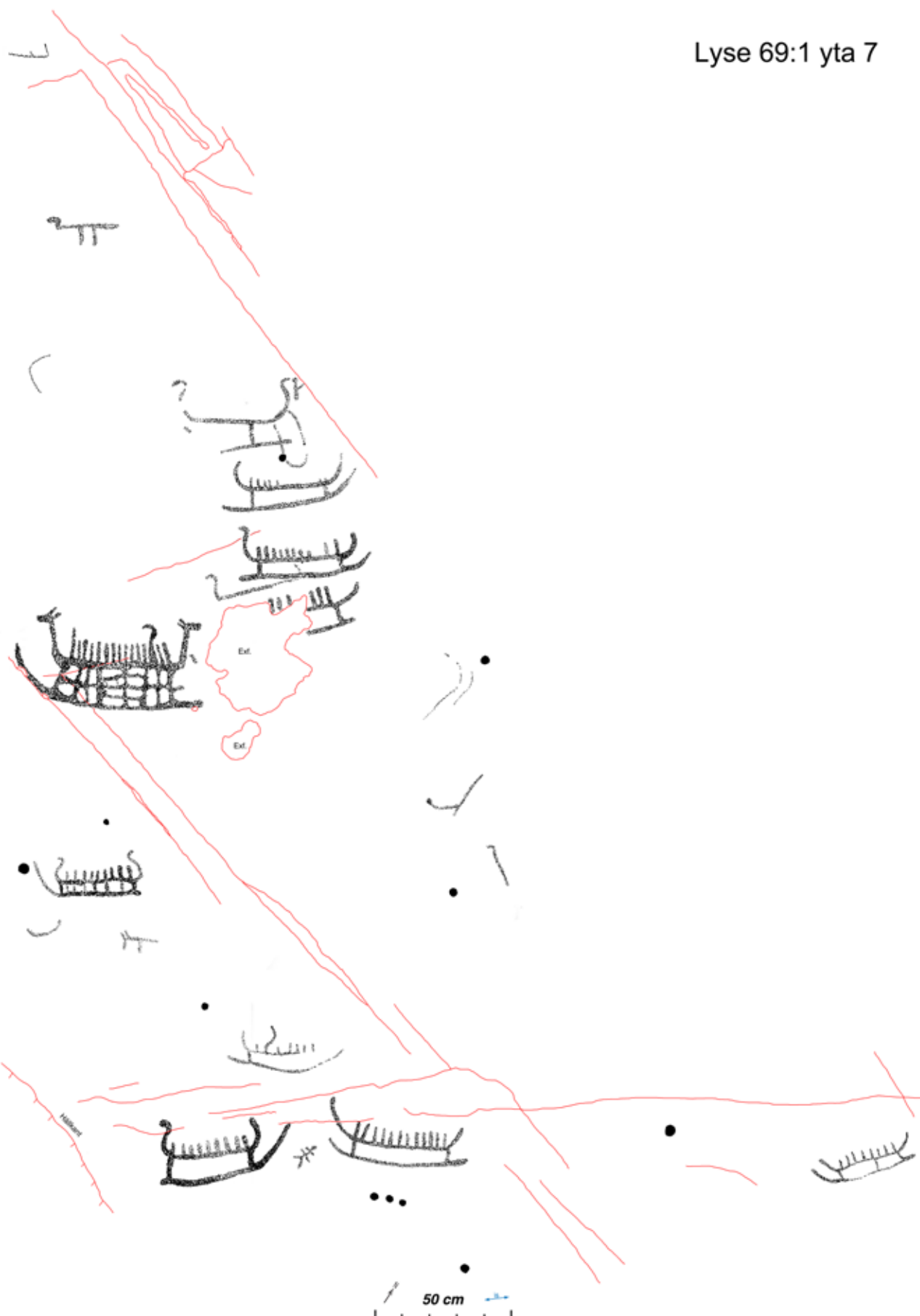
Lyse 69:1 yta 1
Östra delen

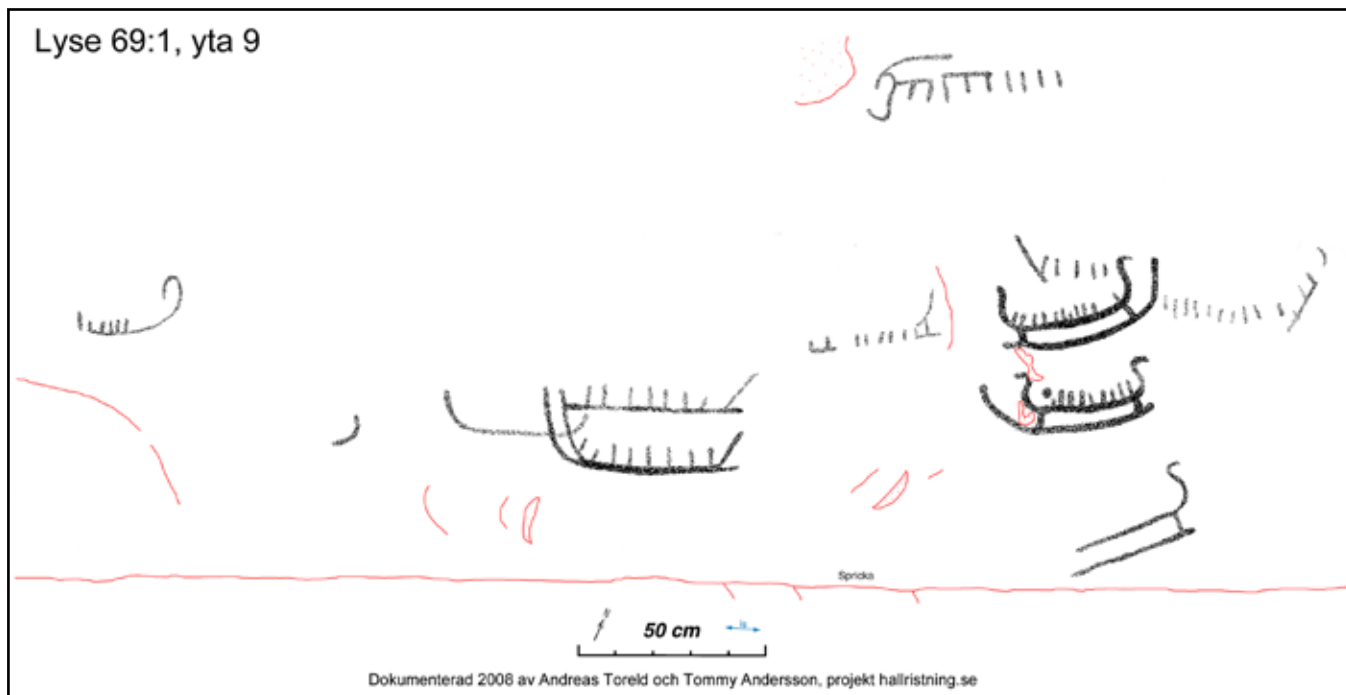

Lyse 69:1 yta 7

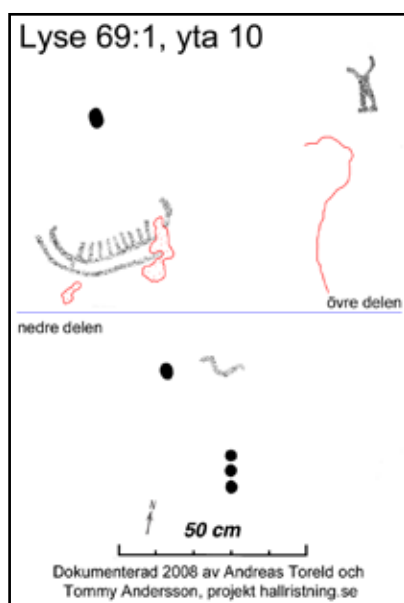

Dokumenterad 2008 av Andreas Toreld, Tommy Andersson och Lasse Bengtsson, projekt hallristning.se

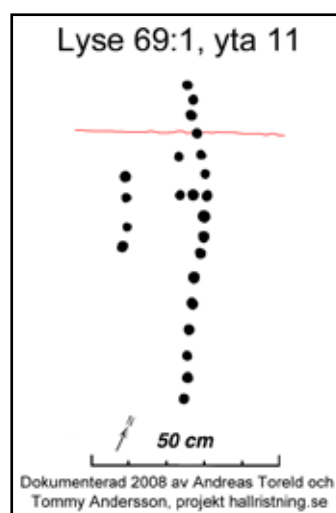
Lyse 69:1, yta 9

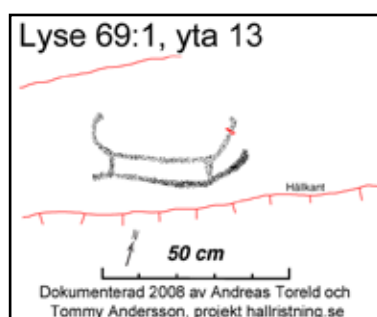
Lyse 69:1, yta 10

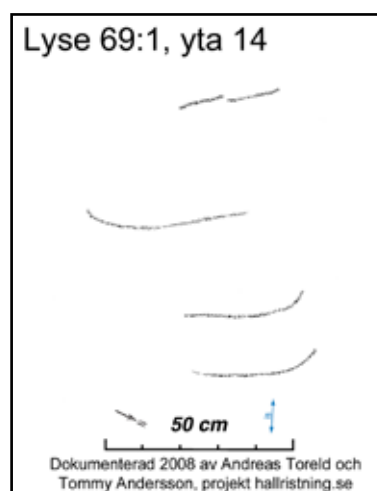
Lyse 69:1, yta 11

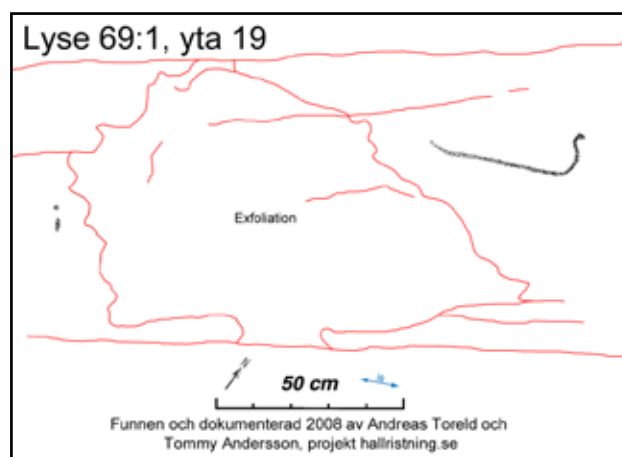
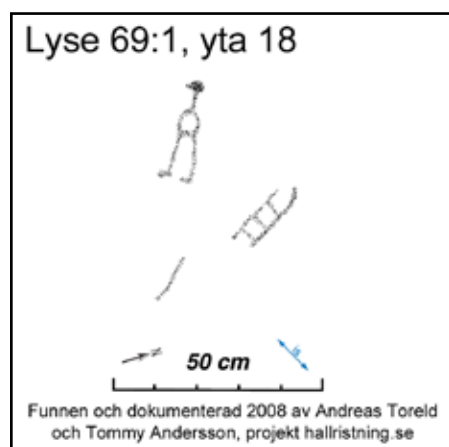
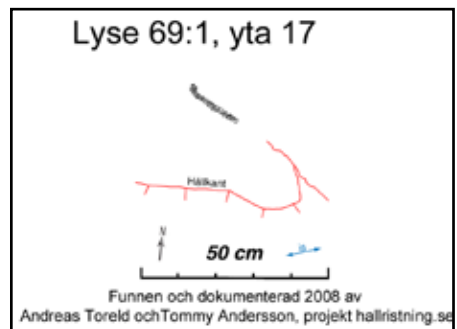

Lyse 69:1, yta 13

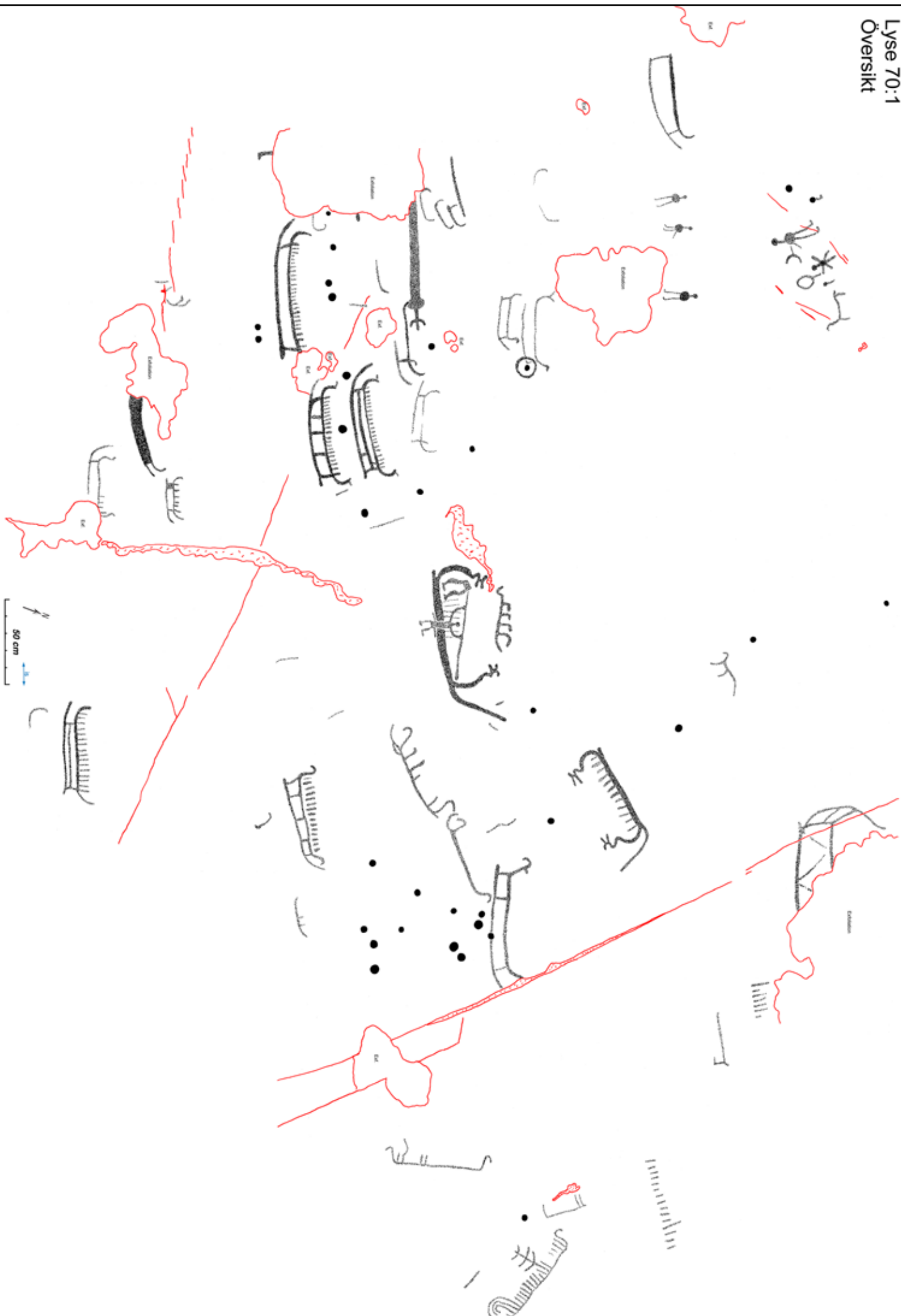

Lyse 69:1, yta 14

Lyse 70:1
Översikt

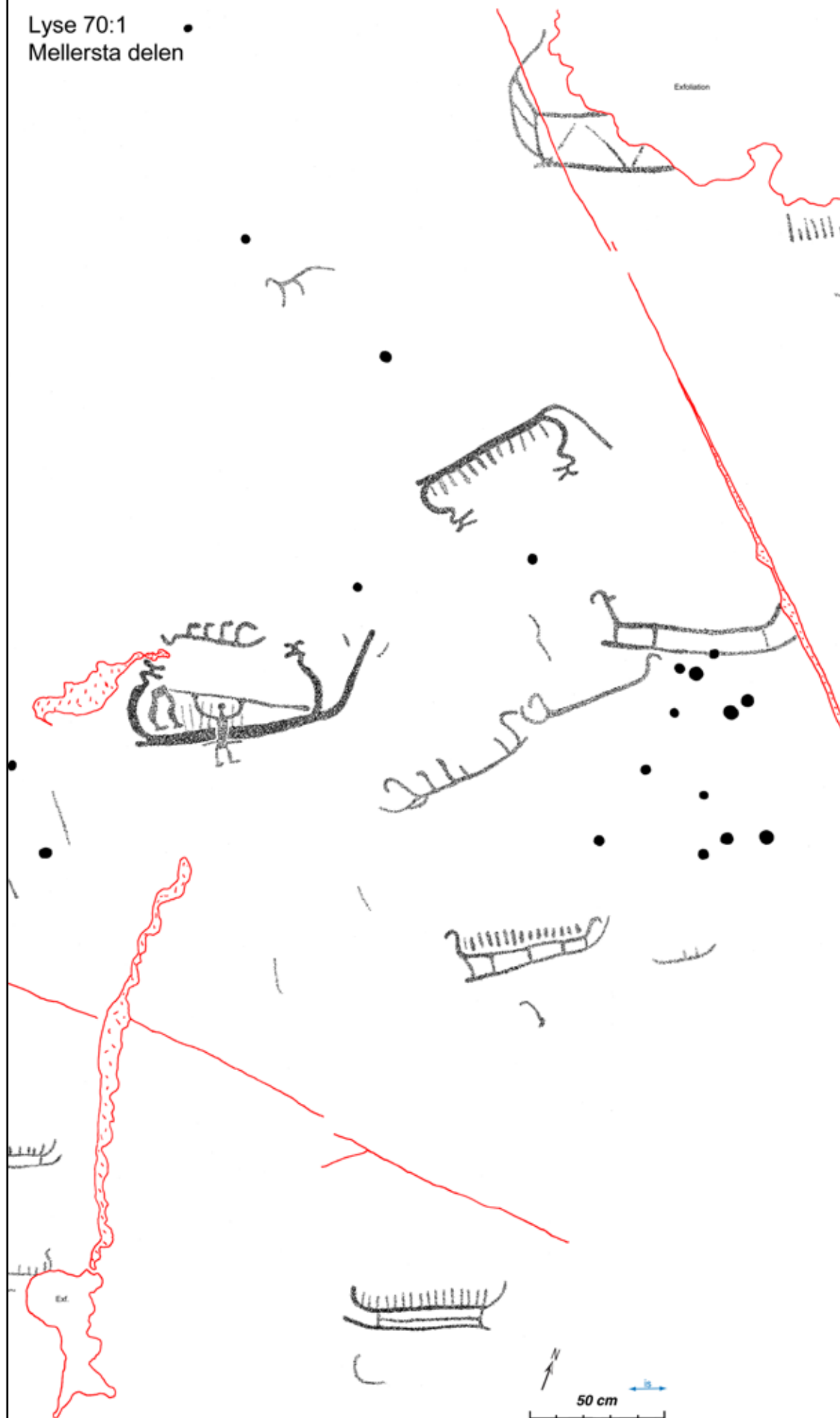

Lyse 70:1
Västra delen

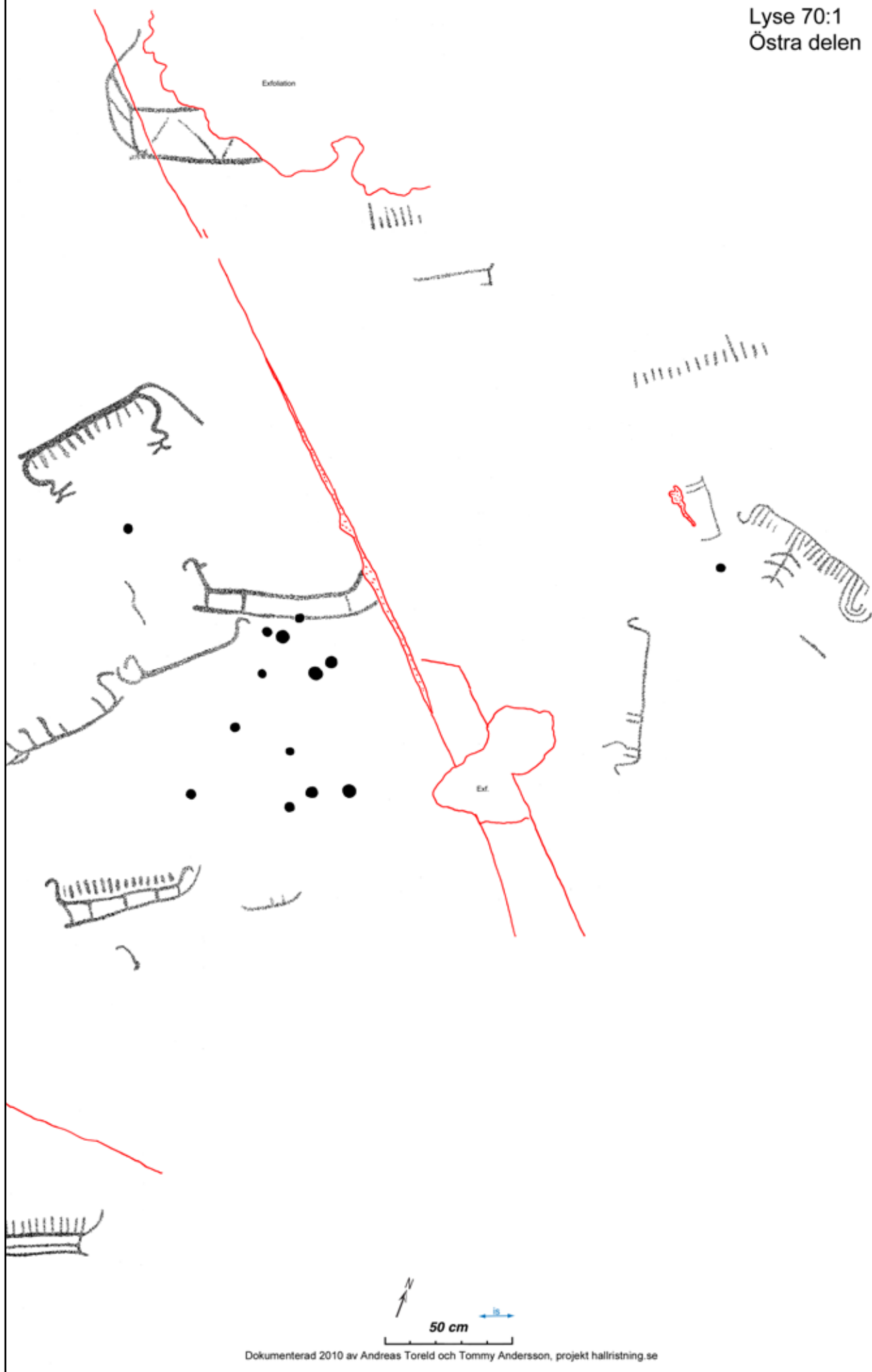

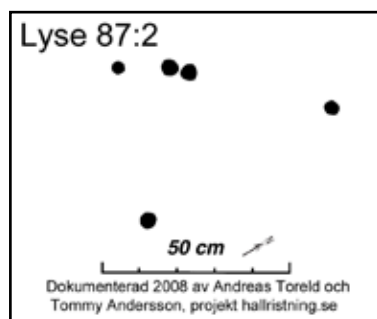
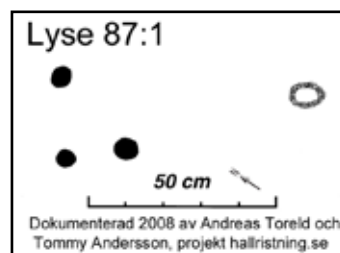
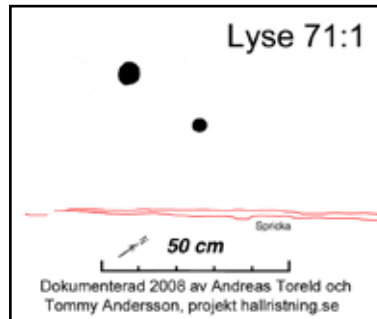
Dokumenterad 2010 av Andreas Toreld och Tommy Andersson, projekt hallristning.se

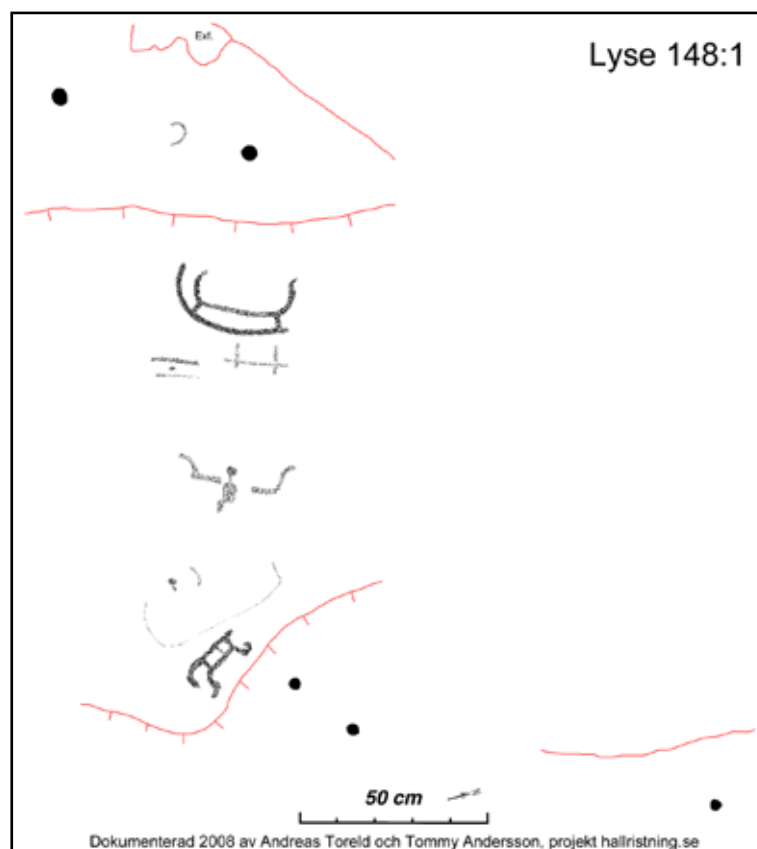
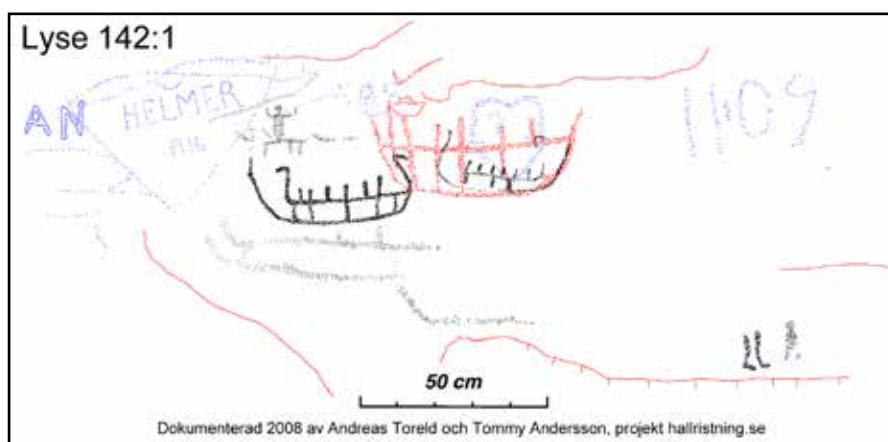
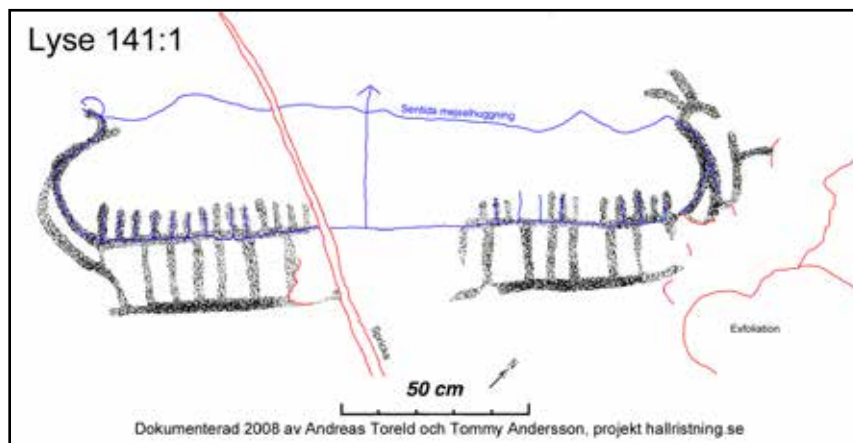
Lyse 70:1 •
Mellersta delen

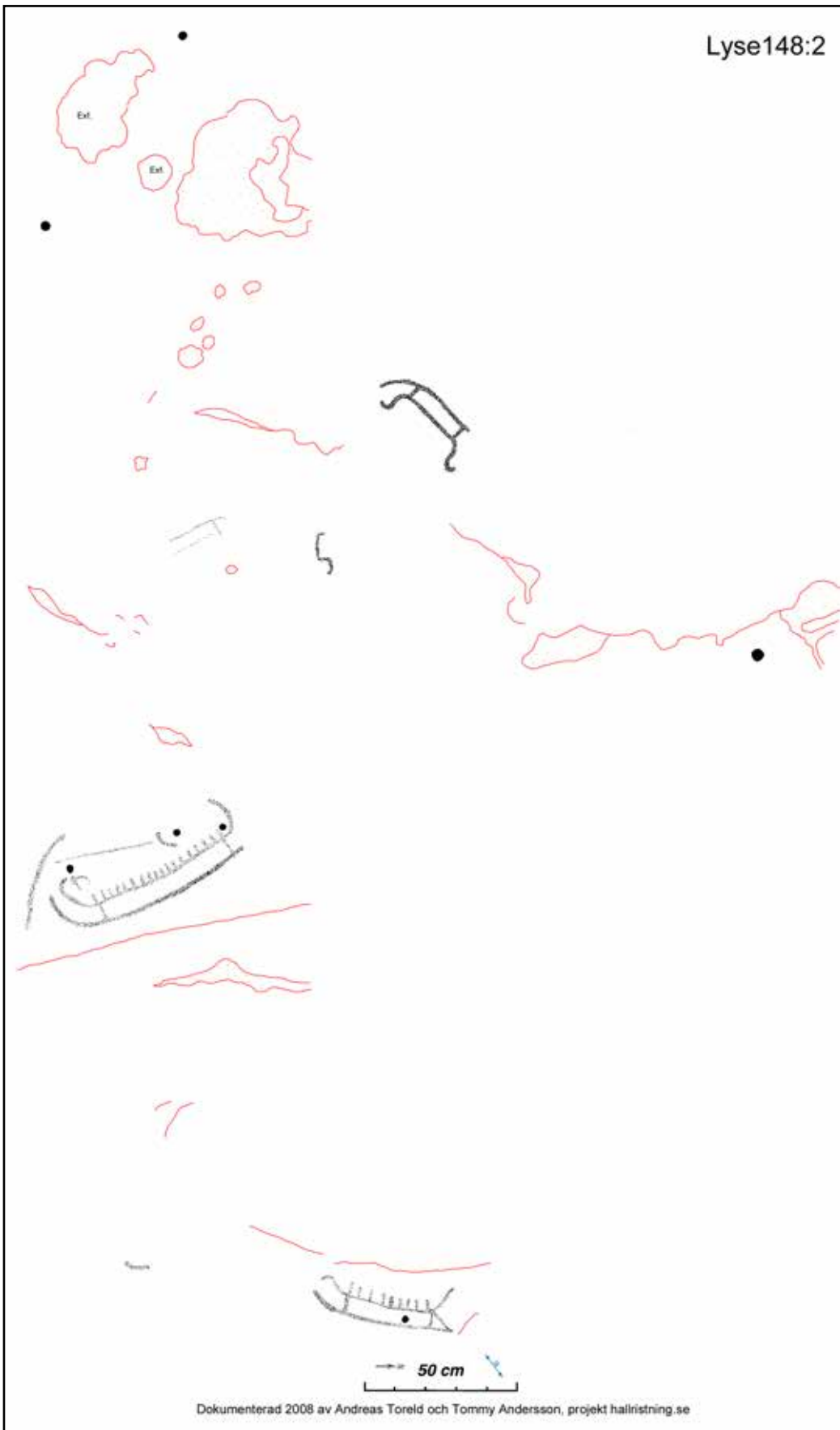
Dokumenterad 2010 av Andreas Toreld och Tommy Andersson, projekt hallristning.se

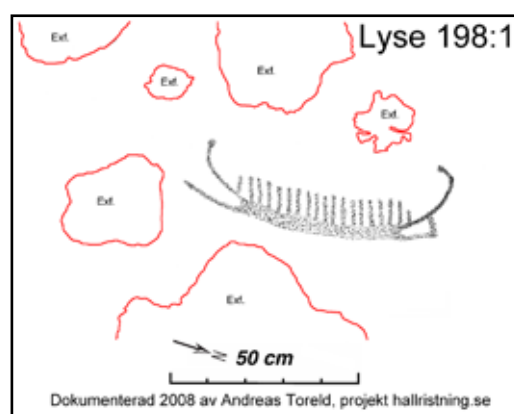
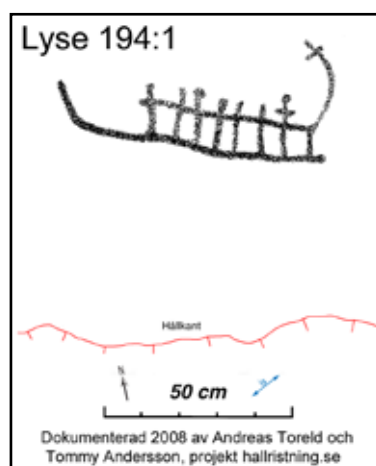
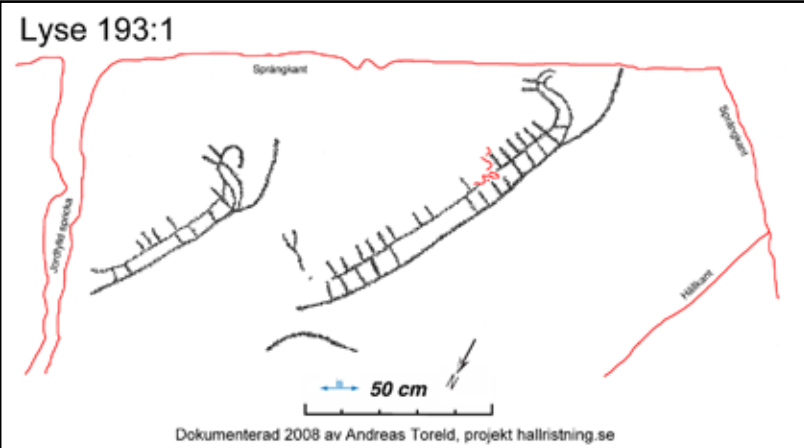
Lyse148:2

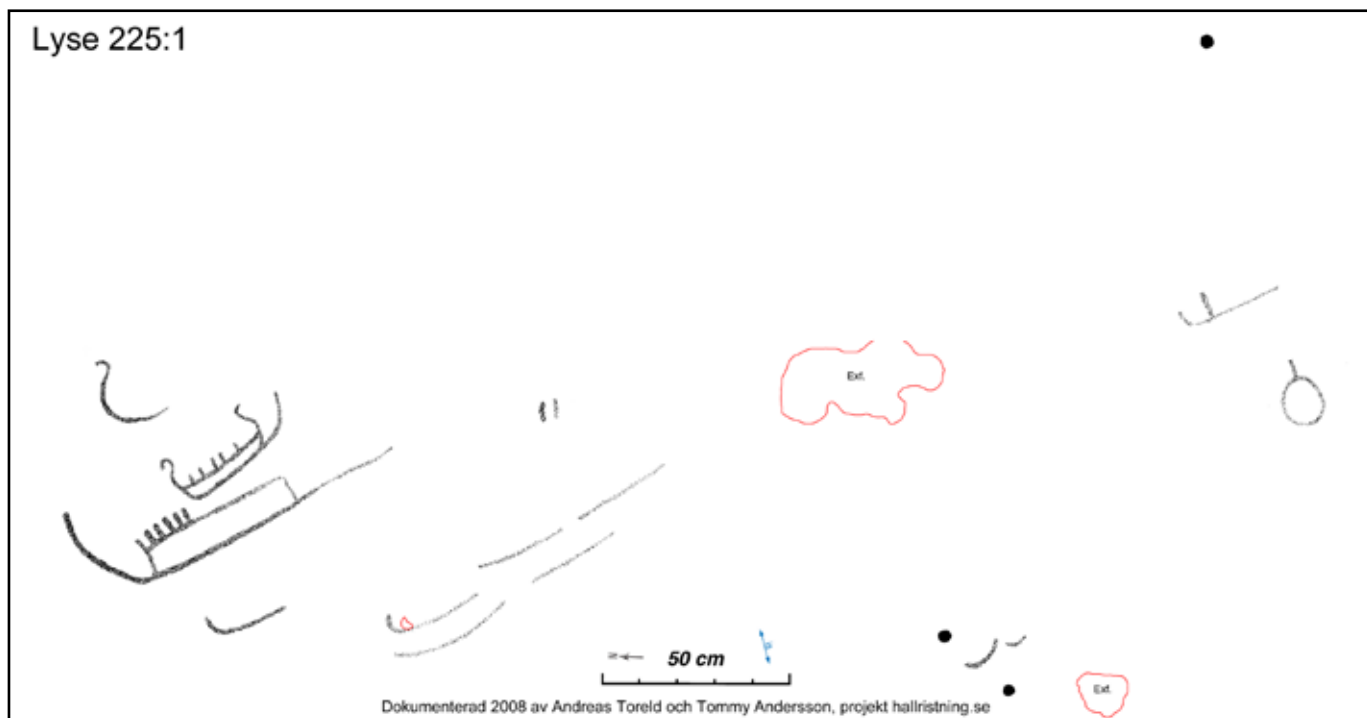
Lyse 175:1

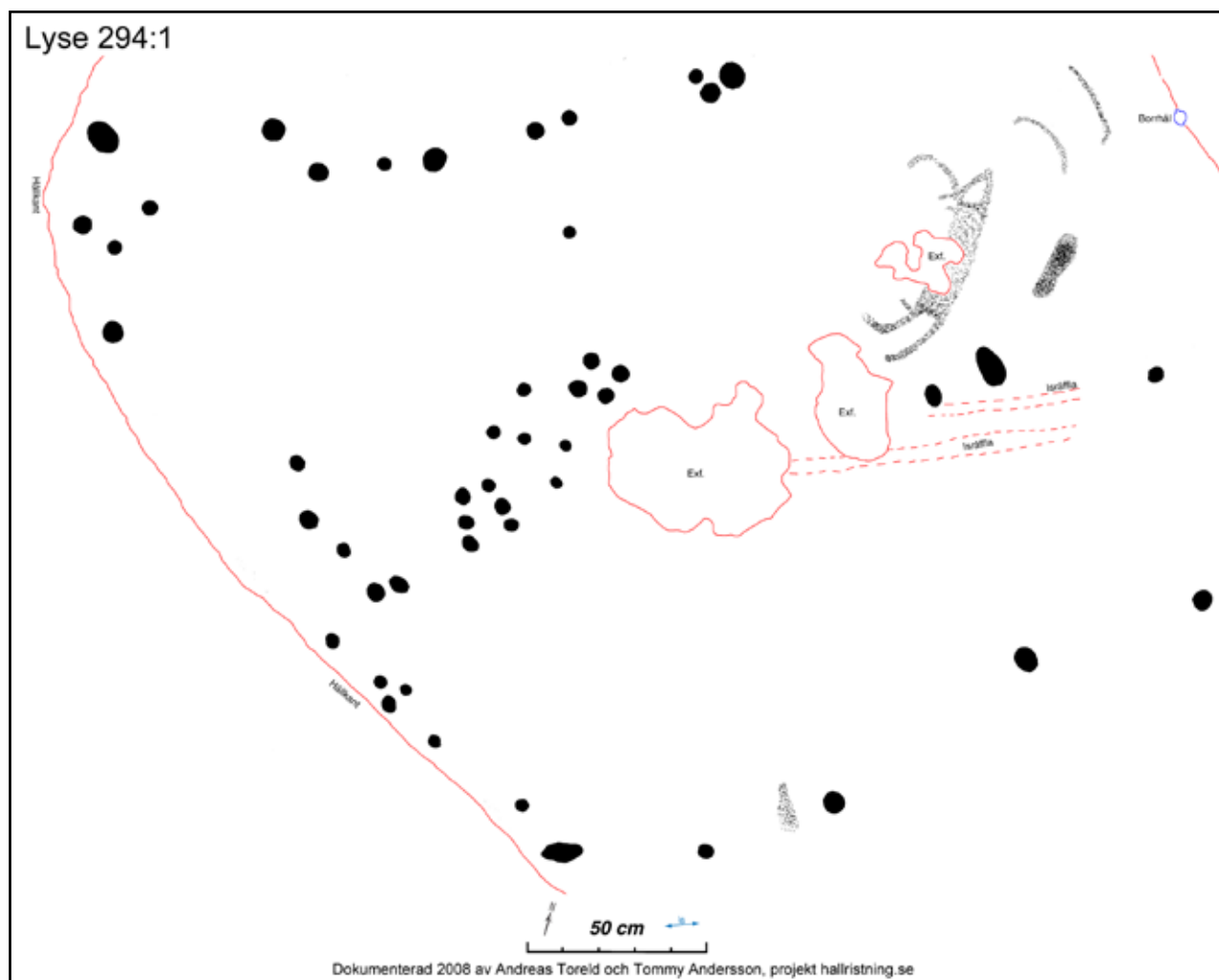
Dokumenterad 2008 av Andreas Toreld, Tommy Andersson och Lasse Bengtsson, projekt hallristning.se

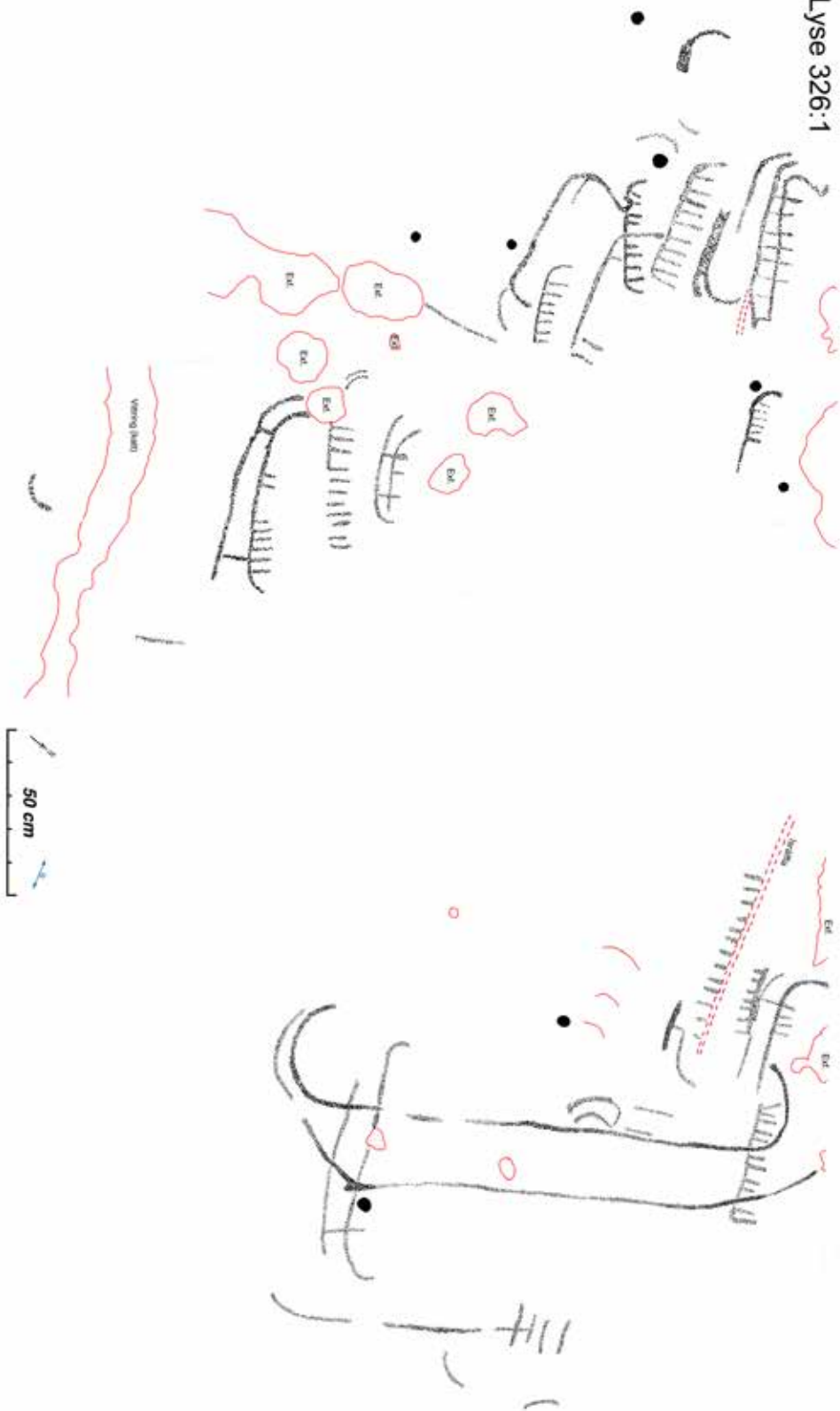
Lyse 225:1

Lyse 294:1

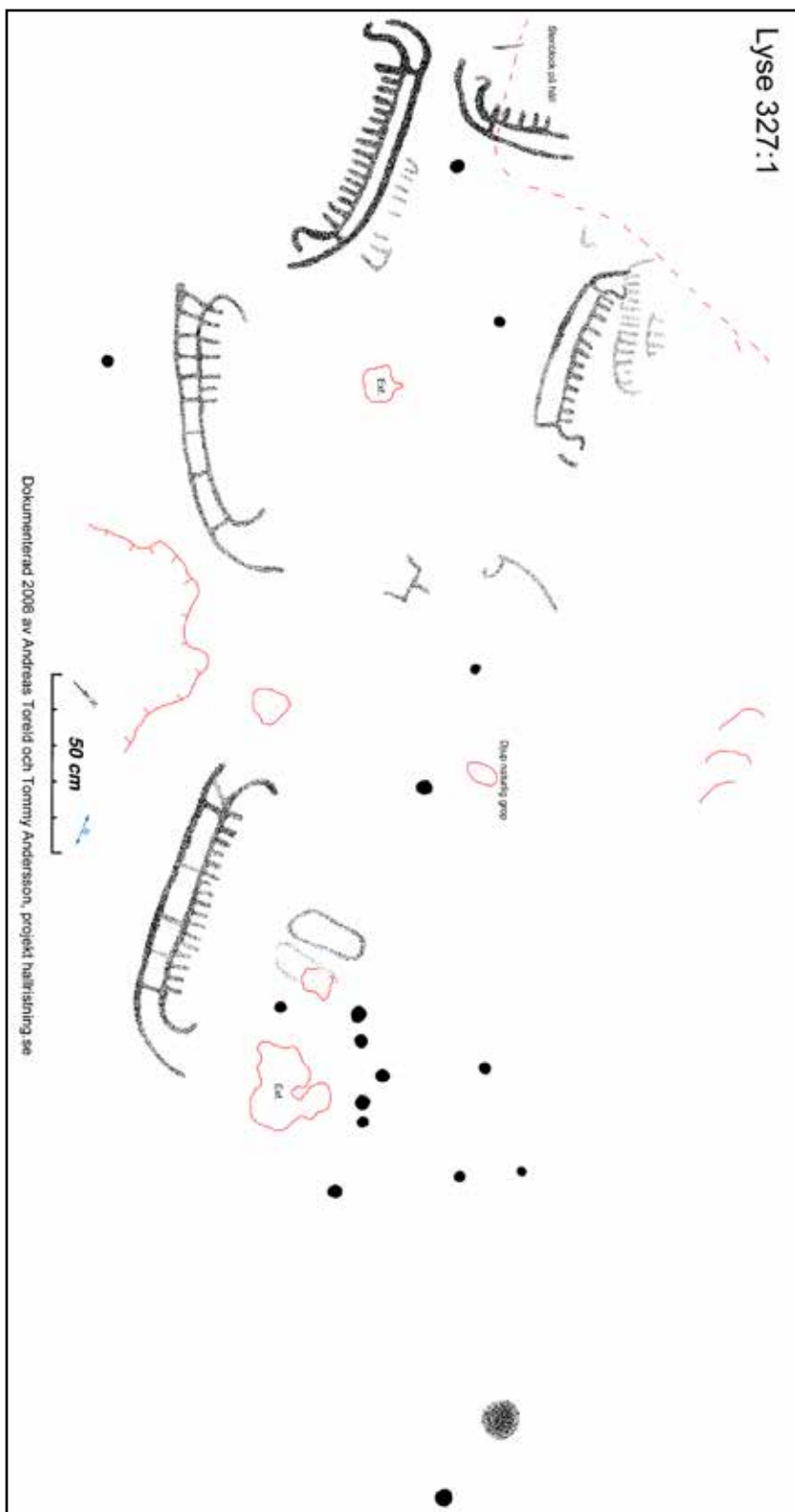

Lyse 326:1

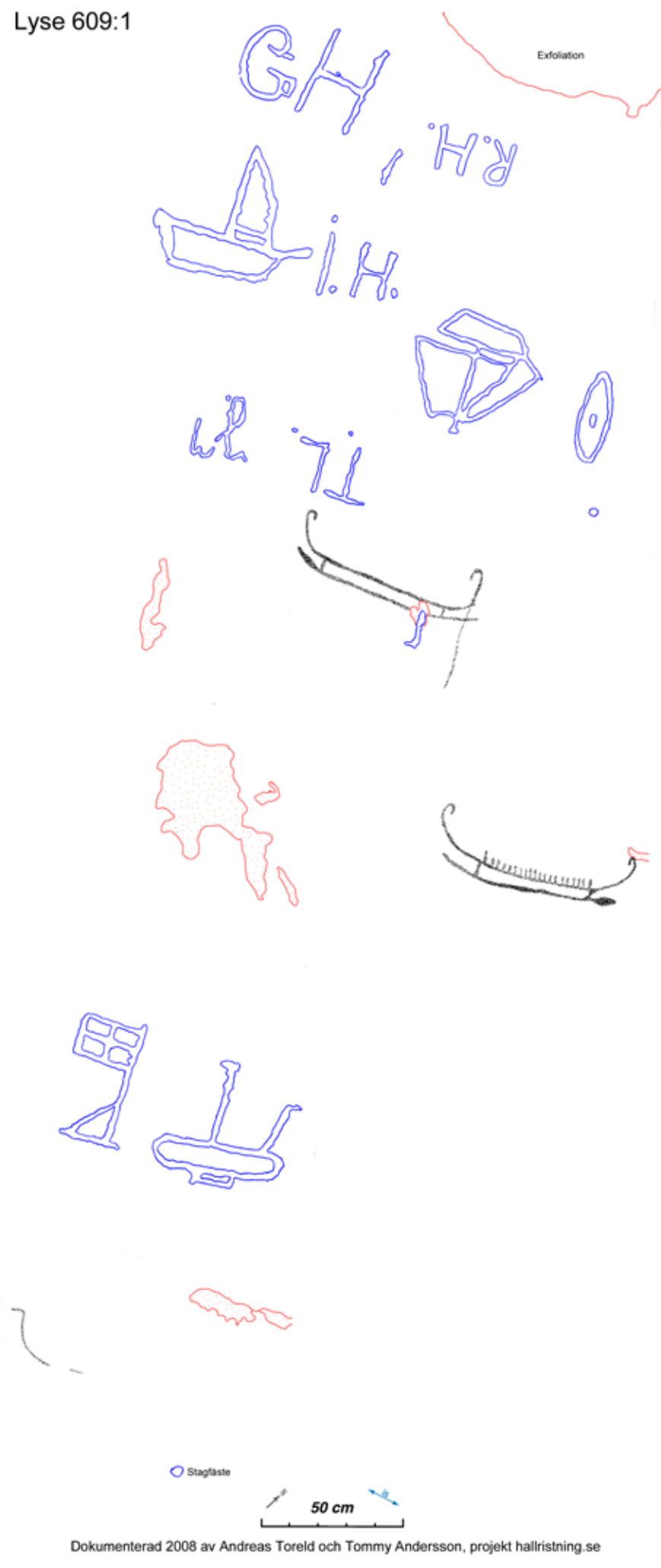

Dokumenterad 2008 av Andreas Toreld, Tommy Andersson och Lasse Bengtsson, projekt hallströning.se

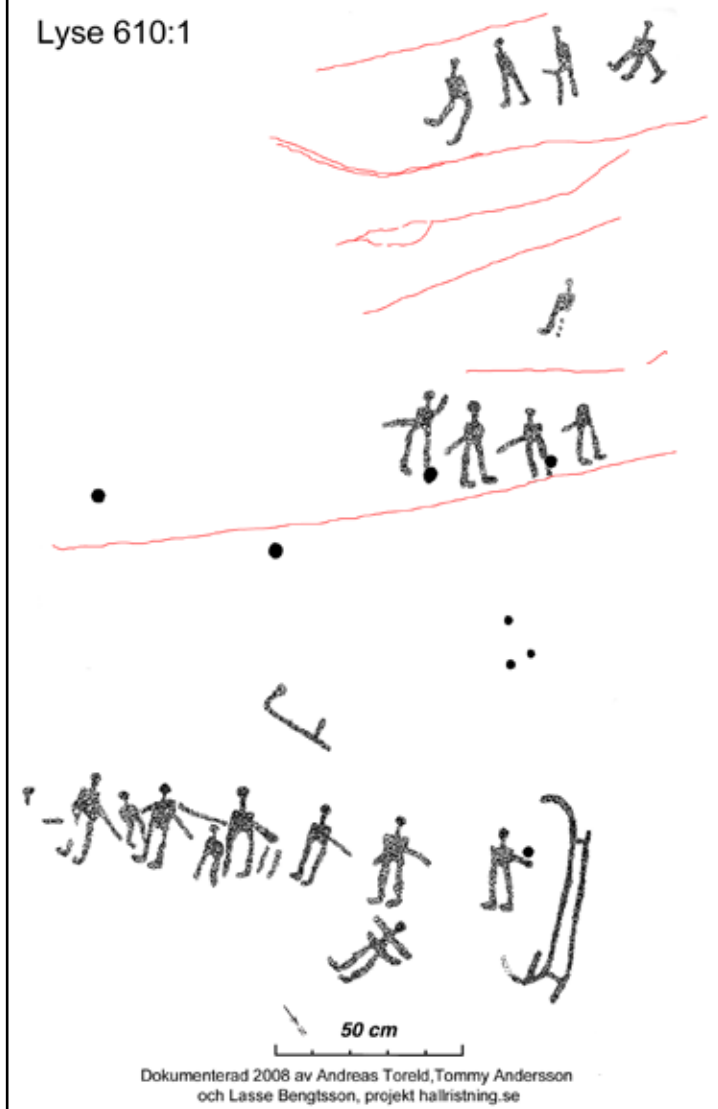
Lyse 327:1

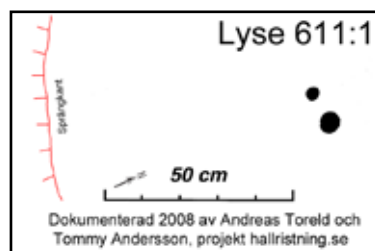
Lyse 609:1

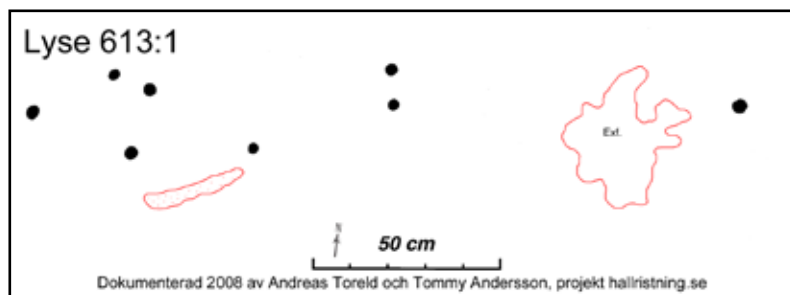
Lyse 610:1

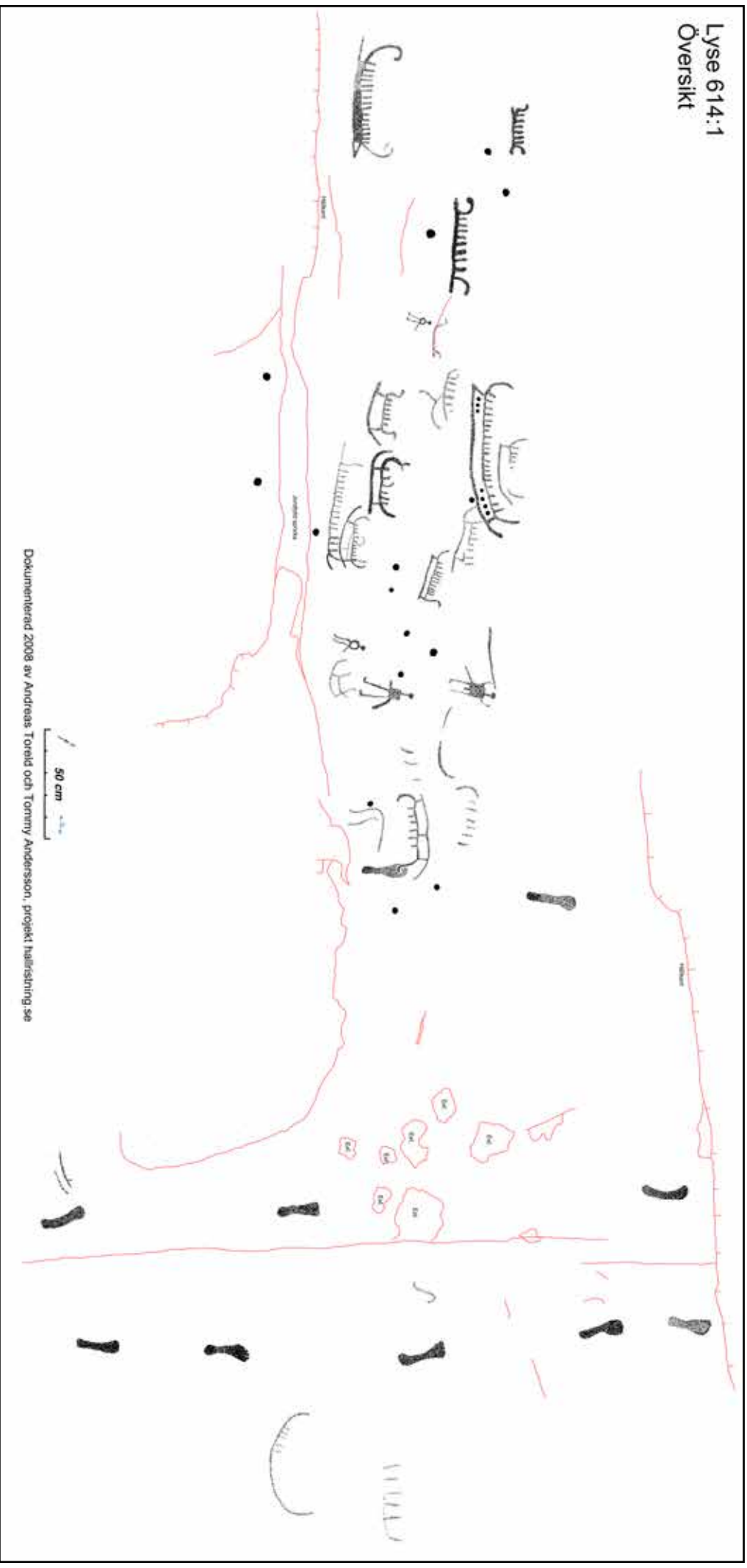
Lyse 611:1

Lyse 613:1

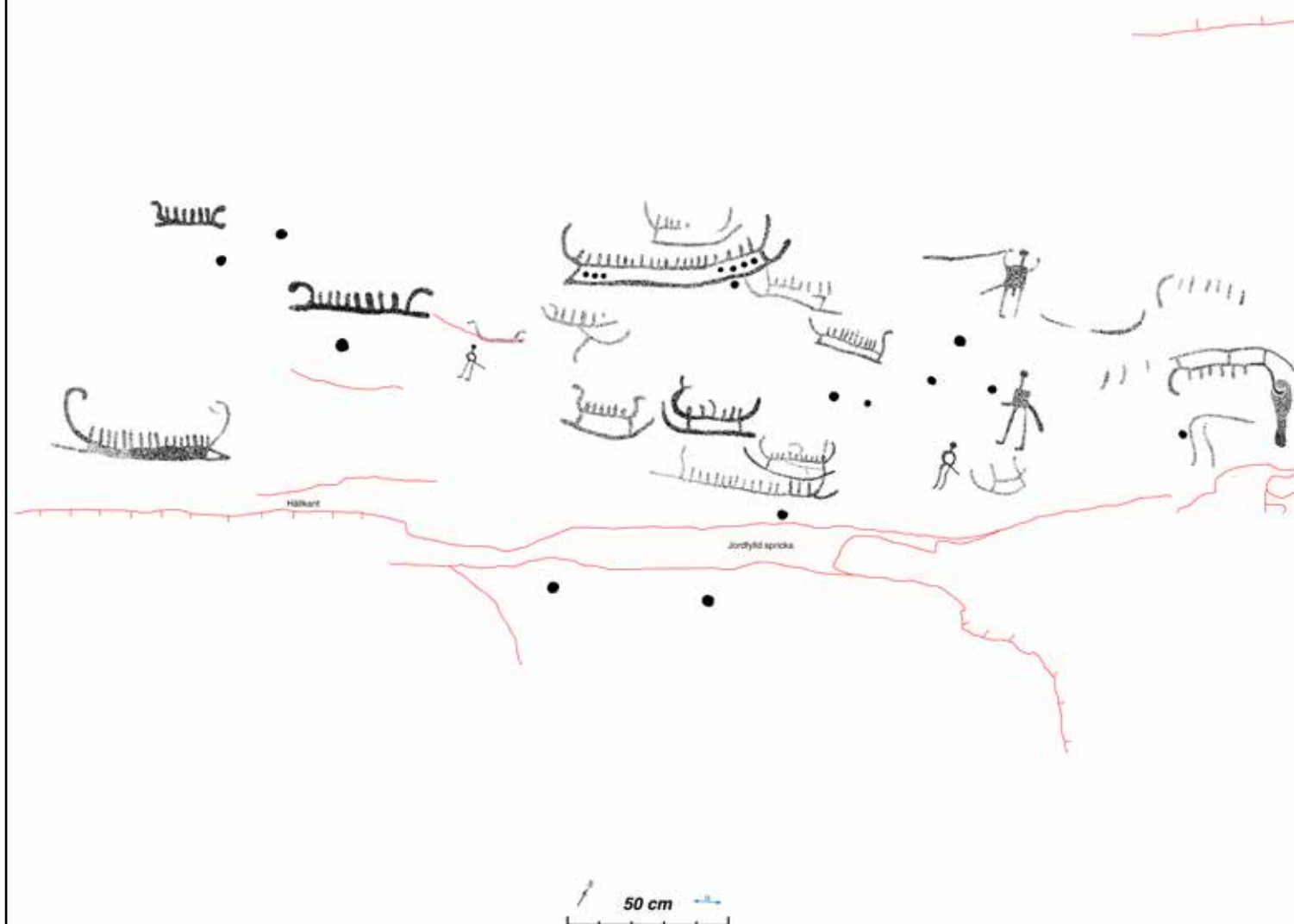

Lyse 614:1
Översikt

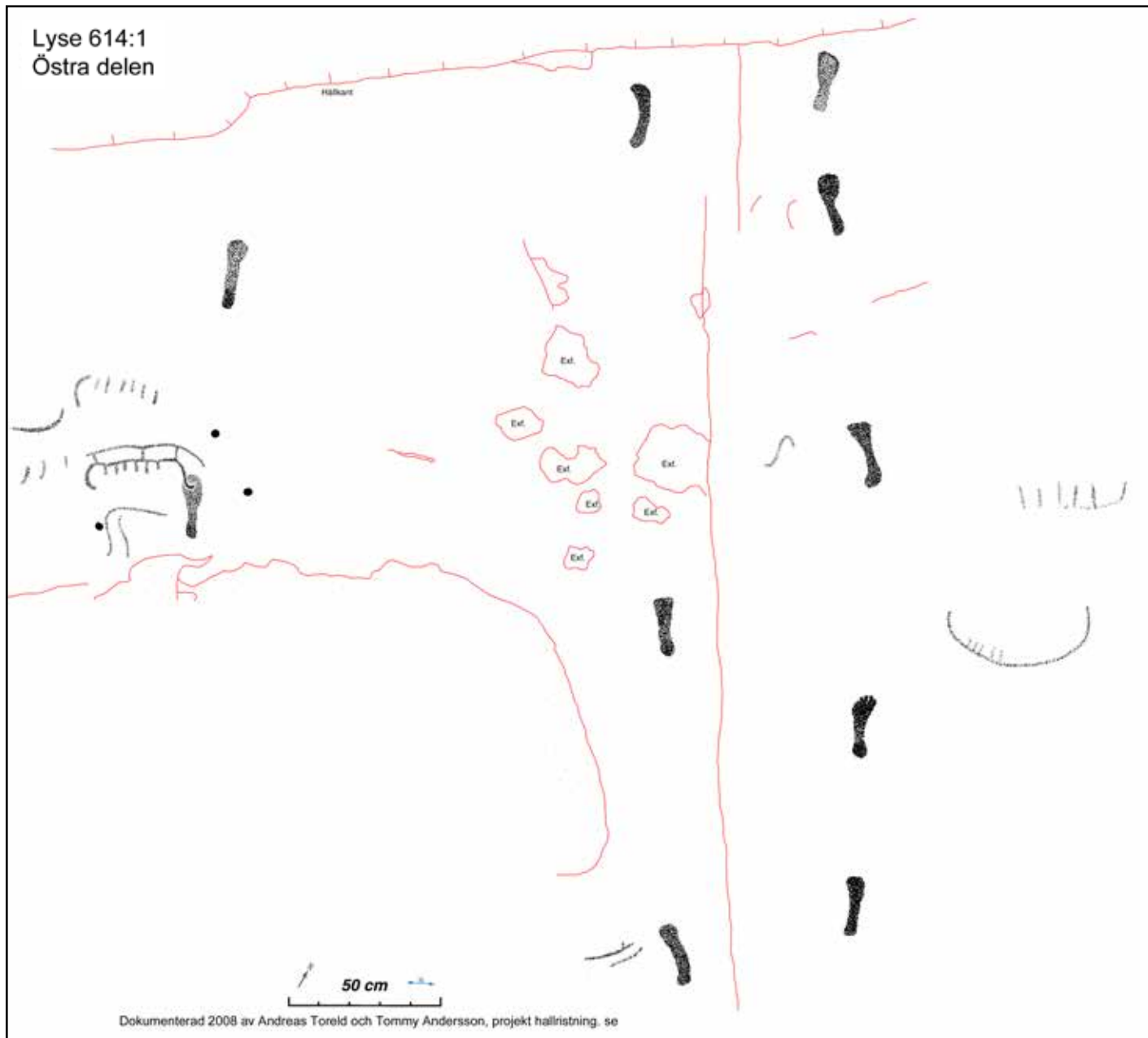
Dokumenterad 2008 av Andreas Toreld och Tormy Andersson, projekt halshising.se

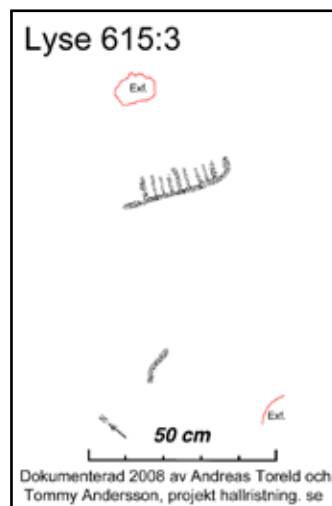
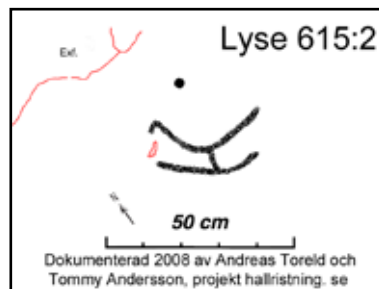
Lyse 614:1
Västra delen

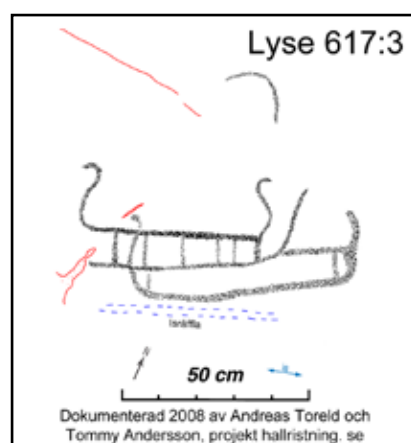
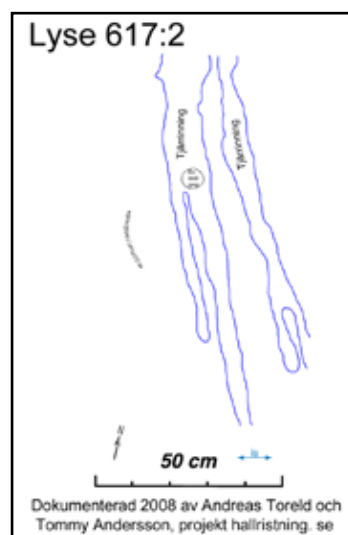
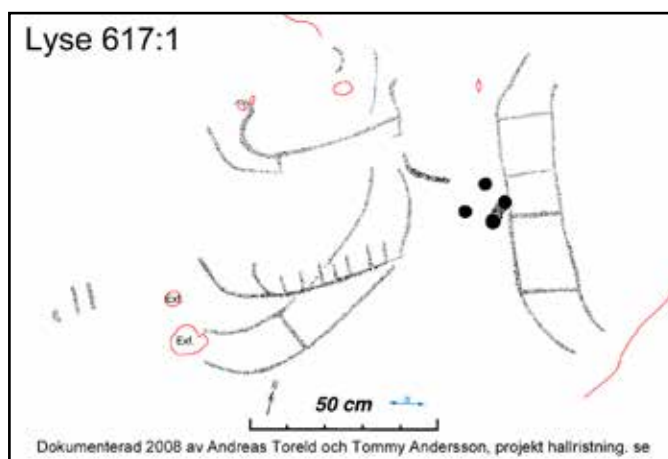

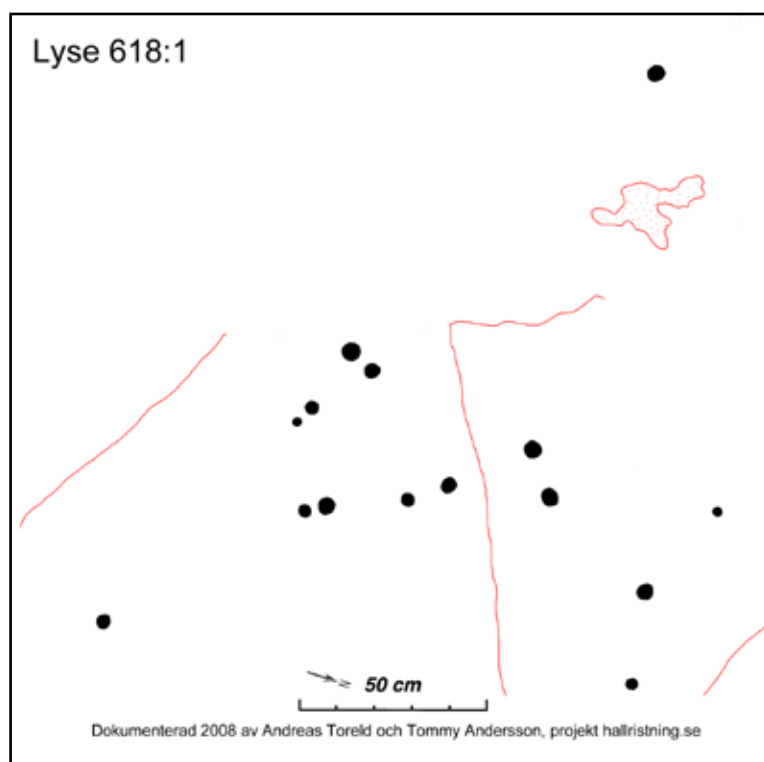
Dokumenterad 2008 av Andreas Toreld och Tommy Andersson, projekt hallristning. se

Lyse 614:1
Östra delen

Lyse 619:1

Dokumenterad 2008 av Andreas Toreld, Tommy Andersson och Lasse Bengtsson, projekt hallfristug se

